

DOCUMENT RESUME

ED 036 422

48

RE 002 426

AUTHOR PIA, J. J.; MOLITOR, R. D.
TITLE READING IN SOMALI: AN ELEMENTARY CULTURAL READER.
VOLUME I: READER.
INSTITUTION SYRACUSE UNIV., N.Y.
SPCNS AGENCY OFFICE OF EDUCATION (DHEW), WASHINGTON, D.C. BUREAU
OF RESEARCH.
BUREAU NO BR-7-0672
PUB DATE 69
CONTRACT OEC-1-7-070672-3732
NOTE 225P.

EDRS PRICE MF-\$1.00 HC-\$11.35
DESCRIPTORS AFRICAN CULTURE, *AFRO ASIATIC LANGUAGES, AURAL
LEARNING, *FOREIGN LANGUAGE BOOKS, *LANGUAGE
INSTRUCTION, PHONEMIC ALPHABETS, *SECOND LANGUAGE
LEARNING, SEMITIC LANGUAGES, *UNWRITTEN LANGUAGE

ABSTRACT

THIS VOLUME IS A PRELIMINARY EDITION OF AN ELEMENTARY SCMALI READER. THE MATERIALS WERE DESIGNED TO SERVE THREE PURPOSES: (1) TO PROVIDE EXPERIENCE WITH RATHER SIMPLE EXPOSITORY SOMALI PROSE, (2) TO FROVIDE AN ELEMENTARY INTRODUCTION TO SOMALI CULTURE, AND (3) TO ACCOMPANY THE STUDENTS' STUDY OF SPOKEN SCMALI. IT IS NOTED THAT THERE IS NC OFFICIAL WRITING SYSTEM FOR SOMALI AND THAT SINCE THE AUTHORS' MOTIVE FCR THE DEVELOPMENT OF AN ELEMENTARY READER IN SOMALI WAS PEDAGOGICAL, THE USE OF AN ORTHOGRAPHY FOR SOMALI WAS AN INCIDENTAL DEVELOPMENT NOT AIMED AT BECOMING A STANDARD FORM. THE FORMAT OF THE VOLUME RESEMBLES THAT OF A REGULAR READER WITH SOMALI TEXT, VOCABULARY BOTH IN SOMALI AND ENGLISH, AND NOTES IN ENGLISH. COMPREHENSION QUESTIONS ARE DESIGNED TO BE HANDLED ORALLY. EACH TEXT WAS WRITTEN BY ONE SOMALI AND CAREFULLY EXAMINED BY AT LEAST ONE CTHER. THEMES FOR THE UNITS ARE HISTORICAL AND CULTURAL. THIS READER IS ACCOMPANIED BY A SEPARATE VOLUME WHICH GIVES ENGLISH TRANSLATICTIONS CF THE TEXTS. (WE)

EDO 36422

Contract No. OEC-1-7-070672-3732

FINAL REPORT

November 1969

PA-48

BR-7-0672
VOL I
OE/IZS

READING IN SOMALI AN ELEMENTARY CULTURAL READER

Volume I: Reader

U. S. DEPARTMENT OF HEALTH, EDUCATION & WELFARE
OFFICE OF EDUCATION

THIS DOCUMENT HAS BEEN REPRODUCED EXACTLY AS RECEIVED FROM THE PERSON OR ORGANIZATION ORIGINATING IT. POINTS OF VIEW OR OPINIONS STATED DO NOT NECESSARILY REPRESENT OFFICIAL OFFICE OF EDUCATION POSITION OR POLICY.

J. J. Pia

R. D. Molitor

PRELIMINARY EDITION
Distributed for criticism and
classroom experimentation.
Your comments are requested.

Linguistics

Syracuse University

U. S. DEPARTMENT OF HEALTH, EDUCATION, AND WELFARE

Office of Education
Institute of International Studies

RE 002

EDO 36422

Contract No. OEC-1-7-070672-3732

FINAL REPORT

November 1969

READING IN SOMALI
AN ELEMENTARY CULTURAL READER

Volume I: Reader

by

J. J. Pia
R. D. Molitor

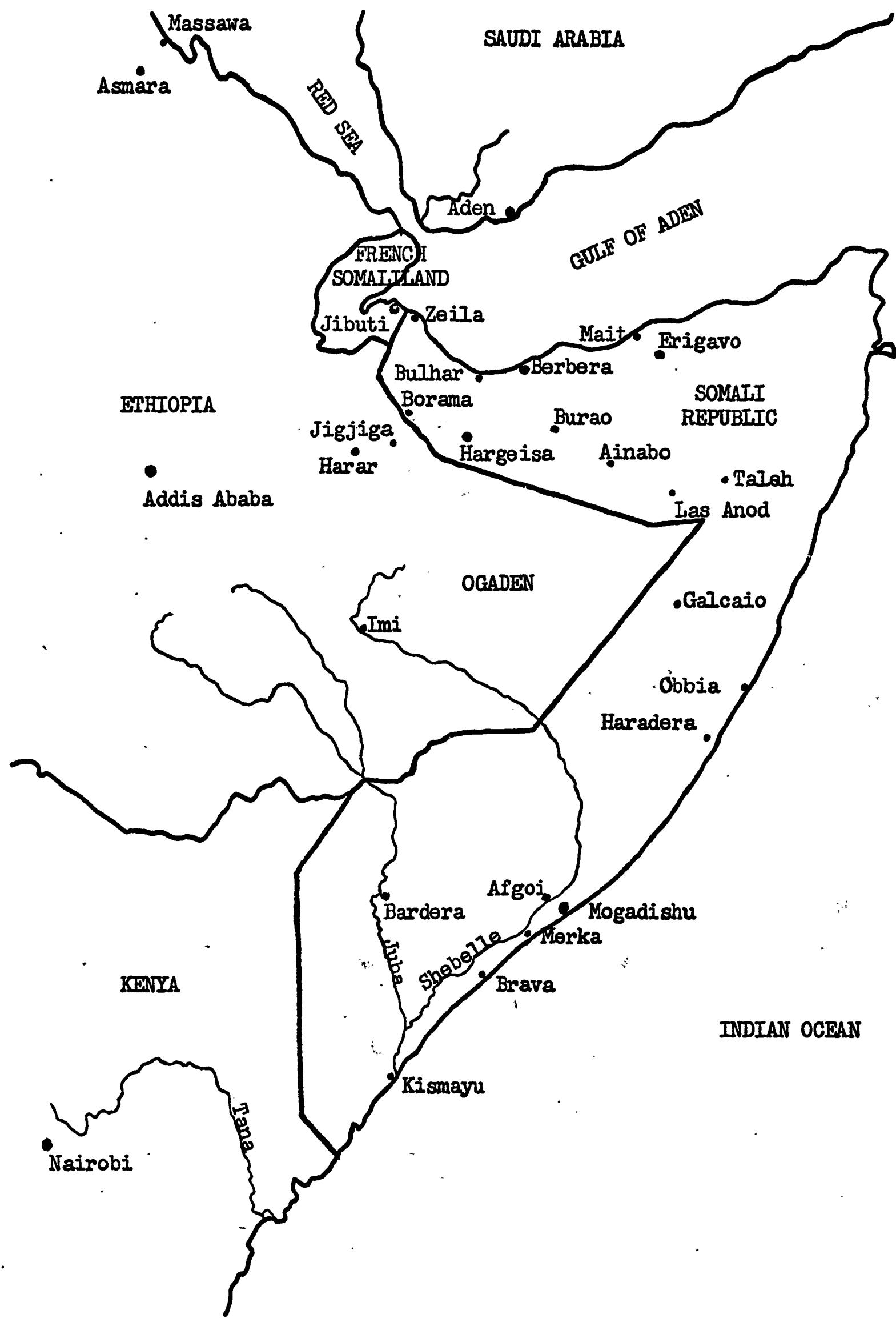
PRELIMINARY EDITION
Distributed for criticism and
classroom experimentation.
Your comments are requested.

The research reported herein was
supported by a contract with the
U.S. Office of Education, Depart-
ment of Health, Education, and
Welfare.

LINGUISTICS
SYRACUSE UNIVERSITY
1969

U. S. DEPARTMENT OF HEALTH, EDUCATION, AND WELFARE
Office of Education
Institute of International Studies

This volume is dedicated
to the memory of
Mohammed Abdulla Hassan

CORRIGENDA

The reader should make the following corrections prior to beginning his study.

Page

- 3 Line 9. For a sentence read sentences.
- 4 Line 4. For legtəhəy read la egtəhəy.
- 46 Second line from bottom. For on read m.
- 64 Note I, last word. For illusionary read illusory.
- Note II C, last word. For hithpalel read hithpa9el.
- 86 Vocabulary, item 5. For lisa read lis.
- 87 Vocabulary, item 7. For cdauses read clauses.
- 90 Title. For səmeya read sameya.
- 103 Note II B. Delete habitual.
- 105 Vocabulary, item 9. For IV read V.
- 121 Title et passim. For fəsəho read fəsəhəo.
- 130 Note I, line 2. For P-marker read node.
- 154 Sentence 8 et passim. For itobrya read itobiya.
- 156 Sentence 9 et passim. For kiriyā read kiniya.
- 163 Sentence 4. For dəhəyəy read dəhəyəyəy.
- Vocabulary, item 9. For dah 'pass' read dəh 'be between.'
- 168 Note III A, line 5. For Kanepola read Kampala.
- 188 Sentence 3. For cəmhuriyaha read cəmhuriyada.
- 220 Last line. For -a-ket read racket.

CONTENTS

INTRODUCTION	i
UNIT ONE: coqrafiga cəmhuriyəda somalida	
PRIMER	1
Introduction	3
1.	4
2.	6
3.	7
4.	9
5.	11
6.	12
7.	13
8.	15
A. həlkəy ku talo iyo intəy legtəhəy	17
1.	18
B. Əulku sıdu u səməysənyəhəy	25
1.	26
2.	34
3.	38
4.	41
5.	44
A NOTE ON SPELLING	46
NOTE ON QUESTIONS	47
C. mərku robku da?o iyo mərka anu dı?ın	49
1.	50
2.	53
3.	55
4.	56

D. wəħa la ka bera u	59
1.	60
2.	63
E. noləha dəqəšadoda	67
1.	68
2.	70
F. bəħeləha la ka helo	71
1.	72
2.	74
3.	77

UNIT TWO: rer miyiga

1.	80
2. aqəloda rer miyiga	82
3. nološoda	86
4. sida subəga la u səməya u	90
5. aħməd iyo awrka	93

UNIT THREE: dinta dədka somalida

1.	96
2. səladəha la tukəda u	98
3. wəysəysiga	102
4.	105
5. səladəha la tukəda u	108
6. məlaha la ku tukəda u:məsacıdoda	110
(contains note on orthographic problems, p. 111)	
7. məsacıdoda	114
8. wəħyaləha ay dintu harameyso	116
9.	118
10. waxtiyoda dinta la is u fəsəħo	121

UNIT FOUR: tə9linta

1.	126
2. məl9amədəha	129
3. ılämentəri	132
4. intərmidiyəd	134
5. ıskuloda səkəndərığa	136
6.	140
7.	143

UNIT FIVE: tarixda

Introduction	148
1.	149
2.	152
3. zəylə9	154
4. kolkəy somalidu hos u so guren	156
5. kolku ingrisku yimid	158
6. kolku təlyanigu yimid	161
7. ńer	163
8. isu imaşohi	165
9. səyid muñaməd abdula ńasən	167
10.	169

UNIT SIX: ńukunka

A. ńer	174
1.	175
2. ńirkə	178
3.	180
4.	182
B. dəwləda ńukunkeda	184
1.	186
2.	188
3. ra?isal cəmhuriyada	190
4.	192

5.	193
6.	195
7.	197
8.	199
UNIT SEVEN: gurka	200
1.	202
2.	204
3. furinka	206
4.	208
UNIT EIGHT: qabilo	210
1. tolka	212
2. orur	214
3. səb	216
4. səb	218
5. yibir	220
6. yibir	222

INTRODUCTION

The materials in these volumes are designed for three purposes. First, they provide experience with expository prose in Somali that is rather simple. Second, they serve as an elementary introduction to Somali culture. Third, the materials are to be used concurrently with the student's study of spoken Somali. That is, the texts in the reader present a wider range of grammatical construction and vocabulary than is appropriate for an oral course, and that wider range itself presents some information which should be of at least moderate interest to the student.

Those persons who are aware that there is no official writing system for Somali will recognize a high grade anomaly in the appearance of a reader in an unwritten language. But there is no stopping technology, or technical knowhow. In consequence of the unstopping, or release, of technique upon the world, it is now possible to develop sets of squiggles which when they appear on pages may be said to represent in some way the noises a certain people make with their mouths. Just so for Somali, as well as for countless other unwritten languages in which there now appear printed translations of the Fourth Gospel or treatises on mosquito control.

So, writing systems of varying degrees of acceptability may fairly quickly be developed. Herein is used one for Somali. Its evolution has been accompanied by tears and wailings as noted on pages 46 and 111, which complaints are not to be repeated here.

Suffice it to say that the authors' motive for producing these volumes was pedagogical and not connected in any direct way with the aim of developing a standard orthography for Somali.

1

Two other points may be made by way of introduction. What becomes clear is that the outcome of projects such as this is not always under the control of the investigators. For example, the Somali in the texts was kept deliberately simple. But the cultural information was expected to be relatively sophisticated. What happened, however, was that that information also became simple, along with the language.

A second example is the reliability of the language. Each text was written by one Somali and looked over carefully by at least one other. Even so, the probabilities are high that some rather un-Somali sentences have slipped by. One should expect, then, appropriate reactions from time to time from the Somali instructor.

2

The authors are rather proud of the pedagogical apparatus employed in this project. The materials in the first volume look like normal Reader format: text, vocabulary, and notes. The comprehension questions are to be handled orally, thus serving as a reminder that the language under study is not yet written. While such questions are somewhat unusual for a reader of this type, their occurrence is not unique.

What is expected of a student who uses this Reader is not mere

acquaintance with the grammar and vocabulary of this Reader, but rather thorough mastery thereof. As aids to that mastery there are not only the comprehension questions but also the translations--known as the Pony.

There are two "translations" of almost every lesson, one in language that approximates English and another called literal. The latter is designed to show how the English is derived from the Somali. The student should attempt his own literal translations since they are very useful devices in helping identify the meaning or function of all the material in the sentences. Comparing his with those in the Pony should help a student confirm or refine his knowledge of Somali.

Part of the motivation for preparing the Pony comes from the authors' suffering through readers without translations of the texts. At the risk of sounding Skinnerian, their experience suggests that knowing immediately whether one's translation of a text is correct is so helpful that the preparation of a Pony is a quite worthwhile investment of the authors' time.

Another feature of the pedagogical apparatus is the publication of the Pony and Glossary in a volume separate from that in which the texts appear. In using this Reader a student need not feel inferior because he has only five fingers per hand and the consequent ability to hold only two or three places in a book while hunting in the Glossary for an item. Rather, the text can be left open while examining the Pony or searching in the Glossary.

Finally, the Glossary published here combines the vocabulary from Beginning in Somali with that from the Reader. In addition the items are listed in what came to be the preferred form, with all other spellings referenced to that preferred form. Those preferred spellings, however, are not always those which occur most frequently in the texts, a state of affairs resulting from some of the editing procedures involved. Fortunately the spellings are not important. Certainly a student should not attach much significance to the spellings nor to the vocalizations supplied here. The specification of the vowels of Somali awaits further research.

3

A number of people have contributed to the completion of this project. Perhaps the most important were the Somali men who served as informants. We give them our thanks. In addition, we acknowledge especially the labors of our typists and of W.L. Patchen in the Syracuse University Research Institute and Wm. Higgins in the U.S. Office of Education both of whom administered us out of trouble more than once. That there are others who helped goes without saying; to them also we give our thanks.

UNIT ONE:

coqrafiga camburiyeda somalida

Primer

INTRODUCTION

This primer portion of the reader is designed to aid the student in learning to read Somali sentences.

The entire primer builds up to the first text in the geography section of the reader. While some instructors may wish to skip the primer entirely, others will find that the reader as a whole is less of a shock to the student who has had experience with the primer.

The primer format is such that the smallest indivisible units of the first text, i.e., a sentence, are presented one at a time with a fairly complete pedagogical apparatus, including of course vocabulary. The utility of the one-sentence-at-a-time approach will be seen when the student comes face to face with the first lesson where there is almost too much information presented at once.

In the belief that repetition is helpful the primer texts overlap about fifty percent. The aim is to provide not only another look at a sentence seen earlier but also to provide some semantic and syntactic context therewith.

Let it be emphasized that the primer has the maximum number of aids and the greatest possible quantity. Most students will be able to proceed through the primer lessons without plodding through all the apparatus. But it is there. Both instructor and student have at hand not only the aids needed to handle the syntax which occurs in the texts but also a short course on how to develop such aids when they are needed by a particular student for a particular later lesson.

Unit I

Geography

1

A. həlkəy ku talo iyo mntəy legtahəy

kəlmədəha 9usub

həl	'place (where)'
ku	preposition
al	'be located'
iyo	'and'
m	'size, amount'
leg-təhəy	'to be equal to'
kəlmədəha	'the words' (Arabic loan)
9usub	'new'

Notes

1. Some concepts which one language might normally express with a single vocabulary item another language will render by a phrase. In this instance the English terms "location" and "size" appear in Somali as "where it is located" and "how big it is." Lest one become ethnocentric, there are instances where Somali packs an English sentence into a single item.

Sometimes such constructions, which appear fairly frequently in the readings, will require some imagination to provide an acceptable English translation.

2. Forms will be cited in the vocabularies in their underlying forms whenever possible. The underlying forms will also appear in the glossary.

3. The form ku is identified as a preposition rather than glossed. The reason is that often in English the selection of a preposition does not appear to be semantically determined. For example, the "up" in "call up," meaning "to telephone," does not appear to have much connection with "up-ness,"

As noted in the Pony, the authors have glossed ku as 'at' in this situation, i.e., with "located." In other situations English will require such things as 'to' for the same Somali ku.

4. The form kəlmədəha has an internal structure:
kəlməd 'word' - o 'plural' - h 'masculine' - a 'article.'
That is, kəlməd-o-h-a. The o becomes e before ha.

5. The form tal includes a third singular feminine prefix t-. The verb root is al, the form in the vocabulary. The t refers to the Somali Republic which is feminine in Somali.

dər is 1

1. cəmhuriyəda somalidu wəhəy ku tala geska
afrika.

kəlmədəha 9usub

dər is 'lesson' (Arabic loan)

cəmhuriyəda 'the republic' (Arabic loan)

al 'be located'

ges 'horn'

Notes

1. As noted in Beginning in Somali, Cycle 23, the construction wəh... VERB + NOUN PHRASE is very common. The wəh- is a pronoun with which the NOUN PHRASE is in apposition.

2. Somali, like English, permits considerable variation in word order without changing the overall meaning of the sentence. Undoubtedly, as in English, there are stylistic variants to which we are not yet sensitive. Even so, the result at this stage in the student's knowledge is that one must become acquainted with a variety of word orders. To provide experience with such variation any given sentence in a text will be restated in later texts in as many different sequences as possible.

1. cəmhuriyəda somalidu wəñey ku tala geska
afrika. 2. həga woqoyi wəñə ka hıga xoriga 9ədmed.

kəlmədəha 9usub

həg-a	'the place (direction)'
woqoyi	'north'
ka	'to'
hıg	'be near'
xoriga	'the gulf, straits, etc.'
9ədmed	'Aden'
su?alo	'questions' (Arabic loan)

su?alo

1. cəmhuriyəda somalidu ma wəñey ku tala geska afrika.
2. xoriga 9ədmed ma woqoyi bu ka hıga cəmhuriyəda somalica.

Notes

1. Here begin the comprehension questions. They are designed to provide the student with some feedback regarding his grasp of the semantic load of the syntax he has just waded through. Consistent use of such questions is imperative if both students and instructor expect to survive. And the questions should be handled orally.

The questions presented here require only yes/no responses.

Others will elicit short answers, i.e., a word or a phrase, while still others will ask for the delivery of an entire sentence.

For the primer and for the entire geography unit there will be more questions in the lessons than anyone will think possible. Very few instructors or students will want to proceed through all the questions. However, as pointed out in the Introduction, there is a course in question making available. Both instructors and students will learn how to generate comprehension questions.

After the first unit the number of questions printed will be substantially reduced. It will be left to the instructor and the student to improvise additional questions of whatever type, using as guides those accompanying the texts.

2. The questions include ma, the question marker. The ma will also appear with wəñ, in which case the wəñ becomes mañ.

3. ka is a preposition which functions exactly the same as ku. (See note 3, page 3.)

3. Nega béri konfured wəħa ka ንigta bəd weynta
hindiyā. 2 and 3. Nega woqoyi wəħa ka ንiga xoriga
9ədməd béri konfuredna bəd weynta hindiyā.

kəlmədəha 9usub

beri	'east'
konfur	'south'
konfured	'southern'
-na	'and'
bəd	'sea, ocean'
weyn	'big'
hindiyā	'India'

su?alo

1. cəmhuriyəda somalidu ma wəħey ku tala geska afrika.
2. xoriga 9ədməd ma konfur béri bu ka ንiga cəmhuriyəda somalida.
3. bəd weynta hindiyi ma béri konfured bəy ka ንigta cəmhuriyəda somalida.
4. cəmhuriyəda somalida məħa nega woqoyi ka ንiga.
5. nega konfured məħa ka ንiga.
6. cəmhuriyəda somalidu negay ku tala.
7. xoriga 9ədməd negu ka ንiga cəmhuriyəda somalida.
8. bəd weynta hindiyi negay ka ንigta cəmhuriyəda somalida.

Notes

1. Both hel and neg translate as 'place,' as does mel, but they are all different. The term neg implies direction or pointing, hel does not. The term mel is another story which will come later.

2. The combination of sentences 2 and 3 shows how (1) identities are deleted and (2) clauses are then linked by placing -na at the end of the first constituent of the second clause.

3. The construction bəd weynta h̄indiya shows the result of a nominalizing process. The placing of the -ta after weyn instead of after bəd performs a function similar to that of certain stress patterns in English. That is, bəda weyn is like "white house," while bəd weynta is like "White House."

This nominalization process provides semantically for the creation of a new category and syntactically for an increase of one in the number of modifiers permitted in the string.

4. The term xori is used by Somalis who live along the coast. Nomads from the interior who are unacquainted with the sea and things nautical have no word as specialized as this. Any body of water larger than that contained in a reservoir is a bəd.

1. wəñey ku tala cəmhuriyəda somalidu geska afrika.
2. bəd weynta hindiyi wñey ka hıgta hęga bəri konfured hęga woqoyina wəña ka hıga xoriga 9ədməd.
3. hererəha kalena wədamo aya ka hıga.

: kəlmədəha 9usub

herer	'side'
wədən	'country'
kale	'other'

1. wədəmona hərerəha kale ayəy ka ḥigan.
2. kiniyi wələy ka ḥigta konfur gəlbed. 3. itobiyina
ḥəga gəlbed bəy ka ḥigta.

kəlmədəha 9usub

kiniy-i 'Kenya' with suffixed definite article

gəlbed 'west'

itobiy-i 'Ethiopia' with suffixed definite article

mise 'or, but'

su?alo

1. kiniyi ma woqoyi bəy ka ḥigta cəmhuriyəda somalida.

2. itobiyi ma konfur bəy ka ḥigta cəmhuriyəda somalida.

3. hərerte kiniyi ka ḥigta cəmhuriyəda somalida.

4. itobiyi hərerte ka ḥigta cəmhuriyəda somalida.

5. itobiyi ma woqoyi bəy ka ḥigta cəmhuriyəda somalida
mise konfur.

6. kiniyi ma bəri bəy ka ḥigta cəmhuriyəda somalida
mise gəlbed.

1. cəmhuriyəda somalidu wəñey ku tala geska afrika.
2. kiniyi iyo itobiyi hərerəha ayəy ka ḥigan.
3. wədənka somalida e fərənsisku həystana woqoyi gəlbed bu ka ḥiga..

kəlmədəha 9usub

fərənsis

'French'

həysto

'hold' (3 sg. masc. pres. subj.)

su?alo

1. kiniyi ma woqoyi gəlbed bəy ka ḥigta cəmhuriyəda somalida.
2. itobiyi ma woqoyi gəlbed bəy ka ḥigta.
3. wədənka somalida e fərənsisku həysto ma konfur bu ka ḥiga cəmhuriyəda somalida.
4. wədənka somalida e fərənsisku həysto ma bəri bu ka ḥiga cəmhuriyəda somalida.
5. kiniyi həge bəy ka ḥigta cəmhuriyəda somalida.
6. itobiyina həge bəy ka ḥigta.
7. wədənka somalida e fərənsisku heystase həge bu ka ḥiga.

Notes

1. In sentence 3 the -na 'and' comes at the end of the noun phrase which functions here as subject of the sentence. That is, everything from wədənka to -na is to be taken as a unit.

2. The internal structure of the phrase beginning with wədənka and ending with -na includes an embedding. The clause e fərənsisku həysta- is a sentence which has been embedded as a modifier of wədənka. Without the suffixed -na the verb form would be overtly subjunctive, i.e. həysto. The addition of the -na forces a change of the -o to -a.

1. cəmhuriyəda somalida eriyədedu wa laba
boqol iyo liñ iyo konton kun o məyl o murəbə¹ ah.
2. wəñana ku nol laba məlyun rla sədəñ məlyun o qof.²

kəlmədəha 9usub

eriya	'area' (English loan)
boqol	'hundred'
liñ	'six'
konton	'fifty'
kun	'thousand'
murebə ⁹	'square'
laba	'two'
məlyun	'million' (English loan)
sədəñ	'three'
rla	'to, up to'
qof	'person'

Notes

1. This sentence reflects the cumbersomeness resulting from applying the rules for numbers and for modifiers on the same string. The number 256,000 is itself complicated. Adding "square miles" requires even more complications. This kind of stringing together of elements serves as another example of the recursiveness of grammatical rules.

2. Note that the head noun of the construction is kun.
3. The ah is a form of "be." It is required in the clause o murebə⁹ ah because 'square' is a count noun with an overt plural available. The form qof of sentence 2 has no overt plural available and, hence, cannot take ah in this kind of clause.
4. Though numbered separately, sentence 2 could be considered part of sentence 1.
5. The skeleton of sentence 2 is wən ku nol məlyun 'what lives there [is a] million.'
6. The form məlyun is an Arabicized version of "million." Another possible pronunciation is milyən.

References

1. The information about area is taken from The American College Dictionary (New York: Random House, 1963) p. 1150.
2. This population estimate is based on Lewis' figures in The Modern History of Somaliland (New York: Frederick A. Praeger, 1965) p. 1.

A. halkey ku talo iyo mtey legtəhəy

dəris 1

1. cəmhuriyəda somalidu wəñey ku tala geska afrika.
2. Nəga woqoyi wəñha ka Niga xoriga 9ədməd bəri konfuredna bəd weynta hrndiya. 3. wədəmo hərərəha kale ayey ka Nigan.
4. wədəmədasi wəñha weye kiniya o konfur gəlbed ka Nigta iyo itobiya o Nəga gəlbed ka Nigta iyo wədənka somalida e fərənsisku həysto o woqoyi gəlbed ka Niga.
5. cəmhuriyəda somalida eriyədedu wa laba boqol iyo lıñ iyo konton kun o məyl o murəbə9 ah wəñəna ku nol laba milyən ila sədəñ milyən o qof.

kəlmədəha 9usub

həl	'place (where)'
ku	preposition
al	'be located'
iyo	'and'
in	'size, amount'
leg-təhəy	'be equal to'
kəlmədəha	'the words'
9usub	'new'
dəris	'lesson' (Arabic loan)
cəmhuriyəda	'the republic' (Arabic loan)
ges	'horn'
Nəg-a	'the place (direction)'
woqoyi	'north'

ka	preposition
hig	'be near'
xoriga	'the gulf, straits, etc.'
9ədmed	'Aden'
bəri	'east'
konfur	'south'
konfured	'southern'
-na	'and'
bəd	'sea, ocean'
weyn	'big'
hrndiya	'India'
hərer	'side'
wədən	'country'
kale	'other'
kiniy-i	'Kenya' with suffixed definite article
gelbed	'west'
itobiy-i	'Ethiopia' with suffixed definite article
fərənsis	'French'
həysto	'hold' (3 sg. masc. pres. subj.)
eriyə	'area' (English loan)
boqol	'hundred'
līh	'six'
konton	'fifty'
kun	'thousand'
murebə9	'square'
laba	'two'

milyan	'million' (English loan)
sədən	'three'
ila	'to, up to'
qof	'person'
su?alo	'questions' (Arabic loan)
imisa	'how many, how much'
mise	'or, but'
šen	'five'
līndan	'sixty'

Notes

1. The form wədəmo is, of course, the plural of wədən 'country.' The final n on the singular reflects the prohibition against final m in Somali, that is, [m] → [n]/_#.
2. The wədəmədəsi includes wədəmo plus a gender marker, d, the demonstrative, as 'that,' and a final article i.
3. The form konfured is an adjective, while konfur is a noun.

su?alo

1. cəmhuriyəda somalidu ma wəhəy ku tala xoriga 9ədmed (bəd wəynta həndiya, geska afrika).
2. kiniyi (cəmhuriyəda somalidu) ma wəhəy ku tala geska afrika.
3. xoriga 9ədmed ma həga bəri (konfur bəri, woqoyi) bu ka hıga cəmhuriyəda somalida.
4. bəd wəynta həndiya ma həga gəlbed (konfur, konfur bəri) bəy ka hıgta cəmhuriyəda somalida.
5. cəmhuriyəda somalidu ma bəri (konfur, woqoyi gəlbed) bəy ka hıgta bəd wəynta hrndiya.

6. cəmhuriyəda somalidu ma woqoyi (bəri, konfur) bəy ka hırgta xoriga 9ədməd.
7. wədəmo cəmhuriyəda somalida hərərehəda ahi ma ciran.
8. kiniyi ma gəlbed (woqoyi gəlbed, konfur gəlbed) bəy ka hırgta cəmhuriyəda somalida.
9. itobiyi ma bəri (konfur, gəlbed) bəy ka hırgta cəmhuriyəda somalida.
10. wədənka somalida e fərənsisku həysta ma konfur gəlbed (woqoyi bəri, woqoyi gəlbed) bu ka hırga cəmhuriyəda somalida.
11. cəmhuriyəda somalidu ma konfur gəlbed (woqoyi gəlbed, woqoyi bəri) bəy ka hırgta kiniya.
12. cəmhuriyəda somalidu ma gəlbed (woqoyi, bəri) bəy ka hırgta itobiya.
13. cəmhuriyəda somalidu ma woqoyi gəlbed (konfur gəlbed, konfur bəri) bəy ka hırgta wədənka somalida e fərənsisku həysto.
14. eriyəda cəmhuriyəda somalidu ma laba boqol iyo lıñ iyo konton ma (laba boqol iyo lıñ iyo konton milyən, laba boqol iyo lıñ iyo konton kun) o meyl o murəbə9 ah ba.
15. ma wəhə ku nol mid ıla sədəñ milyən (laba ıla sədəñ milyən, mid ıla laba milyən) o qof.
16. cəmhuriyəda somalidu ma wəhəy ku tala xoriga 9ədməd mise geska afrika.
17. kiniyi ama cəmhuriyəda somalidu ma wəhəy ku tala geska afrika.
18. xoriga 9ədməd ma woqoyi bu ka hırga cəmhuriyəda somalida mise bəri.

19. bəd weynta hrndiyi ma konfur bəri bəy ka hıgta cəmhuriyəda somalida mire konfur gəlbed.
20. cəmhuriyəda somalidu ma gəlbed bəy ka hıgta xoriga 9ədməd mire konfur.
21. cəmhuriyəda somalidu ma woqoyi bəri bəy ka hıgta bəd weynta hındiya mire woqoyi gəlbed.
22. kiniyi ma konfur gəlbed bəy ka hıgta cəmhuriyəda somalida mire woqoyi gəlbed.
23. cəmhuriyəda somalidu ma woqoyi bəri bəy ka hıgta kiniya mire konfur bəri.
24. itobiyi ma bəri bəy ka hıgta cəmhuriyəda somalida mire gəlbed.
25. cəmhuriyəda somalidu ma bəri bəy ka hıgta itobiya mire gəlbed.
26. wədənka somalida e fərənsisku həysta ma woqoyi bəri bu ka hıga cəmhuriyəda somalida mire konfur gəlbed.
27. cəmhuriyəda somalidu ma konfur bəri bəy ka hıgta wədənka somalida e fərənsisku həysto mire woqoyi bəri.
28. wədənka somalida e fərənsisku həysta ma konfur bəri bu ka hıga cəmhuriyəda somalida mire woqoyi gəlbed.
29. kiniyi ma konfur bəri bəy ka hıgta cəmhuriyəda somalida mire woqoyi gəlbed.
30. xoriga 9ədməd ma gəlbed bu ka hıga cəmhuriyəda somalida mire woqoyi.

31. itobiyi ma gelbed bəy ka Nigta cəmhuriyəda somalida
mise woqoyi.
32. cəmhuriyədu somalidu eriyədedu ma laba bogol iyo lıñ
iyo konton kun o məyl o murebə9 ah ba mise wa laba
bogol iyo şən iyo lıñdən kun.
33. ma laba milyən ila sədəñ milyən o qof ba ku nol mise
sədəñ ila şən milyən.
34. wədənke ba ku yala geska afrika.
35. cəmhuriyəda somalidu Nəge bəy ku tala.
36. Nəga woqoyi (konfur bəri, konfur gəlbed, gəlbed, woqoyi
bəri) məhə ka Niga cəmhuriyəda somalida.
37. wa Nəge xoriga 9ədməd (bəd wəynta hindiyi, kiniyi, itobiyi,
wədənka somalida e fərənsisku həysta).
38. cəmhuriyəda somalida eriyədedu wa məhəy.
39. rmisa qof ba həlka ku nol.

B. ðulku sıdu u səməysənyəhəy

dəris 1

1. Əulka səməyskisa wəñeynu u qeybir kərənə afər melod.
2. meša u horeysa wa əulka bəda ku əow. 3. mešən u horeysana gubənka la yırəahda.
4. meša labad wa burəha gubənka ka hoseya. 5. burəhani wəy isku ńidiðsanyıhin. 6. burəhan isku ńidiðsəna ogəda la yırəahda.
7. meša sədəñad wa əul ad u weyn. 8. əulkani wa ka burəha ka hoseya. 9. əulkanina wa ka 9ida 9əs leh e həwdka la yırəahdo.
10. həwdku buro yəryər bu leyəhəy.
11. meša afradna wa ta labada tog məran. 12. togəgan wa kuwa la yırəahdo cuba iyo šabele. 13. mešən afradna wa cəmhuriyəda ńegəda konfured.

kəlmədəha 9usub

əul	'land, earth, soil'
sı	'way' (used in constructions which translate with "how.")
səməy	'do, make'
səməysən	'done, made'
qeybi	'cut, divide'
kər	'be able'
afər	'four'
mel	'place'
melod	'places' (See Note II D.)
horey	'before, in front of,' <u>ergo</u> 'first'
əow	'near'
gubən	Guban

yɪðahdo	'called'
labad	'second'
bur	'mountain, hill'
hos	'below, under'
is	'self' (reflexive pronoun)
hɪð	'shut, tie, link, lock'
hɪðid	'something linked' (noun)
hɪðidsən	'linked' (adjective)
sədəħad	'third'
ad u	'very'
qid	'soil'
qəs	'red'
afrad	'fourth'
tog	'river'
cuba	Giuba, Juba (name of a river)
šəbele	Scebeli, Shebelle (name of a river)
mər	'pass'
yər	'small'
yəryər	plural of <u>yər</u>
ðər	'tall'
ðəðər	plural of <u>ðər</u>
hel	'find'

Notes

I. Caption

- A. srdu. This form, which is literally 'way-the,' may be legitimately translated in English as "how."
- B. səməysənyəhey. The verb is səməy. The suffixed s is a nominalizer. The an derives adjectives from verbs and nouns. Many Somali speakers insist that the form of "to be" following the adjective and the adjective together constitute one word. Hence, they are written together here and throughout the Reader.

II. Sentence 1

- A. səməyskisa. The suffixed kisa is k-is-a. The k is a masculine gender marker; is 'his,' a is a definite article.
- B. wəhəynu. wəh-əynu. The əynu is 'we (exclusive).'
- C. u qəybin kərna.
1. u qəybi 'divide by/into'
  2. qəybin is the infinitive
  3. kərna is first person plural present
  4. This construction is similar in some ways to English, i.e., "be able to do," in that the modal kər is used with an infinitive. The order of the elements, of course is different.

There are other constructions which are superficially similar to this one. Both the future and the "habitual" are formed using an infinitive followed by either don for the future or cir for the habitual.

Thus, 'I will divide' u qəybin dona; 'I used to divide' u qəybin ciray. There is also a conditional: 'I would divide' u qəybin laha, where laha is a form of a very irregular verb meaning 'to have.'

D. melod. The od is the plural marker some nouns take after numbers. Such nouns also have other plurals.

III. Sentence 2

A. meša. The underlying forms are *mel-ta. The sequence lt regularly becomes š.

B. horeysa. horey 'in front of,' s third feminine, a singular present. Here is another case of an adjective becoming a verb simply by the suffixing of verbal inflections thereto.

The use of horey to mean "first" reflects the fact that when counting a list or a line of items, Somali assumes that the counter is facing directly the person or thing at the head of the line or list. The person or thing immediately in front of the counter is therefore also first.

IV. Sentence 3

A. la. This word is often described as a kind of impersonal pronoun-like form. Verbal constructions containing it may be translated as "one Xs" or in the passive. Thus, la yidahdo may be rendered as 'one calls' or as 'is called.'

B. yidahda. Some speakers regularly use yidaha. Others use both forms interchangeably.

V. Sentence 4

hosəya. The adjective is hos 'under, below.' This is a verbalized adjective like horeysa.

The text reads that the mountains are "below" the Guban. When this text was written, the informant was looking at a map. Since the Ogo are south of the Guban, they appear on the map as below the Guban. There is no attempt to show that "southness" is related to "belowness" as "left" is to "sinister" in Latin.

VI. Sentence 5

A. isku. is is the reflexive. It often takes the article.

B. hidiðsənyiñin.

1. yiñin. See Note I.B.

2. hidiðsen. See the entry in the vocabulary for this lesson.

3. isku hidiðsen 'linked to themselves,' i.e., 'forming a chain.'

VII. Sentence 6

burehan isku hidiðsena

1. This construction includes the relative clause isku hidiðsen.

2. hidiðsena. hidiðsen + ah + na.

VIII. Sentence 8

wa ka bureha ka hosəya. The first ka is 'than.'

IX. Sentence 9

A. dulkainina wa ka. The ka is the article and its preceding gender marker, k. Together they function here as a pronoun, 'the one.'

B. leh. A form of "to have" which appears only in subordinate clauses.

X. Sentence 11

- A. ta. The feminine form of ka. ta agrees with meša.
- B. labada tog. 'the two rivers.' Note that tog, unlike mel, is a member of the class of nouns that has no number-plural marker. tog regularly appears, like most nouns, in the singular after numbers.

XI. Sentence 12

- A. togəgan. tog 'river,' əg reduplicated plural, an 'this.' Obviously in this case an should be translated as 'these.'
- B. kuwa. The plural of ka 'the one.' While 'the ones' is correct, better English requires a demonstrative, "those."

su?alo

1. cəmhuriyəda somalidu ma līñ melod bəy u qəybsəntəhey
(laba, afer).
2. dūlka bəda ku ðow ma wəñha la yıðahda həwd (ogo, gubən).
3. gubənku ma bədu ku ðow yəhəy.
4. ogədu ma tog ba (buro isku ńıðiðsən).
5. ogədu ma gəlbed bəy ka ḥırgta (woqoyi, bəri, konfur)
gubənka.
6. gubənku ma konfur (woqoyi bəri, konfur bəri, woqoyi)
bu ka ḥırga ogəda.
7. bureha isku ńıðiðsən e gubənka ḥəga konfured ka ḥırga
ma wəñha la yıðahda həwd (ogo).
8. dūlka bureha yəryər leh ma wəñha la yıðahda ogo
(guben, həwd).

9. gubənku (ogo, həwd) ma wəñu leyəhəy 9id 9əs.
10. Əulka burəha həga konfured ka hıga ma wəñə la yırdaħda ogo (gubən, həwd).
11. gubənku (ogo, həwd) ma wəñu leyəhəy 9id 9əs iyo buro yəryər.
12. həwdku ma wəñu leyəhəy buro Əader.
13. həwdku ma wəñu ka hıga bəri (konfur) ogəda.
14. toga cuba (šəbele) ma buro isku hıdiðsən ba.
15. cuba iyo šəbele ma həga gəlbed (bəri, woqoyi, konfur) ayəy ka hıgan cəmhuriyəda somalida.
16. Əulka somalida səməyskisu ma laba melod bu u qəybsənyəhəy mise afər.
17. Əulka bəda u Əow ma wəñə la yırdaħda həwd mise ogo mise gubən.
18. Əulka bəda u Əow məñə la yırdaħda.
19. ogədu ma tog ba mise wa buro isku hıdiðsən.
20. ogədu ma bəri bəy ka hıgtə gubənka mise konfur.
21. burəha isku hıdiðsən e gubənka konfur ka hıga ma wəñə la yırdaħda ogo mise həwd.
22. burəha isku hıdiðsən e gubənka konfur ka hıga məñə la yırdaħda.
23. gubənku ma gəlbed bu ka hıga ogəda mise woqoyi.
24. Əulka burəha yəryər lehi ma gubən ba mise wa ogo mise wa həwd.
25. 9id 9əs ma wəñə la ka hela gubənka mise ogəda mise həwdka.

26. Əulka burəha Nega konfured ka Niga ma wəħa la yidahda gubən mire hewd.
27. Əulka burəha yeryer iyo 9ida 9es leh məħa la yidahda.
28. hewdku ma konfur bu ka Niga ogħeda mire gelbed.
29. gubənku ma woqoyi bu ka Niga hewdka mire konfur.
30. Əulka konfur (woqoyi) ka Niga burəha məħa la yidahda.
31. cuba ma buro isku Nididsen ba mire wa tog.
32. cuba iyo šebele wa məħey.
33. cuba iyo šebele ma Nega gelbed mire Nega konfured ayey ka Nigan cemhuriyeda somalida.
34. labada tog e Nega cemhuriyeda u ku hoseysa mera məħa la yidahda.
35. Əulka imire melod beynu u qeybin kerna.
36. eriyeda u horaysa iyo ta (labad, sedekad, afrah) wa məħey.
37. gubənku (ogħedu, hewdku) wa Nega.
38. eriyeda afrah wa məħey.
39. cuba iyo šebele halkey ku yalan.

dəris 2

1. gubənka daq bədəni ka ma bəñö. 2. gubənku wa ðul anu
daq bədəni ka ma bəñö. 3. gubənku 9id bədən bu leyəhəy. 4. 9ida
daq bədəni ka ma bəñö.

5. malınti ðulku ad bu u kululyəhəy. 6. dəbəyša bəda aya so
ðul marta. 7. dəbəyšasi həbenki bəy ðulka qəbocısa.

8. robku gubənka ku ma bədnə. 9. wəña la ka yaba inu sənədkı
līñ hiş o rob ah helo. 10. robkasi wəñu da?a bişa october iyo marc.

11. gubənka nəga konfured iyo nəga gəlbed wəña ka nırga buro
ðader. 12. burəhasi wa kuwo ad gubənka u ka daq bədən.

kalmədəha 9usub

daq	'pasture, pasturage'
bədən	'much, many'
ka bəñ	'go out' <u>ergo</u> 'grow' (intransitive)
anu	See Note II
malın	'day'
kulul	'hot'
dəbəyl	'wind'
həben	'night'
qəbociso	'make cold for [someone]'
rob	'rain'
wəña la ka yaba	'it is likely'
inu	See Note VII B
sənəd	'year'
hiş	'inch'

da?a	'fall, happen'
bil	'month'
ogtober	'October'
marc	'March'
ka...bədən	'more than'

Notes

I. Sentence 1

A. bədəni. The final i is an article. It is placed on the final member of the construction, in this case daq bədən-i, the subject of the sentence.

B. ka ma bəhō. The ma indicates negative. The final o of bəhō agrees.

II. Sentence 2

anu. The an introduces verb phrases in the negative subjunctive. The u is third masculine singular, agreeing with gubənku.

III. Sentence 5

malinti. This form clearly modifies the entire sentence and should be translated as "during the day" or "in the daytime," etc.

IV. Sentence 6

A. dəbəyša bəda 'the sea breeze'

B. aya. ay is a verb phrase introducer.

C. so. a particle which indicates that the activity or location is toward the speaker.

V. Sentence 7

qəbociso. qəbo 'coldness' (from qəbow); ci 'making' X,
so, benefactive, i.e., 'for' somebody.

VI. Sentence 8

ma bədna. A variant of bədən ma aha. The aha is negative
present of the irregular verb "to be."

VII. Sentence 9

A. wəħa la ka yaba. 'what [it is that] one to surprises,'
i.e., "what is likely."

B. inu. in regularly introduces subjunctive clauses. The
verb is helo, third singular masculine (the u on inu)
subjunctive.

VIII. Sentence 12

kuwo. kuwa-u.

su?alo

1. gubənku ma mel 9id leh ba.
2. gubənku ma daq yər (bədən) bu leyəhəy.
3. gubənku malinti miyu dirənyəhəy (kululyəhəy).
4. gubənku ma qəbəwyəhəy (kululyəhəy) həbenki.
5. gubənka ma wəħa gəbocisa malinti dəbəyša bəda.
6. gubənka ma dəbəyša bəda ka tımda aya həbenki qəbocisa.
7. gubənku ma rob yər (bədən) bu hela.
8. gubənku ma wəħa u hela laba (afer, lıħ) hiš o rob?a sənədki.
9. robkasi ma wəħu da? ogtober iyo marc.

10. ma wəňa cıra buro ǵader (buro yəryər) o konfur iyo gəlbed (woqoyi iyo bəri) ka ńiga gubənka.
11. buruhu miyəy ka daq bədənyıhin (yəryəryıhin) gubənka.
12. gubənku miyu ka daq bədənyəhəy (yəryəhəy) burəha.
13. gubənku miyu daq bədənyəhəy mise wu daq yəryəhəy.
14. gubənku ma rob yər bu hela mise rob bədən.
15. gubənku ma wəňa u hela laba hiš o rob a sənədki mise liň.
16. gubənku miyu kululyhəy mise wu qəbəwyəhəy malinti.
17. dəbəysha bədu ma malinti bəy gubənka qəbocısa mise həbəynki.
18. burəhu ma woqoyi iyo konfur bəy ka ńigan gubənka mise woqoyi iyo bəri.
19. ma wəňa cıra buro ǵader o gubənka ah mise buro yəryər o konfur iyo gəlbed ka ńiga gubənka.
20. buruhu ma daq ka gubənka ka bədən mise ku ka yər ayəy leyıhin.
21. gubənku miyu ka daq bədənyəhəy mise wa u ka daq yəryəhəy burəha.
22. gubənku wa eriya 9əynke ah.
23. intə o rob ah ayəy heša.
24. robku hədmu da?a.
25. gubənka ńega konfured iyo ńega gəlbed məňa ka ńiga.

dəris 3

1. ogədu buro Əader bəy ledəhəy. 2. bureha Əerərkodu
wəħħa la ka yaba inu gaðo līħi kun o fið.¹ 3. ogədu gubənka
wəy ka daq bədəntəhəy. 4. ogədu wəħħey heša ila labatən hiš²
o rob ah. 5. robkasi xususən wəħħa u ku da?a Əulka ad u Əer.
6. cilalki ogədu ad bəy u qələša. 7. rer guraga ogəda
degənina cilalki wəy guran. 8. rer guragəni gubənka ama
Əulka bəliyəda leh bəy u guran.

Footnotes

¹ Andrzejewski, B.W. and Lewis, I. M., Somali Poetry,
The Clarendon Press, Oxford, 1964, p. 16.

² Ibid.

kəlmədəha Əusub

Əerər	'height'
gað	'reach'
labatən	'twenty'
xususən	'especially'
cilal	'Jilal'
qələl	'dry up'
fið	'feet' (measurement)
rer	'group'
gur	'move'
rer gura	'nomads'

deg	'settle'
ama	'or'
bəliy	'shallow reservoir dug to a depth of a few feet and situated to catch run-off during rains'
sare	'height'
cog	'be (in a place), stay'
da9	'happen'

Notes

I. Sentence 1

ledəhəy. The d indicates feminine gender, agreeing with ogədu, a feminine form.

II. Sentence 2

A. ðərərkodu. ðərər--k-od-u. ðərər is obviously derived from ðer 'high, tall.' This is a common derivational pattern in Somali.

B. fid. an acceptable variant is fud.

III. Sentence 7

ogəda degənina. 'and in the Ogo [those who] live [there].'
degan--i--na. i is the article marking the end of the constituent.

IV. Sentence 8

bəliyeda. Some speakers say bəley instead of bəliy.

su?alo

1. ðærerka burëha ogëdu ma wëñu gaða afër kun (lìñ kun, sıded kun) o fið.
2. ogëdu ma daq ka gubänka ka bëdën bëy ledëhëy.
3. gubänku miyu ka daq bëdënyëhëy (yëryëhëy) ogëda.
4. ogëdu ma wëñey heša ila tobën (labatën, sodon) hiš o rob ah.
5. ma rob yér (bëdën) ba ku da?a ðulka sere.
6. ma cilalki bu da?a robkasi.
7. ogëdu miyey qèleša cilalki.
8. rer guraga ogëda degëni ma hëlkasøy is ka cogan (guran) cilalki.
9. burëha ogëda ðærerkodu ma wëñu gaða lìñ kun o fið mëse sıded kun o fið.
10. ogëdu miyey ka rob bëdëntëhëy mëse wëy ka rob yërtëhëy gubänka.
11. gubänku miyu ka daq bëdënyëhëy mëse wa u ka daq yëryëhëy ogëda.
12. ogëdu ma wëñey heša ila tobën hiš mëse ila labatën hiš o rob ah.
13. mo rob bëdën ba ku da?a ðulka ðer mëse rob yér.
14. cilalki ogëdu ma rob bëy heša mëse wëy qèleša.
15. cilalki rer guragu ma hëlkasøy cogan mëse wëy guran.
16. burëha ogëda ðærerkodu wa intë.
17. ogëdu intë in leg o roba ayey heša.
18. robkën bëdënkisu hëgu ku da?a.
19. cilalki ogëda mëña ku ðaða.
20. cilalki rer guragu hëgey u guran.

dəris 4

1. həwdku wa əulka bureha ka hosəya. 2. həwdku ər
bədən bu leyəhəy. 3. əirtasi wa kuwa qodhəha leh. 4. mərka
u robku da?o daq bədna wu leyəhəy. 5. mərka gugi rer guraga
bədənkisu həlkən ayəy debyn. 6. həwdku wəñü leyəhəy 9id
9əs iyo buro yeryər. 7. bəliyo bə həwdka la ka qoda.
8. bəliyədasi wəñə la qoda intanu robku dırın. 9. bəliyəda
wəñə lo qoda si anay həluhu hərad u ərimən.

kəlmədəha 9usub

ərr	'trees'
qodəñ	'thorn'
mərka	'when'
gu	'rainy season'
qod	'dig'
in	'part of any whole, period of time'
həlo	'livestock'
hərad	'thirst'
ərimo	'die'
gor	'time'
gorma	'what time, when'

Notes

I. Sentence 2

ðir. Note the lack of an overt plural.

II. Sentence 4

A. mərka. 'time-the,' i.e., 'when.'

B. da?o. Subjunctive in a subordinate clause introduced by 'when.'

III. Sentence 5

rer guraga. gura from gur 'move.'

IV. Sentence 8

A. intanu. in-t-an-u introduces a negative subjunctive.

B. di?in. The negative subjunctive of da?a.

V. Sentence 9

lo. la-u.

su?alo

1. eriyeda bureha ñega konfured ka ñigta ma gubən ba

la yıðahda.

2. hewdku ma ñega woqoyi (konfur) bu ka ñiga bureha.

3. burehu ma konfur (woqoyi) bəy hewdka ka ñigan.

4. hewdku ma ðir bədən (yer) bu leyəhəy.

5. ðırtasi ma kuwa qodħa leh ba.

6. hewdku ma ðir bədən o qodeñ leh bu leyəhəy.

7. kolku robku da?o ma daq yer (bədən) bu leyəhəy.

8. gugi rer guraga bədənkisu ma hewdkəy degan.

9. cilalki (gugi) rer guraga bədənkisu ma hewdkəy degan.

10. bəliyəda ma wəñha həwdka la ka qoda intanu robku dr?m (mərku da?o).
11. eriyəda burəha konfur ka hıgta ma gubən ba la yıdahda mise həwd.
12. həwdku ma woqoyi (konfur) bu kañiga burəha.
13. həwdku ma ðır bədən (yer) bu leyəhəy.
14. həwdku ma wəñu leyəhəy daq yer mise daq bədən mərku robku da?o.
15. gugi rer guraga bədənkisu ma gubənkəy dəgan mise həwdka.
16. rer guragu həwdka ma wəñey dəgan guga mise cilalka.
17. bəliyəda ma wəñha la ka qoda həwdka mərka u robku da?o mise intanu.
18. eriyəda burəha konfur ka hıgta məñha la yıdahda.
19. məñha həlka ka bəha.
20. wa ðır 9eynke ah.
21. gorma bu daq bədəni cıra.
22. rer guraga bədənkodu məñey qəbtan gugi.
23. wayo.
24. həwdku wa ðul 9eynke ah.
25. bəliyəda həge la ka qoda.
26. gorma la qoda.
27. məñha lo qoda.

dəris 5

1. konfurta hosay wəy ka duwəntəhəy cəmhuriyəda inteda kale.
2. labada təg e ſəbele iyo cuba aya cəmhuriyəda konfurteda məra.
3. mərka biyo la ka ma wayo.
4. dəulka ſəbele hərerihisa ahi kəymo bədən ma leh. 5. dəulkasi wa mid 9id leh. 6. dır yəryərna wu leyəhəy. 7. toga cuba kəymo waweyn ba həga konfured ka hıga.

kəlmədəha 9üsüb

ka duwəntəhəy	'it is different from'
hərerihisa	'its vicinity'
kəyn	'forest'
biyo	'water'
šeg	'tell'
gor walba	'always'
9əynke	'kind, sort, manner'

Notes

I. Sentence 1

- A. ka duwen. 'different from'
- B. inteda. This item is in apposition to cəmhuriya.

II. Sentence 2

labada...cuba. This phrase is set off from the rest of the sentence, as is indicated by ay. The -a of aya is genderless and reflects the fact that agreement within the following clause--introduced by aya--will be handled without reference to what preceded.

III. Sentence 4

ahi. ah 'be' + i article. The head, ðulka, is modified by šebele hérerihisa ah. The end of that first constituent is marked by the article.

su?alo

1. ðulka u ku hoseya cəmhuriyəda somalidu miyu ka duwənyəhəy
ðulka kale e aynu so šegnəy.
2. cuba iyo šebele ma laba tog ba.
3. ma cəmhuriyəda həgeda u ku gəlbedən (konfur) ayəy ku yalan.
4. həga u ku hosəysa ma biyəy ledəhəy gor wəlba.
5. eriyəda šebele hérerihisa ahi ma bur9id bəy ledəhəy.
6. eriyədasi ma ərə bədən bəy ledəhəy.
7. ma kəymə wawəyn aya cuba (šebele) hérerihisa ah.
8. kəyməhu ma woqoyi (konfur) bəy cuba ka hıgan.
9. həga cəmhuriyəda u ku hosəysa ma la mid ba mire wəy ka
duwəntəhəy ðulka kale.
10. cuba iyo šebele ma bura mire wa togəg.
11. ma wəhəy ku yalan həga cəmhuriyəda u ku hosəysa mire gəlbed.
12. eriyəda šebele hérerihisa ahi ma ərə bədən bəy ledəhəy.
13. ma kəymə wawəyn ba cuba amba šebele hérerihisa ah.
14. kəyməhu ma woqoyi bəy cuba ka hıgan mire konfur.
15. həga cəmhuriyəda u ku hosəysa sədəy u ka duwəntəhəy
ðulka kale.
16. məha mera.

17. ደልካ ሳበለ ከደርኩሳ ሐዕ ውስኩ.

18. መሻ ጽልካ ቀ በሻ.

19. ሸባ ከደርኩሳ መሻ ለ ቀ ስለ.

20. ካርደተ.

A NOTE ON SPELLING

So far a fair amount of the spelling used has reflected pronunciation. For example, the bare forms ogo, adi 'sheep and goats,' and gu all appear with a full vowel finally.

However, with a suffixed article the final vowel of the stem has been spelled with a symbol for a reduced vowel. That is, ogo but ogəda, adi but adiga, and gu but gugi.

By this time in his study of spoken Somali the student should have begun to internalize the rules for vowel reduction. It seems reasonable, therefore, that the spellings in this book ought henceforth decreasingly to reflect pronunciation while the morphological realities ought to be made clear. Hence, the spellings will be ogoda, etc. As a result forms will be easier to find in the glossary.

In technical terms the new spellings will represent morphemes as they come from the lexicon, for the most part, but before the rules of the phonological component are applied. There are, of course, compromises. For example, items ending in the systematic phoneme on, e.g., *nɪm 'man,' are nonetheless spelled with final n, e.g., nɪn.

NOTE ON QUESTIONS: Up to this point as many comprehension questions as the authors were able to invent have been included in each lesson. The intention in each case has been to permit the selection of a question appropriate to the students' achievement.

The questions have been of three types: yes/no, short answer, and complete-sentence answer. Henceforth, only the last type will be included. By this time, however, both instructor and students should have acquired the knack of producing substantial numbers of comprehension questions from a limited amount of material without undue strain.

For those who have difficulty mass-producing questions, the following formulas may prove helpful. Given a simple equational sentence, such as: "The Juba is a river.", a number of yes/no questions may be produced by substituting some previously used vocabulary item for "river." Thus: "Is the Juba a sea, a chain of mountains, etc.?" and finally: "Is the Juba a river?"

Short-answer questions of the either/or variety are easily generated from the same material. For example: "Is the Juba a river or a chain of mountains?"

Lastly, questions of the form: "What is the Juba?" or "Name a river in the Somali Republic." may be used to elicit either short responses or complete-sentence answers.

Sentences of various types will better lend themselves to one or another type of question, but by using these suggestions as a guide, it should be possible to produce more than enough comprehension questions for any given lesson. For maximum benefit, students as well as instructors should invent questions to ask one another in class.

C. mərku robku da?o iyo mərka anu dr?m

dəris 1

1. wəxtiyəda u robku da?o iyo wəxtiyəda anu dı?ın wəñeynu u qeybin kera afer.
2. gugu wa mid wəxtiyəda u robku da?o ka mid ah.
3. gugu wəña u bılabma bıša abril.
4. mərkasi wa mərka ay dəbəyša mənsunka la yıdahda bilabento.
5. gugi dog bədən ba bəña.
6. hələhu wəxtigan bəy dəlan.
7. 9anuhu ad bəy u bətan.
8. gugi dədka bədənkisu həwdkəy degan.
9. qarna ogoda bəy degan.
10. wəxtigan ubəñ bədən ba so bəña.
11. Ərrtu way 9əlemeysəta.
12. Ərrta həwdka ka bəñda qodəñ bəy lehdəhəy.
13. Ərrta wəña ka mid ah gəlolka.
14. Nədkəha gəlolka məydəñdisa la ka soha.
15. aqəl somaliga wəña la ku Ərəb kebdo iyo wəñyalо kale.
16. alabtasina wəña la ka səməya Nədkəha gəlolka.

kəlmədəha 9usub

wəxti	'time'
mid	'one'
bilow	'start, begin'
abril	'April'
mənsun	'monsoon'
dog	'fresh grass'
Ərəb	'give birth'
9ano	'milk'
dəd	'people'

qar	'some'
ubeñ	'flower, flowers'
9elen	'leaf'
gəlol	'acacia tree'
nəðrg	'rope'
meyðeñ	'inner bark'
soha	'braid, plait'
aqəl	'hut'
ðis	'build'
kebed	'roof mat'
wəñ	'thing'
alab	'stuff'

Notes

I. Caption

A. mərku. mərka-bu. This item is obviously 'time-the.' However, it is also legitimately translated 'when.' Moreover, it often, as here, takes the subjunctive, da?o, indicating clearly that 'when' is the correct gloss. The b of bu is affirmative.

B. anu. an introduces a verb phrase in the negative. u is third singular masculine as is the u of bu.

II. Sentence 4

bilabento. n is from m which has assimilated to t.

III. Sentence 11

9olemayseta. Root is 9olemeyso.

IV. Question 9

məg9əw. Imperative from məgə9 'name.'

su?alo

1. rmisa wəxti o u robku da?o iyo rmisa wəxti o anu
di?in aya cira.
2. gugu wa məhəy.
3. gormu bilabma.
4. gormey hələhu dəlan.
5. gugi məhə dulka ku bədən.
6. məhə wəxtiga bəhə.
7. rer guraga bədənkisu həgəy wəxtigan dəgan.
8. dırta həlkən ka bəhəda wa cad ma.
9. mid məg9əw.
10. gedka meydəndisa məhə la ka səməya.

dəris 2

1. guga wə̄ha ku ńiga ńegah.
2. dəbəyl ńegahgu wa dəbeyl
ńog leh.
3. wə̄hey so də9da bı̄ša cun ama culey.
4. ńegahgi
rob ma da?o.
5. kolka dəbeyšasi ńirta iyo dogaba wə̄y qəlecrsa.
6. mərka rer guragu bureha ogodu ayəy u guran.
7. dəbeyšasi
bod bədən bəy ki9isa.
8. əulka o əen həbas bəy ka buñisa.

kəlmədəha 9usub

ńegah	'a season of the year'
ńog	'strength'
cun	'June'
culey	'July'
kol	'time'
bod	'dust' (in the air)
ki9i	'raise, awaken'
əen	'all, complete'
həbas	'dust' (on the surface)
buñi	'fill'

Notes

I. Sentence 5

dogaba. dog-ka-ba. ba means 'both' whenever, as in this case, it follows the latter of two nouns joined by oyo.

II. Question 2

gormu. gor-ma--ayu.

su?alo

1. ክegaḥgu wa məḥey.
2. gormu birlabma.
3. ክegaḥgi rob miyu da?a.
4. dəbəyšasi ደirta iyo dogaba məḥey ku sameysa.
5. waxtigan rer guraga qarki ክegey u guran.
6. dəbəyšu məḥey kriṣisa.

dəris 3

1. ḥəgahga wəḥa ku ḥıgta dəyr. 2. dəyrti wəḥoga rob ah aya da?a. 3. robkani sıda ku gugi da?a u ma bədna. 4. robkasi wəḥu bılabma sıbtambər ama ogtobər wəḥa na u so9da rıla disembər ama cenuwəri bilowgeda. 5. wəḥoga dog ah aya hədəna wəxtigan so bəḥa. 6. robka dəyrtu wəḥu ku bədənyəhəy ḥebta woqoyi.

kəlməhəda 9usub

wəḥoga	'some'
so9o	'go, move'
bılow-	'beginning'
hədəna	'again'
ḥeb	'coast'

su?alo

1. ḥəgahga məḥa ka dəmbeya.
2. dəyrti rob miyu da?a.
3. robkasi gormu bılabma.
4. gormu dəmada.
5. robka bədənkisu ḥəgu ka da?a.

dəris 4

1. cilalku weñu birlabma disəbər ama cenuweri kolka ay
dəyrtu ðəmato. 2. cilalki rob bədni ma da?o ðulkuna ad ayu
u qəbowyəhəy. 3. doga iyo ðirtu ba wey qələlan biyuhuna ad
bey u yəradan. 4. wəxtigan rer guragu weñey ku so ðowadan
ðulka bəliyəda iyo berkedəha leh.

kəlmədəha 9usub

ðəməy	'finish [it], end'
yərow	'be small'
so ðowow	'approach'
berked	'catch-basin'

Notes

I. Sentence 1

ðəmato.

- Subjunctive after kolka.
- From ðəməy which in turn is from the same root as ðən 'all, complete.' The form in the lexicon of the grammar, not the glossary of this book, is ðəm.

II. Sentence 4

berked. A catch-basin is man-made, usually of concrete. This term includes cement-bottomed balih-like reservoirs, the catch-basins built next to wells, and cisterns. In all cases berkeds are smaller than balihs. The latter are also man-made, but are not paved.

su?alo

1. cilalku gormu bilabma.
2. dəyrtu gormey dəmata.
3. cilalki ma rob bədən ba da?a.
4. ma qəbəw ba mire wa kuləyl.
5. cilalki biyəha məhə ku Əə9a.
6. daqa məhə ku Əə9a.
7. cilalki rer guragu məhəy səməyan.

D. wə̃na la ka bera u

dəris 1

1. cəmhuriyada somalida inteda bədən wəñyalo bədən o la ka bera ma ciran.
2. Nəga konfured e togəg u məran ba wəñha u ku bədən la ka bera.
3. Nəga woqoyi əulku inta bədən wu qələlənyshay.
4. Əulkasi rob bədən ma helo.
5. togəg berəha la ka wərabiyyona ma leh.

6. wəñyaleha yər e Nəga woqoyi la ka bero wəñha ka mid ah həðuðka.
7. arabixi iyo wəñhoga xudrəd ahna wa la ka bera.
8. arabixida iyo həðuðka wəñha bera dədka tuloyinka degan.
9. tuloyinku wəñhəy ku əowyihin məgaloyinka.

10. wəñha 9untoda ad la u ka bera inta u əðəñəysa hərgeysa iyo borəme.
11. inta yər e xudrəda ahna dohyoda hərerohoda aya la ka bera.

kəlmədəha 9usub

crr	'to be, exist'
ber	'garden, farm, crop plot'
wərabi	'give water to, irrigate'
həðuð	'sorghum'
arabixi	'maize, corn'
xudrəd	'fruit, vegetables, produce' (Arabic loan)
tulo	'village'
məgalo	'town'
9unto	'food'
əðəñey	'be between'
doh	'valley'

Notes

I. Sentence 1

bədən. This item obviously covers the semantic territory of English "large" and "much/many." Correct translation requires that the appropriate aspect of bədən be used. The next occurrence, wəñyalo bədən is clearly an instance of the "many" aspect.

II. Sentence 2

u ku bədən. 'largest' or 'most.'

III. Sentence 3

m̩nta bədən. Literally 'part-the large,' i.e., 'the largest part.'

IV. Sentence 5

wərabiyyona. The na is, as noted previously, suffixed to the final member of a constituent. The verb is in the subjunctive because the clause closed by the na is subordinate, modifying togəg.

V. Sentence 10

A. ad la u ka bera.

1. la u. The usual pronunciation of these items is lo, a contraction.

2. ad...u. Like bədən and yər this item has a range which spreads over two English semantic sets. Here it modifies a verb and should therefore be translated as 'mostly.'

B. ðəñeysa. The word for 'middle, between' is ðeñe. Both are derived from a root ðñ.

su?alo

1. alabəda la ka bero cəmhuriyada somalida inteda bədən
həge la ka bera.
2. wayo.
3. məhəy u qələləntəhəy naga woqoyi.
4. wəñyaləha la ka bero naga woqoyi məhə ka mid ah.
5. arabixida iyo hədiðka həge la ka bera.

dəris 2

1. həga konfured ay labada tog e cuba iyo ſəbele məran wəha la ka bero wəha u ku bədən muska. 2. muska inta wədənka gudihisa la ku isti9malo moyane inta kale wəha la u dirra əulka təlyaniga. 3. wəh wədənka la ka bero o debeda la u dirana wəha cira muska. 4. xudrəd inta həga woqoyi la ka bero ka tiro bədən ka na no9ə9yo bədən ba la ka bera. 5. xudrəda wəha ka mid ah teməndoda iyo 9əmbəha iyo linta. 6. hədəd iyo arabixina mel mel ba la ka bera.

kəlmədəha 9usub

mus	'banana'
gude	'inside'
isti9malo	'might use' (Arabic verb form)
moyane	'except'
dir	'send'
təlyani	'Italian'
debed	'outside'
tiro	'quantity'
no9	'kind, sort'
no9ə9 (plural)	
no9ə9yo (plural)	
teməndo	'tomato'
9əmbe	'mango'
lin	'orange'

Notes

I. Sentence 1

- A. The skeleton of this sentence is wəḥa muska.
- B. wəḥa la ka bero. This clause is subordinate to and modifies u ku bədən, hence the subjunctive.
- C. The clause ending with mərən modifies the whole sentence. Its internal structure contains two constituents:
  - (1) ḥəga konfure and (2) ay...mərən.

II. Sentence 2

- A. The skeleton: wəḥa la u dira (ðulka təlyaniga) muska: 'what is exported (to Italy) is bananas.'
- B. moyane. 'except (for)' This item here follows the clause it subordinates.
- C. istrəmalo. An unregenerate Arabic verb form with a Somali subjunctive ending. The root is əml with a prefixed st which latter is roughly equivalent to the Hebrew hitpalel.
- D. inta kale. In some translations this phrase seems redundant and can tangle your English syntax, i.e., 'except for the amount...the other amount...' Hardly an English construction the authors agree.

III. Sentence 3

- A. The skeleton: wəḥ- debeda la u dira, wəḥa cira muska: 'what is sent out, what it is is bananas.'
- B. wədənka...berō. Modifies initial wəḥ.

IV. Sentence 4

A. Skeleton: xudrəd [which] la ka [in the south] bera [than]
inta...bero [is] ka tiro bədən [and] ka no9ə9yo bədən.

B. xudrəd. The object of the final bera. Translation becomes difficult because in the English passive xudrəd becomes the grammatical subject and the main verb in the Somali shows up in English in a subordinate clause:
"the produce which is grown there is..."

C. ka tiro bədən. This construction like ad u, 'very, mostly,' can be interrupted in the surface structure.

V. Sentence 5

mid. Though this form means 'one,' and though there follows three items, Somali rhetorical intuition finds the situation neither offensive or even remarkable.

VI. Sentence 6

mel mel. An indefinite plural.

su?alo

1. wəħa u ku bədən e la ka bero ḥəga konfured wa məħey.

2. wəħa kale o la ka bera həlka.

3. ma ḥəga woqoyi ba la ka bera no9ə9 bədən o xudred ah
mīse ḥəga konfured.

4. muska ḥəge lo dīra.

5. wəħi la bero o kale o la dīra ma cirran.

E. Mołęha Əəqəşadoda

dəris l

1. ከሌሐ ዘመንና ስምምነት በዚህ ደንብ የሚከተሉ ይገልጻል.
2. የሚከተሉ ይገልጻል የሚከተሉ ይገልጻል የሚከተሉ ይገልጻል.
3. ከሌሐ ዘመንና ስምምነት በዚህ ደንብ የሚከተሉ ይገልጻል.
4. የሚከተሉ ይገልጻል የሚከተሉ ይገልጻል የሚከተሉ ይገልጻል.
5. የሚከተሉ ይገልጻል የሚከተሉ ይገልጻል የሚከተሉ ይገልጻል.
6. የሚከተሉ ይገልጻል የሚከተሉ ይገልጻል የሚከተሉ ይገልጻል.
7. የሚከተሉ ይገልጻል የሚከተሉ ይገልጻል የሚከተሉ ይገልጻል.

kəlmədəha 9usub

deq	'raise, rear'
gel	'camels'
adi	'sheep-and-goats'
lo?	'cows'
gal	'enter'
li?ano	'because' (Arabic loan)
9egag	'can't-walk-on-sharp-ground'

Notes

I. Caption

A. holeha. The word is holo. The final o is replaced in the spelling by e because the occurrence of the e is not predictable from the stem.

B. deqaša. Noun derived from the same root as deq 'raise.' This noun in combination with holeha translates as "animal husbandry."

II. Sentence 1

weye. A form of wa yəhəy.

III. Sentence 3

gor...yəhəy. This clause modifies the locative meleha.

su?alo

1. ከሌحا ay somalidu dəqdan weħa məħey.
2. rer guragu kuwey dəqan.
3. ku we la ku ḥeya əulka an la ku gurin.
4. aðiga iyo lo?da intoda bədən ḥege la ku dəqa.
5. wayo.

dəris 2

1. somalidu wəñey lo?da tıdahda 9əws iyo biya ku nol o ka ma fogeyan əulka biyəha leh. 2. kolka əulka berkedəha iyo baliyoda leh aya la ku əeqa. 3. gelu bil bu omanan kəra adiga iyo riyuhuna mudo laba rila sədeñ todobəd ah.

kəlmədəha 9usub

9əws	'grass'
fog	'far'
omenan	'thirst'
mudo	'period of time'
todobəd	'week'

Notes

I. Sentence 1

9əws ... nol. A "name" given to cattle, a common aphorism.

II. Sentence 3

A. omen. This word is derived from the same root from which the word for 'desert' is derived.

B. todobəd. A 'seventh,' i.e., a 'week.'

su?alo

1. somalidu məñey tıdahda lo?da.
2. lo?da nəge la ku əeqa.
3. lo?du intəy biyo la?an kərtə.
4. adigu intu omanan kəran.

F. bəhələha la ka helo

dəris l

1. cəmhuriyada həgeda konfured iyo həgeda woqoyi mel ba wəħa
ku nol behelo ka la cad ah. 2. labadas qəybod midi wa həgeda
woqoyi e an robka bədən helin biyəha bədna an ləħeyn. 3. həlka
kalena wa dulkə labada tog leh e həga konfured ah. 4. həga
konfured wəy ka daq iyo biyo bədəntəħəy həga woqoyi. 5. beheləha
biyəha bədən u bahən ba gesta la ka hela.

kəlmədəha 9usub

bəħel	'wild animal, fauna'
cad	'kind, sort'
qəyb	'division'
ləħeyn	'not to have' (negative infinitive)
bahən	'in need'
eg	'look at'

Notes

I. The substance of this lesson is indeed repetitive of the content already encountered. Lest such repetition be viewed as pointless, note that the content has been presented in a variety of syntactic constructions such that the syntax has been learned quickly and thoroughly.

II. Sentence 2

bədna. bədən ah na.

ləħeyn. Infinitive of 'have' which heretofore has appeared as leh, as sentence 3.

III. Sentence 5

u bahən 'need'

su?alo

1. bəhələha cəmhuriyada ku nol nəge la ka həla.
2. mırsa melod ba cəmhuriyada la u qəybrin kəra
mərka bəhələha ku nol la ego.
3. melahasi wa məhəy.
4. həlke heşə biyaha bədən.
5. wayo.

dəris 2

1. ḥəga woqoyi bəhələha ku nol o an kuwa biyu la?anta is ka ḥecin kera wəħħa ka mid ah: libahha iyo warabeha iyo Šəbelka iyo də9əwoda. 2. bəhələhasi inta bədən həwdka iyo ogoda bəy cogan. 3. ogoda kuma bədəna bəhələhasi li?ano ogodu wey buro bədəntəħəy. 4. inta yər e ogoda ku noli wəħħey cogan ḥəgeda konfured. 5. kuligod waħħay ad u ku si bədənyrhin həwdka. 6. waħħa kale o həwdka ku nol dayerka iyo gorəyoda iyo 9əwša iyo səkaroda. 7. səkaroda iyo dayerka ogoda iyo gubənkana wa la'ka hela. 8. gubənku ad bu u kululyahəy daq bədənna ma leh. 9. rero bədən o dəgənina ma ciran, bəhələhana waħi yər ba la ka hela. 10. kuwa wəħħa ka mid ah də9əwoda iyo warabeha iyo libahha. 11. waħħa mel wal ba la ka hela mulə9a iyo dib qəlo9a iyo 9aroda iyo məska.

kəlmədəha 9usub

la?an	'without'
ħecir	'hold'
libah	'lion'
wərabe	'hyena'
Šəbel	'leopard'
də9əwo	'fox' (female)
kuli	'all'
dayer	'monkey'
gorəyo	'ostrich' (female)
9əwl	'gazelle'

səkaro	'dikdik' (female)
mule9	'lizard'
dib qelo9a	'scorpion'
9aro	'spider'
mes	'snake'
wəl ba	'every'

Notes

I. Sentence 1

A. la?anta. 'Without,' a preposition in English, continues in the established Somali tradition, e.g., horey, gude, of appearing as a noun.

B. mid. In this kind of situation English rhetoric requires "few."

C. də9əwo. The masculine is də9əw. The feminine form is used generically, as it is for goreyo 'ostrich' and səkaro 'dikdik.'

II. Sentence 2

cogan. The three verbs which translate "to be" are all different. That from which yəhəy and ah is derived means "to be something," similar to an Indo-European copula. cir refers to existence. cog means "be in a place," taking a locative. Note that in Sentence 9 an English speaker would expect cog, a verb of location. Somalis prefer to say that few settlements exist in the Guban. Production of such sentences by the most careful English speaker will result in errors for a considerable period. "Thinking Somali" after all takes a while to get the hang of.

III. Sentence 3

li?ano... See Pony, English.

IV. Sentence 4

noli. nol + i, the article.

V. Sentence 5

ad u ku si bədənyrhin. 'Even more than.'

Other sentences with related constructions:

1. holuhu wəhəy (ad) ku bədənyrhin woqoyi.

1a. 'There are many holo in the north.'

2. holuhu wəhəy (ad) ku si bədənyrhin bəri.

2a. 'There are more holo in the east.'

3. holuhu wəhəy (ad) u ku si bədənyrhin konfur.

3a. 'There are even more holo in the south than [anywhere else].'

VI. Sentence 8

bədənna, 'much-and,' contrasts with bədəna, 'mostly.'

VII. Sentence 9

dəgənina. dəgən-i-na.

su?alo

1. behalsha an biyəha bədən u bahəneyni wa məhəy.

2. həgəy ku nolyrhin.

3. behəl kale o həwdka ku noli wa məhəy.

4. məhəy behəl yəri u ku nolyrhin gubənka.

5. qar həlka la ka helo řeg.

6. behələha mel wəl ba la ka hela wa məhəy.

dəris 3

1. ðulka togəga agtoda ah bəhəlo no9 kale ah aya la ka hela. 2. bəhələhasi wa qar biyo bədən iyo daq wənagsən u bahan. 3. kuwa wəħa ka mid ah mərodiğa iyo yəħaska iyo certa iyo wiyr̥a iyo dayerka iyo damer dibədedka. 4. wəħa cira qar togəga agtoda iyo ḥəga woqoyi ba la ka helo. 5. kuwa wəħa ka mid ah libaħa iyo Šəbelka.

kəlmədəha 9usub

ag	'nearness'
wenagsən	'good'
mərodi	'elephant'
yəħas	'crocodile'
cer	'hippopotamus'
wiyr̥l	'rhinoceros'
damer	'donkey'
dibəded	'outside,' i.e., 'not domesticated'
damer dibəded	'zebra'

Notes

I. Sentence 2

bəhələhasi. There have been several occurrences by now of sentences of this kind. They may be translated by "of those Xs..."

II. Sentence 4

cira. "There exist some animals which...are found."

Note that cog is not used in this situation.

su?alo

1. ðulka togəga hərerəhoda ah bəhələha ku noli
wa no9ma.
2. kuwa qarkod məgə9əw.
3. bəhələha həga woqoyi iyo həga konfured ba ku
noli wa kuwe.

UNIT TWO:

rer miyiga

dəris l

1. dəlka somalida dədka ku nol boqol ka i ba ıla todobatəneyo aya rer miyi ah.
2. rer miyigu wa dədka badiyəha ku nol e ńoləha ǵeqda.
3. nološoda wəñey ku ńidəntəhəy ńoləha ay ǵeqdan.
4. mel ǵulka ay ku nolyihin ah o gor wəl ba rob heşa ma cirto.
5. mərka kol ba meši u rob yəri ka da?o ayəy u guran.
6. ńoləha ay ǵeqdan wəñha weye gela iyo ıdəha iyo riyəha iyo lo?da.
7. somalida bədənkodu gela iyo adiga ayəy ǵeqdan.

kəlmədəha 9usub

dəl	'country, land'
miyi	'Bush' as in "the Bush"
rer miyi	'nomads'
badiye	'interior'
wəl ba	'every'
nolol	'life'
ıdəha	'sheep' (plural)
leñ	'sheep' (singular)
ri	'goat' (singular)
riyo	'goats' (plural)

Notes

I. Sentence 1

- A. bogol ka i ba. '(of) each/every hundred'
- B. todobatəneyo. Since there has never been a census, this figure is not official but represents the educated guesses of a number of Somalis.

II. Sentence 5

kol ba meši. 'which-/what-ever place'

su?alo

1. somalida bogol ka i ba inta ba rer miyi ah.
2. rer miyigu ḥegey ku nolyihin.
3. məñey dəqdan.
4. rer miyigu məñey u guran.
5. Nolaha ay rer miyigu dəqdan wa məñey.

dəris 2

aqəloda rer miyiga

1. aqəloda ey rer miyigu ḋıstan wa aqəlo ey kol ba meša ey u guran u rəri kəran. 2. aqəloda inta la ka la ḋigo aya awər la ku rəra mərka la gurəyo; mərka la degona inta awərtə la ka ḋigo aya la ḋısa.

3. aqəlodasi sıdəy u ḫənyihin wəha la ka səməya ḋırrta iyo 9əwska iyo durka wədənka ka bəha. 4. ḋırrta məyəhəndəda wəha la ka səməya ḫədkəha; lamehodana wəha la ka səməya udbo iyo ḋigo. 5. 9əwsəska wəha la ka səməya noyoda 9əwska mid ka mid ah. 6. alolkana durka la ka səməya. 7. məyəhəndə kebdəhəna wa la ka səməya. 8. ḋıgəha sıda qansoda aya la u səməya o ḫulka la ku taga. 9. udbuhu hosta bəy ka ḫəciyan. 10. kebdəha ḋıgəha duša la ka sara; 9əwsəsku iyo aloloda wəha la ka sara hərerəha. 11. aqəloda šıraq ama san ba duša la ka sara si ey robka u 9əliyan.

kəlmədəha 9usub

rər	'load'
u rər	'tote'
ka ḋig	'unload'
ka la ḋig	'take apart'
awr	'male camel'
dur	See Note III
lan	'branch'
lamo	'branches'

udub	'pole'
udbo	'poles'
ərg	'curved pole'
qəwsəs	See Note V.A.
alol	See Note VI
kebdo	See Note VII
qənso	'bow' (verb)
dul	'back, dorsum'
tag	'cause to stand up, raise'
sar	'be above, on top of'
Širaq	'canvas'
san	'hide' (noun)
si...u	'so that'
qəli	'keep away'

Notes

I. Sentence 1

A. aqəl. This term is used generally to refer to dwellings.

It is also used in reference to the portable hut that is characteristically Somali. They are about five feet high and designed primarily for sitting and lying down.

B. rəri. Infinitive of rər 'to load.' Here the meaning also includes the notion of carrying, hence the gloss 'tote.'

II. Sentence 2

- A. ka la ðr̥go. Pieces or parts are removed from something and put down (the meaning of ðig) separately, i.e., "to take apart." The clause inta la ka la ðr̥go means "the parts [which] one takes apart."
- B. awər. Plural of awr.
- C. ku rəra. 'Loaded onto.'

III. Sentence 3

dur. A tall, jointed grass somewhat similar to bamboo. It is round in cross-section, ten to eleven feet tall and grows in clumps up to eight feet in diameter. dur is flexible before being cut but hard and wood-like when dried.

IV. Sentence 4

ðr̥go. These are curved poles whittled from curved branches of certain trees.

V. Sentence 5

- A. 9əwsəs. Mats made of bunches of a certain kind of grass tied together with ropes which are sometimes dyed.
- B. no9yo. Previously other plurals of this item have been seen, i.e., no9ə9 and no9ə9yo.

VI. Sentence 6

alol. Mats made of reeds tied together with ropes and strips of hide.

VII. Sentence 7

kebdo. Singular kebed. These are heavy, flexible roof mats woven from the inner bark of certain trees. They are also often used as padding under loads on camels.

VIII. Sentence 10

- A. duša. From dul-ta. The back or dorsal side of an animal is that visible, hence the top thereof.
- B. sara. While this item is usually glossed as 'on top of,' it means at base something like "be above." A form derived from the same root is sare which can refer to a building taller than a man, i.e., above him.

In this sentence the placing of mats on the inside and outside of the huts is referred to with the verb sar. The notion is that the mats are placed onto the sides of the hut.

su?alo

1. aqəloda ey rer miyigu ðistan wa cadma.
2. aqəlodod məħey ku saməyan kolkəy guran.
3. wəħyaləha aqəloda la ka səməya wa məħey.
4. ħeðkəha məħa la ka səməya.
5. 9əwsəska məħa la ka səməya.
6. aloloda məħa la ka səməya.
7. kebdəha məħa la ka səməya.
8. ðigəha side la u səməya.
9. ðigəha məħa ħeciya.
10. ðigəha məħa duša la ka sara.
11. 9əwsəska iyo aloloda ħeġe la sara.

dəris 3

nološoda

1. rer miyigu wəhəy tosan arorta hore; kolkasi bəy hələha malan.
2. rəgu gela ayu lisa; dumərkuna adiga.
3. lo?da dumərku iyo rəgu ba wey lisan.
4. kolka əy 9anəha Əəman o ay Şahana, hədi əy həystan, kərsedan, ayəy hələha dəreriyən.
5. gela wəhə ra9a rəg adigana dumər.
6. rnəmoda yəryərina wəhə la ka yaba inəy mərmər adiga ra9an.
7. lo?da rəg ama dumər ba ra9a.
8. gelu meləha fog ayu u daq təga, adigu se ma fogado.
9. idəha iyo riyəha wa la is ku ra9a wana la is ku Əəqa.
10. hələha wəhə la so hoyə 9əd9əd Əəga; kolkasa hədəna la mala.
11. həbenki wəhə la 9una hılıb ama arabixi ama hədənəmər aməberis.
12. arabixida iyo hədənəkə iyo bəriskə wəhə la ku dəra subəg iyo 9ano.

kəlmədəha 9usub

tos	'arise, get up'
aror	'morning'
mal	'[to] milk' (See Note IB)
rəg	'men'
lisa	'[to] milk' (See Note IB)
dumər	'women'
əən	'[to] drink [milk only]'
Şah	'tea'
hədi	'if'

kərso	'cook for oneself'
kəri	'cook'
dəreri	'shoo out'
ra9	'go with, accompany, herd (animals)'
rnən	'boy'
rnəmo	'boys'
in-	'that' (introduces subjunctive clauses)
təg	'to go'
so hoy	see Note V.A
9əd9əd	'sun'
ða9	'fall, set'
9un	'to eat'
hilib	'meat'
bəris	'rice'
ku dər	'add'
subəg	'ghee'

Notes

I. Sentence 1

- A. hore. Our ol' friend hor 'in front of' is back, this time to mean 'early.' Assuming overlapping semantic sets, it should be possible to trace the derivation of 'front' through 'first' to 'early.'
- B. malan. This item refers to milking for one's own purposes, whether to use or discard is irrelevant. The point is that there is some intention regarding the product of the milking.

In contrast lis refers only to the physical act of removing the milk from the animal. There is no implication of some intention on the part of the milker to use the milk.

II. Sentence 2

rəg and dumər. Both of these words are collectives and as such take singular inflections on verbs.

III. Sentence 6

A. rnəmo. The singular is rnən. The word for young girl consists of the same segmentals but has a different stress pattern.

B. yəryəri. A plural of yər. The final i is an article.

C. mərmər. Indefinite plural of mər 'time.'

IV. Sentence 8

fog. Obviously derived from the same root as the fogado which appears later in the sentence.

V. Sentence 10

A. hoya. The verb hoy includes the notions of bringing and of providing shelter for the night. Shelter, however, need not include a roof in Somali; rather there must be protection from bəhəlo, i.e., walls or fences. Indeed, the livestock are brought within an enclosure or compound surrounded by fences woven of thorn bush branches.

B. 9əd9əd əa9a. 'the setting [of the] sun.'

su?alo

1. rer miyigu gormey tosan.
2. dəbetəna məhəy semeyan.
3. aya lisa gela.
4. lo?da aya lisa.
5. adiga aya lisa.
6. kolkəy hələha lisan məhəy semeyan.
7. arorti məhəy 9unan.
8. həbenkina məhəy 9unan.
9. gela aya ra9a.
10. adiga aya ra9a.
11. lo?dana aya ra9a.
12. həlehe ba mel fog u daq təga.
13. adiga miya la is ku Əəqa mire wa la kala Əəqa.
14. hələha gorma la so hoyə.
15. mərka məhə kale o la seməya.

dəris 4

sıda subəga la u səməya u

1. subəga wəňa la ka səməya 9anəha adiga iyo 9anəha lo?da.
2. mərka ńoləha la ka so liso aya 9anəha əil la ku ſuba o mel la ərga ila inta ey əenanəyan.
3. kolka ey gađodan aya la lula ila ey 9anəha iyo bur9ədku ka la so9man.
4. mərka aya bur9ədku o duša fəđiya la ka so gura hanta.
5. bur9ədku aya la ururiya ila u bəto.
6. dəbədedna wa la ſila kolkasa isəga o ſihm ah han kale ama teneg la ku ſuba.
7. subəgasi ma ńumado o mərka la dono aya 9untoda la ku dərsən kəra.
8. rer miyiga aya subəga intisa bedən səməya dəbədedna məgaloda ka ibiya.

kəlmədəha 9usub

dil	'small <u>han</u> ' (See Note I)
ſub	'pour'
ərg	'to put, put down, settle'
əenan	'[to] sour'
gađodan	'curdled'
lul	'[to] shake'
bur9əd	'butter'
ka la so9man	'separate'
fəđi	'sit'
han	See Note I
ururi	'collect'
bedo	'become many, much'

dəbədəd	See Note III
šil	'fry'
raega	'he'
sīhīn	'liquid fat processed from butter'
teneg	'tank, tin' (English loan)
numado	'become bad'
don	'want'
ibi	'sell'
qanəha ḍayda	'fresh milk'

Notes

I. Sentence 4

han. These items are vessels woven of grass and made watertight by a combination of very tight weaving and some kind of sealer. Han are not made to stand by themselves but rather to fit in specially constructed racks. Han share this feature with the ceramic wine jugs common to the eastern Mediterranean, especially Greece. Han are used to transport liquids as well as to store them. There are special racks for han which are tied to a camel's back. The senior author has seen camels loaded with two to six large han on each side, the rack resting on one or more kebeds.

II. Sentence 5

bəto. From same root as badən. The linguists in the class should formulate a derivation.

III. Sentence 6

A. dəbədedna. dəbəd 'after,' ed 'here,' na 'and,' i.e., 'and afterwards.'

B. rsəga. This is one of the few instances in which a full-fledged independent pronoun appears. It refers to bur9əd, a masculine form.

IV. Sentence 7

humado. From same root as hun 'bad, evil.'

su?alo

1. subega mə̄ha la ka səməya.
2. 9anəha dəyda ah mə̄ha la ku səməya.
3. kolkəy 9anuhu dənanan mə̄ha la ku səməya.
4. bur9ədka mə̄ha la ku səməya.
5. kolka bur9əd bədən la ururiyo mə̄ha la ku səməya.
6. subega bədənkisa aya səməya.
7. mə̄hey ku səməyan.

deris 5

añmed iyo awrka

1. eg añmed.
2. eg añmed o ordaya.
3. orod, añmed, orod.
4. añmed ad bu u ðereya.
5. añmed wa rnen weyn.
6. eg. awrka.
7. awrku wu weynyəhey.
8. eg añmed o awrka ku so ordaya.
9. eg añmed o awrka dilaya.
10. eg awrka o añmed həratiyey.
11. eg añmed o is ku kadçey.

kəlmədəha 9usub

orod	'run'
ðerey	'be fast, quick' (See Note I)
dil	'hit, beat'
hərati	'kick' (verb) (See Note II)
kadi	'urinate'

Notes

I. Sentence 4

ðereya. This verb applies only to running and walking. It is not normally used in the imperative, which is rendered instead by the verb orod, 'run.' To be fast or quick in performing a task is ku ðeray.

II. Sentence 10

həratiyey. This verb may be used only when the kicking is done by an animal. It is in the past tense even though the preceding portion of the story is told in the present continuous. Placing the verb in the present would imply that the camel spent some

measurable period of time kicking and trampling poor Ahmed, which fortunately was not the case. Delivery of a single kick, however, is regarded as taking no time and cannot therefore be spoken of in the present tense. Such tense mixing within a narrative is not offensive to Somalis as it is to English speakers.

III. Sentence 11

kadcay. This verb is usually used in the past tense even when the meaning is present.

UNIT THREE

dinta dədka somalida

dəris 1

1. dinta dədka somalidu wa dinta islamka.
2. dəwləda somaliduna weñey ku ðisentəhey dinta islamka.
3. ruhi din kale həystana wa la u ogolyəhey inu dintisa ku 9abudo dəlka somalida.
4. dədka somalyed e an dinta islamka həysani ad bey u yəryiñin.
5. inta yər e an muslinka aheyni wa kristan.
6. intasina weñey. ku bədənyiñin cəmhuriyada həgeda konfured
7. dədka dimeha kale həysta bədənkodu wa acnabi.

kəlmədəha 9tsub

din	'religion'
islam	'Islam'
dəwləd	'government' (Arabic loan)
ruh	'person'
ogolow	(1) 'allow,' (2) 'accept'
9abud	(1) 'worship' (2) 'practice [one's religion]'
muslin	'Moslem' (singular and plural)
aheyn	negative infinitive of "to be"
kristan	'Christian'
acnabi	'foreign, foreigner'
kuwasi	'those ones'

Notes

I. Sentence 2

dirən. Adjective from dir 'build.'

II. Sentence 3

ruh. The Afro-Asiatic root from which this item comes means 'breath' or 'wind.' In Genesis the ruh of God moves over the waters of Chaos.

III. Sentence 4

heysani. heysan = i 'the.'

Same for ahəyni: ahəyn = i of Sentence 5.

IV. Sentence 7

diməha. Plural of din, from *dim-

su?alo

1. dinta dədka somalidu wa məñey.
2. cəmhuriyada somalida ma wəñha coga dəd an muslin ahəyn.
3. kuwası miyəy bədənyıhin.
4. ma somali ba bədənkodu mise wa acnabi.
5. dintodo wa məñey.
6. iney dintoda 9abudan miya lo ogolyəhəy.
7. cəmhuriyada həgedə bey bədənkodu ku nolyıhin.

dəris 2

səladəha la tukədə u

1. muslinku wəhəy tukədan şən cer malınti wəl ba.
2. səlad wəl ba mərka la tukanəyo wəhə la u cesta məka.
3. mərka la tukanəyona la is u ma ogola in la hədlo. 4. quranka o qud ah ba la axriya. 5. ninka səlada dədka tukiya wəhə la yırdaħda rmam. 6. rmamku wəħlu is taga dədka kale e tukanəya hortoda. 7. dədka kale e tukanəyana səf ayəy is u tagan rmamka dəbədisa. 8. rmamka aya səlada bılaba isəgana ġəməya.

kəlmədəha 9usub

səlad	'prayer' (Arabic loan)
tuko	'pray'
cer	'time'
ceso	'face, turn'
məka	'Mecca'
la...ogola	See Note IV
hədəl	'talk, speak'
quran	'Koran'
qud ah	'alone, only'
axri	'read'
nin	'man'
tuki	'lead in prayer'
rmam	'imam' (leader of prayers) (An Arabic word)
sef	'line'

Notes

I. Because an English translation reflects the Somali grammar so poorly, a literal translation is provided. The problems come from the grammatical properties of English words like "pray" and "prayers," which have stereotyped usages not at all reflective of the Somali.

II. Sentence 1

A. muslin. Some sophisticated speakers who know Arabic reasonably well would prefer here muslimin, a purely Arabic form. The form muslin, however, shows signs of being borrowed quite a long time ago and of being "naturalized" into Somali sound patterns. That is, final Arabic m has become Somali n, etc.

B. šen cer. The root from which cer is derived is not known. This phrase is a standard one and is glossed as a unit in the existing dictionaries.

C. malinti wel ba.

1. We have seen many such "adverbs of time" in the lessons to date. One should be able to handle them well by now. The linguists in the class should be able by now to draw trees of such sentences, ignoring the cleft for the moment, with such "adverbs." Note the similarity in "case" with locatives. What cases are used in Indo-European languages to signal such constructions? (Accusatives in centum; locative in Sanskrit.) Note the "case marker" on malin.

2. We will continue to write wel ba, reflecting morphemic facts, though clearly it is a phonological unit and in some cases a derived morphemic unit, i.e., a compound.

III. Sentence 2

A. selad appears almost always in the singular. In English usage requires plural: "prayers."

B. wel ba. The "every" goes with selad rather than with mərka.

IV. Sentence 3

la is u ma ogola. This clause is a unit and should be learned as such. In questions miya is interchangeable with ma. (See Question 3.)

V. Sentence 4

A. o qud ah. The form qud is a noun, 'alone.'

B. ba. While this form has occurred frequently, we have avoided discussing it. In this situation it simultaneously marks the end of a constituent, introduces a verb phrase--with a the subject marker, and by its placement emphasizes that which precedes it.

VI. Sentence 5

A. tukiya. This is not the same verb as tuko. Rather it is a transitive verb which is untranslatable into English. We use the circumlocution "lead in prayer" or "lead the prayers." In this instance the construction selada dədka is the object of tukiya.

B. imam. That this item is an Arabic word, not a borrowing, is evidenced by the final m. English makes use of such foreign words which are notable as such because some effort is made to maintain the phonology of the foreign item, e.g., raison de être. Even though the pronunciation may not be recognizable to a French speaker, the phonology is clearly not English. Other items, like pueblo in the southwest, are often Anglicized, e.g., [puw-éblo], and are, thus, genuine borrowings.

VII. Sentence 8

đeməya. From the same root as đən 'complete' (adjective).

Questions

1. imisa cer ayey muslinku tukədan malinti wəl ba.
2. mərkey tukəneyan həgəy dədku u cestan.
3. in la hədlo miya la is u ogolyəhəy mərka la tukəneyo.
4. ninka səlada dədka tukiya məha la yıdahda.
5. rmamku həlke aya u is taga.
6. dədku həlke ayey is tagan.
7. ke səlada bılabə o đeməya.

dəris 3

weyseysiga

1. intanu ruñu selada bılabın wa inu cıðkisu nədif ahada.
2. kolka hore wa inu cıðkisa o ðen məyda 9ədəydana dəbədedna weyseysiga bılabा.
3. wəyseysiga wəña u ku horeysa ısticoda. 4. kolku ruñu so ısticodo wa inu fəroñeša. 5. dəbədedna wa inu gə9əntisa mıdиг məyda gə9ənta bıdiñna ku hıgsiya. 6. hədəna wa inu weciga iyo əegoha məyda. 7. kolku intas ðəmeyo wa inu lugta mıdиг məyda dəbədedna lugta bıdiñ.
8. kolku lugəha məydeyo wa inu ila cılıbka məyda. 9. kolku gə9əməha məydeyona wa inu ila suñulka məyda. 10. weciga mərku ruñasi məydeyona wa inu luqluqda.

kəlmədəha 9usub

wəyseysi	'act of ritual washing'
cıð	'body'
nədif	'clean' (Arabic loan)
ahada	See Note II B
məyđ	'wash'
9ədəy	See Note II E
ısticodo	'wash one's crotch' (Arabic) 3rd sing. masc. subjunctive
feroñeša	See Note III
gə9ən	'hand, arm'
mıdиг	'right' (direction)

bɪdɪh	'left' (direction)
ku n̄igsi	'do next'
həde	'than'
weci	'face'
ðeg	'ear'
lug	'leg, foot'
cirlb	'knee'
suhul	'elbow'
luqluq	'gargle'

Notes

I. Caption

wəysey si is a ritual washing to purify one before prayer. It is not designed to clean. Hence the sense of sentences 1 and 2.

II. Sentence 1

A. intanu. inta anu.

B. ahada. Third singular habitual of "to be."

C. wa inu. 'must'

D. məyda. Note that after wa inu the verb appears in the present indicative.

E. 9əday. This item refers to a kind of tree. Twigs of about a quarter inch in diameter and about half a foot long are used as tooth cleaners. One end is placed in the mouth, softened and chewed until it becomes frayed. The fibers are inserted between the teeth, whence they remove the trash. Metaphorically, 9əday has come to refer to teeth cleaning as well as to the tree itself.

III. Sentence 4

feroñeša. fero 'fingers,' ñel 'wash,' ta 'article.'

IV. Sentence 5

gəñen. Plural gəñmo as in Sentence 9.

su?alo

1. məñey dədku sameyan inta aney tukan.
2. wayo.
3. kolka la weyseysənəyo ñege la u ku horeysiya.
4. həlke la ku ñrgsiya.
5. kolka la məyðo gəñməha (weciga iyo ðegeha, lugəha)
həlke la ku ñrgsiya.
6. məña la sameya kolka weciga la məyðəyo.

dəris 4

1. salad kasti wəney ka kobentəhey laba ama sədəñ ama afer rek9ədod. 2. rek9ədi wəl ba qofku mərku t kənəyo məka ayu u cesta. 3. gə9əntisa mədig bu tisa bıdrıh sara o quranka suredihisə mid axriya. 4. mərkəsu fororsəda. 5. mərkəsu cilbo cogəsəda o foda Laba cer əulka tabsiya. 6. inta u fororo Allahu akbar bu ku 9əl9əliya. 7. fororsığa sedəñad dəbədis wu istaga o rek9əda hıgta bilaba. 8. rek9ədi wəl ba surəd goni ah bu axriya.

kəlmədeha 9usub

kasti	'each'
ka kobən	'consist of' (See Note I)
rek9əd	'portion of a prayer' (Arabic)
surəd	'sura' (See Note III A)
fororso	'bow'
cilbo cogso	'kneel'
fod	'forehead'
tabsi	'touch (forehead to ground)'
Allahu akbar	See Note IV
9əl9əli	'repeat' (several times)
foror	'bow' (noun)
goni	'the fact of being alone, separate'

Notes

I. Sentence 1

kobən. From kow 'one.' The phrase ka kobən the one "en-one-d," i.e., "one by one." By extension here with selad kasti the clause is translated as "consists of."

II. Sentence 2

mərku. From mərka(sa) bu.

III. Sentence 3

A. surəd. The Quran/Koran is written in sections which are very roughly equivalent to the verses of the English Bible. Each such section is called in English a sura.

B. axri. This item is translated as "read" but it includes the meaning of "speak" as did older English reden. That meaning is still present in "read" in such constructions as "give a reading" or, as is sometimes said of an actor, "he reads his lines well."

IV. Sentence 4

fororso. This form is the verb which translates as "to bow," just as fəðiso means "sit down." The form foror of sentence 6 must also be translated as "bow." The translation of fəði is "sit" as opposed to "sit down." "Bow" presents what appears to be a problem because there is no way in English to show an overt difference to reflect the overt difference between fororso and foror as there is between fəði and fəðiso.

V. Sentence 6

Allahu akbar. An Arabic phrase, "Allah [is] greatest."

VI. Sentence 7

higta. This term is translated here as "next." It means "contiguous" and, therefore, "next."

su?alo

1. səlad kasti imisa qeybod bəy ledəhey.
2. qeybəha məňa la yırda.
3. qofka tukəneyə həge bu u cesta.
4. miyu istaga mire wu cilbo cogsəda mərka u rəkəd
kasta bılabayo.
5. gəməhisa məňu ku saməya.
6. inta u tagənyəhəy məňu axriya.
7. imisa cer bu fororsəda inta u tagəyəhəy.
8. mərka məňu saməya.
9. imisa cer wu forosəda mərka u cilbo cogo.
10. məňey bu ku 9əl9əliya mərka u fororsənəyo.
11. mərka u sədəh cer fororsədo məňey bu saməya.
12. ma surəd qud ah bu axriya mire rəkəedi ba mid
goni ah.

dəris 5

səladəha la tukəda u

1. səlada u horəysa wəñha la tukəda arorta hore inta anu ey 9əd9ədu so bññm.
2. səlada wəñha la yıðahda səlada subəñ wana laba rək9ədəd.
3. səlada labad wəñha la tukəda duhurki.
4. səlada wəñha la yıðahda səlada duhur wana afər rək9ədəd.
5. səlada sədəñad wəñha la tukəda 9əsərki kolkey sa9ədu afərtə iyo bəðka iyo meləha təhəy.
6. səladani wa sədeñ rək9ədəd wəñana la yıðahda səlada 9əsər.
7. səlada afrad wəñha la tukəda 9əd9ədə ða9a o wa afər rək9ədəd wəñana la yıðahda səlada məqrıb.
8. səlada šənad wəñha la tukəda həbenki kolkey sa9ədu ıla sıdedə təhəy.
9. səlada wəñha la yıðahda səlada 9ıša wana afər rək9ədəd.

kəlmədəha 9usub

aror	'morning'
so bññi	'come up'
subəñ	'morning' (Arabic loan)
duhur	'noon' (Arabic loan?)
9əsər	'late afternoon' (Arabic loan)
sa9əd	'hour, watch (timepiece)'
bəð	'half'
iyo meləha	'about' Lit.: 'and [such] places'
ða9	'fall'
məqrıb	'dusk'
sıded	'eight'

9iša

'dinner time, evening mealtime'
(Arabic loan)

la eg

'be equal to, resemble (in any
quantifiable measure)

su?alo

1. gorma selada u horeysa (ta labad, ta sədeħad, ta afrad,
ta ſənad) la tukəda.
2. məħha la yidahda.
3. intəy la egtəħej.

dəris 6

meləha la ku tukəda u: məsacıdoda

1. muslinka wa la u ogolyəhəy meša ey donəyan ba in ey ku tukədan hədi ey mešasi nədif təhəy. 2. lakin wəňa wənagsən hədi u məsacıd u dəwyəhəy inəy ku tukədan.

3. dumərku inta bədən ma təgan məsacıdoda lakin mərka ey təgan həga u ku dəmbəysa ayəy ku tukədan. 4. inta bədən aqəlododa ayəy ku tukədan.

5. məsacıdoda qarna wa daro qarna maha. 6. dədka anəy məsacıdo u dəwəyni wəňay ku tukədan melo səlada la u wagerəy.

7. inta ey mel nədifiyan ayəy dəgəňən iyo lamo yəryər hərerəha ka əigan. 8. məsacıdoda la is u ma ogola in kəbo la la gəlo.

9. wəňa la ka yaba inəy kəbuhu wışix so qatan.

kəlmədəha 9usub

məsacıd	'mosque'
wa la u ogolyəhəy	'it is permitted'
lakin	'but'
wənagsən	'good'
dəmb-	'back'
qar-	'some'
dar	'building'
maha	See Note III
wager	'fence off'
dəgəň	'stone'
kəb	'shoe'
gəl	'enter'

WISIX	'dirt'
so qad	'hold, have, seize'
hed	'time'
hed iyo cer	'always'
ku wacrb	'compulsory, obligatory'

Notes

I. Sentence 1

hədi ey. As writers of English we have the advantage of several hundred years of orthographic tradition. That tradition sometimes distorts the facts of the language. It is certainly not consistent. But it is there, and being so, we can curse it roundly for its inadequacies. Nonetheless, it provides a set of guidelines which we follow, albeit sometimes defiantly, because to do otherwise marks us as illiterate, among other things.

Put yourself now in the position of a linguist whose job it is to develop an orthography for a language previously unwritten for all but the deviantly bright few whose interests may have led them to try to write in their own tongue.

There are no general principles which obtain for the developing of orthographies. We used to think there were, or at least there was one: write phonemically. The result of a decade and more of work in transformational-generative grammar has proven what was clear even to some taxonomists, namely that phonemic transcription is what is needed least. The great need is for base forms from which surface structures can be derived

by eyeball at an instant. That much is easy.

But now take a look at the sequence above: hədi ey. No Somali in his right mind is going to say hədi ey. Rather, if his diction is good, he will utter hədəy. Note that this contraction is phonologically obligatory, unlike English don't which is an optional variant of do not.

What should be displayed by an orthography which comes without benefit of tradition, grammar or phonology? The writers of this textbook are periodically beset by acute anxiety attacks on this issue. We find, on occasion after a lesson has been printed that we have not always caught contractions. On the other hand, since surface Somali contracts and contracts, the grammar is often obscured. We shall probably continue to write out strings of particles in base forms even though some Somalis, and some Somali language scholars, may well shout "fake" at some of the sentences as they are presented here. We seek the student's indulgence, exhorting that you pay close heed to your instructor's pronunciation of sentences. And, don't be too surprised if we continue to make mistakes.

Finally, we give thanks to Allah that we are not here responsible for developing an orthography for standard, widespread use by Somali speakers either here or in the Republic.

II. Sentence 2

u dowyeshay. 'Near-by--being.' The subject for yəhey is the naked u which follows hədi. Surface phonology would render it as hədu.

III. Sentence 5

maha. From ma aha.

IV. Sentence 6

doweyni. From dow plus eyn, the negative infinitive of the dependent, or subordinate, form of "to be," plus i, an article marking the end of the constituent which is in apposition with the ey of wəley.

su?alo

1. meləha ey wənagsəntəhəy məy muslinku ku tukədan
məha la yıdahda.
2. məsacıdodu kuligod ma dara.
3. məsacıdoda an darəha ahəyn sıde la u səməya.
4. məhan la is u ogoləyn in məsacıdoda la la gəlo.
5. wayo.
6. muslinka ma ku wacib ba məy həd iyo cer məsacıd
ku tukədan.
7. həge kale o ayəy ku tukən kəran.

dəris 7

məsacıdoda

1. məsacıdoda sıda darəha kale aya leben ama Əgəh la ka
dısa. 2. məsacıdka kolka debeda la ka cogo wəha la ku gərtə
minarədisa ər. 3. minarədu wa həlka la ka adimo. 4. wəha
həlka is taga ninka mu?adinka la yıdahdo e kolka ay səladu
cogto dədka is u ku yədə.

5. məsacıdka gudihisu məqsino ma leh, kurasi talana ma
cirto. 6. wa məqsin ad u weyn o tirər leh o ay dermoyın ama
qadifədo ku goglənyihi. 7. məsacıdodu wəhəy lehyihi qəsəbədo
biyəha la ku wəysəysənəyo la ka şubto. 8. kuwa an qəsəbədha
leheyinə wəha la Əiga fostoyın biyo ka buñan.

9. məsacıdoda wəha la u Əisa si ey məka u ku cedan.

kəlmədəha 9usub

leben	'brick'
debed	'outside'
cog	'be (in a place at a time)'
gəro	'know'
minarəd	'minaret'
adim	'call to prayer' (verb) (Arabic loan)
mu?adin	English form is 'muezzin'
yəd	'call by shouting'
gude	'inside'
məqsin	'room'
kursi (pl. kurasi)	'chair' (Arabic loan)

tir	'pillar'
dermo	'mat'
qadifəd	'carpet'
gogol	'lay something out (on the ground/floor)'
qəsəbəd	'pipe'
biyo	'water'
šub	'pour'
ðig	'put'
fosto	'tin'
buh	'be full'
yal	From <u>al</u> , 'be located'

Notes

I. You will note that the syntax of some of these sentences is more complicated than that seen previously. If you can't translate the sentences, don't worry. Explanations will come later.

II. Sentence 6

məasino. Some speakers use məxsin.

su?alo

1. məħa la ka səməya məsacɪdoda.
2. məħa la ku gərtə məsacɪdoda.
3. minaredu wa məħey.
4. dədka ya selada u ku yəda.
5. məsacɪdka gudihisu sɪdə ayu u egypt.
6. məħa la ku səməya biyeha mesacɪdoda yal.
7. mesacɪdodu ḥegħej u cedan.

dəris 8

wəhyaləha ay dintu harameyso

1. wəhyaləha ay dintu harameyso wəħa ka mid ah xəmriga
9abistisa iyo xansirka 9unistisa. 2. nɪnka muslinka ah wəħa la u
dida inu xəmri ku saxramo o u kolka səladisa ilawo ama u xəldo
kolka u tukənaya. 3. hılıbka xansirkana la u ma ogola muslinku
inay 9untan li?ano xansirku wəħu leħyəħej 9uduro bədən.
4. eyda tabešododuna wa haran xususen afkodu iyo dušodu
mərkəy qoyənyihin. 5. nɪnki ey tabtan wa inu tədoba cer
gə9mihisa sabun iyo 9id ku məyda.

kəlmədəha 9usub

haran	'something prohibited' (Arabic loan)
xəmri	'alcohol' (Arabic loan)
9abis	'drinking' (Noun from 9ab 'drink')
xansir	'pork' (Arabic loan)
9unis	'eating' (Noun from 9un 'eat')
did	'refuse, forbid'
saxrama	'become drunk'
ilawo	'forget' (From ilow)
xələd	'error, mistake (noun); make a mistake (verb)'
hılıb	'meat'
9udur	'sickness'

ey	'dog'
tabešo	'touching' (Noun from tabo 'touch')
xususen	'especially' (Arabic loan)
af	'mouth'
dul	'top, back'
qoyen	'wetted'
sabun	'soap'

Notes

- I. wəñyaləha. The singular, wəñyal, is derived from wəñ plus yal. The wəñ is the same as that found in constructions like wəñla yidahdo... The yal is homophonous with a frequently used plural marker.
- II. harameyso. This form is a verbalized noun similar in process of derivation to horeya. The noun is of Arabic origin, in which language the root ends in m. In this case the final n of maran is strictly a Somali derivation.

su?alo

1. wa məñey sədeñ wəñ o ay dinta islamdu harameyso.
2. məña muslinka la u ku didey iney hilibka xansirka 9unan.
3. məña muslinka la u ku didey iney xəmriga 9aban.
4. məñey təhey ina u sameyo hədi u ruñ ey tabto.

deris 9

1. bı̄ša remədan wa bı̄ša ey müslinku soman.
2. bı̄ša o ðən la is u ma ogola in malinti wəñ la 9uno.
3. dədku wəñey wəñ 9unan həbenki.
4. 9untoda u dəmbəysa wəñla la 9una arorta hore inta an la adımin.
5. 9untoda u dəmbəysa wəñla la yıdahda suñur.
6. suñurta ka dəmbona wa la qətənada malinti o ðən ila ey 9əd9ədu ðə9do.
7. ńita in sigar la 9abona la is u ma ogola.
8. malinti meleha wəñla ka 9uno o ðən dəwloda ńida.
9. sa9ədəha la șəqeyona wa la yərəya.
10. kolka ey gələbti 9əd9ədu ðə9do aya wəñla 9una.
11. mərka hore wəñla la 9una 9unto yər.
12. 9untoda yər wəñla la yıdahda afur.
13. afurka ka dəmbona wəñi la dono aya la 9una.

kəlmədəha 9usub

bıl	'month'
remədan	Ramadan
som-	'to fast'
dəmbəysa	See Note II B
qədi	'give nothing to eat' Note III B
ńita	'even' (Arabic loan)
sigar	'cigarette'
9abi	'drink'
ńidə	'to close'
şəqey	'to work'
gələb	'afternoon'
don-	'want, desire'
fun	'open' (verb)

qal+	'kill, slaughter'
mi ⁹ rac	'Defined in the text. (Arabic loan)
nabi	'prophet'
samo	'heavens' (Arabic loan)
qab	'go,' in this case
ilah ^{ey}	God
so arag	'see'
dəlo	'be born'
məgə9	'name'
<u>əlməwlid</u>	See Note II
so gel	'enter, begin'
qad	'take, lift, carry'

Notes

I. Caption

- A. The caption might have read fəsəhyoda dinta 'holidays-the religion-the.'
- B. la is u fesoḥo. The sense can be rendered only by the passive in English: 'one is permitted' or 'one is given leave.'

II. Sentence 2

əlfɪdər. This is an Arabic word as are əladha, Sentence 3, and əlməwlid, Sentence 9. The initial əl is the Arabic article. In Arabic it is regularly prefixed to the noun. It is so prefixed here, following Arabic practice.

7. 9unista iyo 9abista moyi e meħha kale e en la is u ogoleyn malinti.
8. melħa la ka 9unteya miyey furxenihin malinti.
9. meħley dawlodu ku səmaysa wextiga la šeqeyo.
10. gorma be hədəna wən la 9una.
11. 9untoda u horęysa għelbti meħha la yırħahda.
12. ma 9unto yer ba mire wa mid weyn.
13. afurka ka dembow meħha la 9una.

dəris 10

wextiyoda dinta la is u fəsoħo

1. 9iduhu wəħey ka mid yiħin wextiyoda dinta la is u fəsoħo.
2. mid wəħa la yırħadha 9id elfidr̥er o wa mərk̥ey bisha rəmədan ċemato.
3. 9ida kalena wəħa la yırħadha 9id eladħha o 9id elfidr̥iga ayey laba bilod iyo bəd ka dəmbeysa.
4. 9id wəl ba wəħa la is fəseħha laba 9išo. 5. labada 9idod qof wəl bi ġerkisa u ku wənagsen ayu so hīda malintina rer wəl ba nef adi. ah ayey qəlan o 9unto wənagsen ba la 9una.
6. malin kale o la is fəseħha wa mifracka. 7. mifracku wa malinti u nebigu səməda qabtey e u ilahay. so ark̥ey.
8. malinta kale e la is fəseħħana wa malinti u nebigu dešey.
9. malinta u nebigu dešey 9id elmewlidna wa la yırħanda.

kəlmədəha 9usub

fəseħħ	'leave, permission, vacation'
9id	'Defined in the text'
waxti	'time' (Arabic loan)
<u>elfidr̥er</u>	See Note II
dem-	'end'
<u>eladħha</u>	See Note II
9il	'day'
dər	'clothes'
so hīd	'put on'
nef	a single head of livestock

qal+	'kill, slaughter'
miṣrac	'Defined in the text. (Arabic loan)
nabi	'prophet'
samo	'heavens' (Arabic loan)
qab	'go,' in this case
ilahay	God
so arag	'see'
deلو	'be born'
məgə9	'name'
<u>əlməwlid</u>	See Note II
so gel	'enter, begin'
qad	'take, lift, carry'

Notes

I. Caption

- A. The caption might have read fəseḥiyoda dinta 'holidays-the religion-the.'
- B. la is u fesoḥo. The sense can be rendered only by the passive in English: 'one is permitted' or 'one is given leave.'

II. Sentence 2

əlfidər. This is an Arabic word as are əladḥa, Sentence 3, and əlməwlid, Sentence 9. The initial əl is the Arabic article. In Arabic it is regularly prefixed to the noun. It is so prefixed here, following Arabic practice.

su?alo

1. 9iduhu wa məñey.
2. īmisa 9idod ba cira.
3. məge9yədodu wa məñey.
4. 9id əlfidrigu gormey so gəša.
5. 9id əladña gormey so gəša.
6. dədku məñey səməyan 9ideha.
7. mi9racku wa məñey.
8. malin kale o fəseñ la qadta wa məñey.
9. malinta u nebigu Əeşey məñia kale e la yıdahda.

UNIT FOUR

tə̄glinta

dəris 1

1. somaliya 9ərurtu kolka əy ſən rla lıñ cır təhey aya la ku dəra məl9aməda. 2. kolka əy in əy laba sənədod u ku yərtəhey məl9amədəha ku ciran aya ıskuloda la ku dəra. 3. wəña cira sədəñ ıskul o u mid wəl bi afər sənədod qadto. 4. ka la ku bilabo wəña la yıdahda rlementəri ka ku ńigana wəña la yıdahda intermidiyed. 5. ka sədəñadna wəña la yıdahda səkəndəri.
6. kolka əy inta dəmeyan, ardəyda doneysa in əy camı9əd gəlan dibəda aya la u drra. 7. wəli camı9ədo la ka ma ərisin cəmhuriyada somalida. 8. kuwa u ku tə9lin wənagsən ayumba la dira.

kəlmədəha 9usub

tə9lin	'learning, education'
9ərur	'children' (collective)
cır	'exist'
cır yəhəy	'[to] be <u>x</u> years old'
məl9aməd	'Quranic school'
sənəd	'year'
ıskul	'school'
ardəy	'student'
camı9əd	'university'
wəli	'yet'
ayumba	'only'
da?	'age'
no9	'kind, type'

Notes

I. Sentence 1

- A. somaliya. A locative, modifying whole sentence.
- B. 9erurtu. The "subject" of both clauses, a nominative absolute.
- C. kolka. Introduces embedded clause ending with təhəy.
- D. aya. Introduces the main clause. The -a of aya is in apposition with 9erurtu.

II. Sentence 2

- A. kolka ey... məl9amədəha ku ciran... The main subordinate clause.
- B. in ey...yərtəhəy. Embedded within the "when" clause, though translated in English by "at least two years."
- C. u ku yərtəhəy. The superlative of yər which has been verbalized, i.e., been made a verb phrase, of sorts.

III. Sentence 4

- A. ka la... This ka is the article which serves to nominalize the verb phrase la ku bilabo to read "That with which it is begun..."
- B. ka ku higana. Again a nominalized verb phrase: "That which touches...", i.e., "The next." The -na is "and."

IV. Sentence 5

ka sədəħadna. ka is again an article.

V. Sentence 6

dənəysa. Note that the verb dependent on dənəysa is in an embedded subordinate, and subjunctive, clause, English makes "want" sometimes act like a modal: "The student who wants to go..."

VI. Sentence 8

- A. kuwā. The "object" of dīra.
- B. tə9lin wenagsən. This is one of the few noun phrases encountered which is at all similar to an Indo-European adjective-noun construction. The order of the elements, however, is odd from an ethnocentric Germanic point of view. But it gets worse; see note below.
- C. u ku wenagsən. A simple superlative, "the best," with an intervening noun. The derivational history of this string is not now known.
- D. ayumba. The last element is the string modifying kuwa.

su?alo

1. kolka məl9aməd quranta la ku dero, 9ərurta somalida
da?dodu wa inte.
2. intəy həlka cogan.
3. məl9aməd quranta dəbəded ńege 9ərurta la ku dera.
4. imisa no9 aya rskuloda cirra.
5. ka la ku bılabo məħa la yıdahda.
6. rskulka labad məħa la yıdahda.
7. rskulka sədəħad məħa la yıdahda.
8. cami9ədo miyəy ciran cəmhuriyada somalida.
9. məħey səməyan ardeyda donəysa iney cami9əd gəlan.
10. ardeyde la u dīra dibədəha.

dəris 2

mələqəmədəha

1. mələqəmədəha wəħħa la ku ḥirga quranka iyo af 9ərbedka.
2. ardəyda wəħħa la bera sida af 9ərbedka la u qoro la u axriyona.
3. həbləha iyo rnəmoda mələqəmədo ka la goni ah aya wəħħ la u ku ḥirga.
4. inta anu rskulka gəlin ɪlme wel bi laba sənədod bu mələqəməda ku cira.
5. mələqəmədəha dəwlədu ma leh e wəħħa furta rəg ama dumər af 9ərbedka iyo quranka ad u yeqan.
6. wəħħey ardəyda ka qadan ləqəg an ad u bədnəyn.

kəlmədəha 9usub

ħirg	'teach' (See Note IV)
quran	'Quran'
af	'language, mouth'
9ərbed	'Arab'
bər	'teach' (See Note IV)
qor	'write' (See Note IV)
ħəblə	'girls' (This noun has no singular)
rnem-	'boy'
goni	'alone' (ka la goni: ah 'separated')
ɪlme	'child'
aqan	'know'
ħeysta	'have' third, singular feminine, present
ləqəg	'money'
birri	'pay'
wada	'together'

Notes

I. Sentence 1

məl9amədəha. Note that this item modifies the entire sentence. That is, it has its own P-marker. It is here a locative absolute and marked with a non-nominative case ending. You have probably noticed that the first word in Sentence 2, ardəyda, for example, is also an absolute, in this case an accusative standing in apposition with the following wəh-.

II. Sentence 5

dumər af. Note that these two items are not members of the same constituent, though there is no overt marker of the boundary.

III. Sentence 6

an ad u bədnəyn. This construction strikes the present writer as almost too cute. The ad u previously has been seen as a modifier of adjectives. It is such here as well; the adjective in this case is bədən. In this case the second vowel is suppressed to form bədn which appears here joined with the negative infinitive of 'be.'

IV. Some derivational patterns

Somali verbs, like those in other languages, exhibit variations in the forms of their roots, which variations often correspond to variations in meaning. Sometimes the variations in form occur not in the roots themselves but in additional forms which occur simultaneously with the roots. Some examples of verbs in this lesson follow.

1. ḥig 'teach (a subject)'
u ḥig 'teach (students)'
ḥigo 'learn'
2. qor 'write'
qoro 'write (for oneself)'; i.e., 'take notes'
3. ber 'teach (students)'
bero 'learn'

su?alo

1. məl9amədəha məḥa la ku ḥiga.
2. həbləha iyo inəmoda ma məl9aməd ba wəh la
u ku wada ḥiga.
3. inta anu ılementəri ıskulka gəlin intə bu
inən wəl bi məl9aməda ku cira.
4. məl9amədəha ma dəwləda leh.
5. aya məl9amədəha həysta.
6. ardeydu ma lə9əg bəy bikhyan.

dəris 3

ilementəri

1. ilementəri ıskulka wəñey ardəydu gəlan kolka ey da?dodu sıded iyo meləha təhəy wəñənəy ku ciran afər sənədod. 2. ıskulkan wəñha la ku bilaba hisabta iyo af ingirisiga iyo coqrafiga iyo tarixda. 3. cəmhuriyada həgeda woqoyi ıskulodan wəñ wəl ba af 9ərbedka aya la ku Ərgə. 4. həgeda konfuredna inta bədən wəñha la ku Ərgə af təlyaniga. 5. ıskulodan ardəyda lə9əg la ka ma dono.

kəlmədəha 9usub

sıded	'eight'
meləha	See Note I A
hisab	'mathematics' (Arabic loan)
tarix	'history' (Arabic loan)
don	'requires, needs'

Notes

I. Sentence 1

A. iyo meləha. 'About.' Note that in Somali 'about' means nearby in space in contrast to English where "about" has come to be a synonym for "approximately" which in the minds of only very few speakers is recognized as a spatial term. The English term is very highly abstracted. The Somali term may be also for many speakers. However, its obvious reference to physical space is the kind of thing which affirms in the minds of the ethnocentric members of our society that "prim-

itives" live close to the ground. In your retort mention the etymology of approximate.

B. wəñəney. This form is a contraction of wəñ + na + ey. Ironically, after the contraction a phonological rule inserts a vowel between the w and n.

su?alo

1. iyəga o imisa cir ah ayəy ardəydu ılementəri
ıskulka gəlan.
2. həlkə rntey cogan.
3. ılementəri ıskulka məña la ku ərga.
4. cəmhuriyada həgedə woqoyi afka wəñ wəl ba la ku
ərga wa məñey.
5. konfur afka wəñ la ku ərga wa məñey.
6. ılementəri ıskulka miya ləqəg la is ka dona.

dəris li

intərmidiyəd

1. iskuloda intərmidiyədku wa afər sənədod. 2. iskuloda wəňa la ku Ərgə wəňyalıhi rlementəriga la ku Ərgi cırəy sayniska o həlkan la ku bilabo moyane. 3. wəňyaləha la Ərgo o Əenna həlkan wəňa la ku Ərgə af ingirisiga ama af təlyaniga. 4. iskuloda qarkod wəy ka fogyıhin məgaloyinka ardəydana 9unto iyo mel ey seňdan iskulka aya la ku siya. 5. iskuloda ardəyda ləqəg aya la ka qada.

kəlmədəha 9usub

saynis	'science'
seňo	'sleep' (verb)
si	'give'

Notes

I. Sentence 2

A. wəňyalıhi. Object of Ərgə, in apposition with wəň which proceeds Ərgə. Subject of Ərgi cırəy.

B. moyane. Note this item follows what in English would be its "object."

II. Sentence 3

Əenna. Əan followed by na 'and.'

su?alo

1. intərmidiyed ıskulku intu ku ðemada.
2. məñha halka la ka ðiga.
3. intərmidiyəd ıskulka məñha la ku bılabा.
4. afke wəñ wel ba la ku ðiga.
5. ıskulodasi o ðəmi ma məgaloyın bey u ðowyrhin.
6. məñha la siya inəmoda ıskuloda an məgalyinka u ðoweyn ku cira.
7. ıskuloda ma lə9eg ba la is ka qada.

dəris 5

ıskuloda səkəndəriga

1. cəmhuriyada həgedə woqoyi wəñə ah lıñ ıskul o səkəndəri
ah. 2. mid wa 9əmud, midna wa šeyx, labana wa hərgeysa, labana
wa bur9o. 3. labada bur9o ah mid ba kuwa šeqəda gə9əntə la ku
bərto ah. 4. labada ıskul e hərgeysa ah iyo labada bur9o ah
midkod inəmoda iyo həbləha aya wəñ ku wada Ərgə. 5. ıskuloda
wəñ wəl ba af ingirisiga aya la ku Ərgə. 6. mə9əliminta ıskuloda
ka Ərgəna qar aya acnabi ah. 7. ıskuloda 9əmud iyo šeyx ardəydu
wa inəy ıskulka señdan wəñna ka 9unan. 8. ıskuloda kale
məgaloyinka hərgeysa iyo bur9o ayey ka Ərisənyihin o ardəydu
rərəhoda ayey la señdan.

kəlmədəha 9usub

9əmud	'Amoud' (a town)
šeyx	'Sheikh' (a town)
bur9o	'Burao' (a town)
šeqə	'work' (noun)
mə9əlin	'teacher' (Arabic loan)
mə9əlimin	'teachers'

Notes

I. Sentence 3

A. labada bur9o ah. This constituent is a partitive absolute, 'of the two schools,' containing a relative clause, [o] bur9o ah, '[which] are [in] Burao.' The non-nominative case marker is affixed to the head of the construction.

B. The skeleton of the sentence is labada...mid ba kuwa ah, [of] the two, one [is] that [which]. The clause šeqəda...
bərto modifies kuwa.

II. Sentence 4

midkod. 'One of each of the two sets'

III. Sentence 5

aya la ku ḥiga. A variant of this construction might be
wa la...ḥiga.

Typically the literature on Somali grammar explains that there is no passive formation or construction in the language. Rather the construction with la plus a verb is cited as an "impersonal" construction that may be translated by an English passive. It would appear, however, that the construction wa la verb is a genuine passive.

Of course, the verb phrase introducer may take a form different from wa, as in the instance noted here, namely, aya. Further, there is evidence to suggest that the ending of the verb will signal tense. Thus, wən wa la ḥiga, 'what is taught,' but wən wa la ḥigo, 'what was taught.'

There are still many difficulties with this analysis, including the question of the sequencing of tenses. That is, while English may require present or past depending on the tense sequence, quite different constraints may be operating in Somali. Meantime, continued attention by the student to the construction wa la verb and to its variants is required.

IV. Sentence 8

rerehoda. There are two possible interpretations of this form. One is locative the other instrumental. The locative requires that rer be used metaphorically and rendered as 'home.' The instrumental, on the other hand, requires no metaphor and might translate simply as 'by their lers.'

The selection of the instrumental, or agentive, interpretation rests, of course, on the correctness of identifying ayey la seh^{dan} as a genuine passive, on the one hand, and, on the other, of assuming that seh^o is either transitive or superficially so.

(A superficially transitive case might include the English "This yacht sleeps four." The fact that there is no proper passive, "Four are slept by this yacht," may indicate that the apparent transitivity of sleep is yielded into the surface structure by an earlier rule which may delete a locative marker, e.g., "in," and thereby effecting homonymity with a nominative. That output could then be acted upon by the verb agreement rule so that "yacht" is apparently the subject of sleeps. Further discussion of this matter is properly to be found in a technical paper.)

su?alo

1. imisa sekəndəri rskul ba cira nega woqoyi.
2. megaloyrnke bey ku yalin.
3. sekəndəri rskuloda ku yala bur9o midkod wa 9eynke.

4. səkandəri ıskuloda ku yala həga woqoyi qarkod ma həbləha iyo inəmoda wəñ ku wada Ərgə.
5. kuwasi wa kuwe.
6. afke wəñ wəl ba la ku Ərgə.
7. mə9əlimintu kuligod ma somali ba.
8. inəmoda Şeyx iyo 9əmud coga Nəgəyə señdan Nəgəyna wəñ ka 9unan.
9. ıskuloda kale Nəgəyə ku yalin.

dəris 6

1. cəmhuriyada nəgeda konfured wəħa ah todoba iškul o sekəndəri ah. 2. iškuloda mid wəl bi wəħa u qadta afer sənədod. 3. iškuloda bədənkodu wəħey ka Əisənyiħin muqdišo deħħeda ama hərerəħeda. 4. iškuloda qarkod dəwlədo kale o an dəwləda somalida aħeyn aya ku ſuqul leh. 5. dəwlədəhasi wəħey iškulodasi u bahənyiħin o ðen iyega ba kena. 6. wəħyaləha wəħa ka mid ah məgħəliminta l-eżegħtoda iyo bugagta iyo iškuloda Əisidoda.

kəlmədəha 9usub

muqdišo	Mogadiscio
ðen	'center, middle'
ſuqul	See Note III
bahən	'needed'
bug	'book'

Notes

I. Consider the following forms:

- (1) bədənkodu (Sentence 3)
- (2) Əisənyiħin (Sentence 3)
- (3) bahənyiħin (Sentence 5)

Forms such as (1) and (2) and probably (3) share a common derivation, namely the suffixing of -en to a root. While the derivational process may be common, obviously the translations into English do not reflect that commonality. The source of that difficulty stems from the fact that languages vary in the assignment of grammatical categories to what are

probably the same configurations of semantic features. See below for further discussion.

II. Consider the following forms:

(1) bədənkoda

(2) garkoda

Both are clearly nouns, as is evidenced by the suffixation of possessives, gender markers, articles and such. The first translates into English as 'much/many,' the second as 'some.'

Neither are nouns in English. Moreover, while in English we may at times construct "the many," we cannot ordinarily produce "his some" and the like without discomfort. But, such constructions are not only possible in Somali, but also they are not pain producing. Again one is face to face with the fact that the grammatical categories to which some semantic elements belong vary from language to language.

III. Sentence 4

Šuqul. In the Literal this item is translated as 'part.'

The verb from which it is derived means "work." The construction found here is a common one, so that "to have Šuqul in something" is "to have a part in" it. That there is a semantic derivation is almost discernible to the naked but trained eye. The substance of the derivation, however, remains unknown.

su?alo

1. cəmhuriyada həgedə konfured mısa iskul o sekəndəri
ak aya ka Ərisən.
2. midki ba intu qadta.
3. iskuloda bedənkodu həlkəy ka Əisənyihiń.
4. aya iskuləda qarkod ku ſuqul leh.
5. dəwledəhəsi mənney bıñiyan.

dəris 7

1. iskuloda səkəndərīga ah e cəmhuriyada həgedə konfured ka
dəsəni wəy ka yəre duwənyihin kuwa həga woqoyi ka dəsən. 2. iskuloda
həga woqoyi ka dəsən af təlyaniga la ku ma Ərigo kuwa həga konfuredna
wa la ku Ərigo. 3. iskulo ey dəwlədo kale o an dəwləda somalida
ahəyni ku Şuqul lehyihin ma ciran həga woqoyi. 4. dəwləda təlyaniga
iyo ta misr iyo ta ruška iyo ta mərəykənka aya həga konfured
iskuloda qarkod ku Şuqul leh. 5. kolka af təlyaniga iyo af ruška
aya iskuloda qarkod la ka Ərigo kuwa woqoyina la ka ma Ərigo.

kəlmədəha 9usub

yəre	'a little, somewhat'
ka duwən	'different from'
mistr	'Egypt'
ruš	'Russian'
mərəykən	'American'
kolka	'therefore'
la mid	'same'
9awi	'help'
afəf	plural of <u>af</u>

Notes

I. Sentence 1

dəsəni. The final i is the article which nominalizes all the preceding string.

II. Sentence 2

Ərigo. This form is in the negative, hence the final o.

III. Sentence 3

- A. The skeleton of this sentence is iskulo ma ciran.
- B. aheyni. This form is the negative infinitive of "to be" plus a final article i.
- C. həga woqoyi. Another locative.

IV. Sentence 4

ta. This form is obviously the feminine gender marker plus an article. It functions as a pronoun and avoids the repetition of dəwləda.

V. Sentence 5

kolka. The translation "therefore" is clearly an extension of the meaning 'at that time.'

su?alo

1. səkəndəri ıskuloda həga konfured ma la mid ba kuwa
həga woqoyi.
2. afkə həge woqoyi la ka ərga.
3. dəwləde ba 9awisa ıskuloda həga woqoyi.
4. wa kuwe dəwlədəha kale e 9awiya ıskuloda həga konfured.
5. ıskuloda qarkod afəfka la ərga wa mehəy.

UNIT FIVE:

tarixda

Much of the information in this section is the informant's own account of Somali history, an account occasionally more valuable for its psychological and cultural insights than for its factual accuracy. Points upon which the informant differs radically from the more widely accepted version are mentioned in the notes.

In cases of uncertainty about historical data, recourse was had to one or more of the following sources, whence the student is directed for a more detailed and detached recounting of Somali history.

Andrzejewski, B.W. and Lewis, I.M., Somali Poetry, Clarendon Press, Oxford, 1964, pp. 7-15.

Hess, Robert L., Italian Colonialism in Somalia, University of Chicago Press, Chicago, 1966.

Lewis, I.M., The Modern History of Somaliland, Frederick A. Praeger, New York, 1965, pp. 18-91.

dəris l

1. wəñi ka horayey qernigi tobnad dədka somalida wəñ yər o qorən aya la ka həya. 2. wədənka ay iminka dədka somalida o keliyrihi ku nolyihin ila əowan dəd kalena wəy ku nolin ciren. 3. dədkasi wəhəy ahayen dəd ka yıdahdo galada iyo zunucta. 4. galadu wəhəy cogen həwd iyo gəlbed. 5. zunuctuna həga konfured e togoga agtoda ah. 6. həbtana wəñla cirey degmoyin 9ərəb ah. 7. wəhəy 9ərəbtu qortəy wəhəy tusəyan in geska afrika somaliyi ku noleyd qernigi tobnad.

kəlmədəha 9usub

qərni	'century'
tobnad	'tenth'
iminka	'now'
keli	'only'
nol	'live'
əowan	'recently'
gala	See Note II A
zunuc	'Negroes' See Note II B
degmo	'settlement'
tus	'show'

Notes

I. Sentence 1

A. The skeleton of this sentence is wəhi aya la ka haya.

B. ka ... tobnad. 'before the tenth century.' The ka is required as a preposition since horeyey is a verb.

C. ka haya. The object of the ka is dədka somalida.

II. Sentence 3

A. galada. The contemporary Galla live in south eastern Ethiopia, with some incursions into the Ogaden. The Somali term gala refers here to those people. The word is also employed to refer to non-Muslims.

B. zumuc. This term, an Arabic loan, refers to Negroes, especially the Bantu, some of whom still occupy parts of southern Somalia. The form here is the plural. The singular is zmc. A common English variant is zanj.

III. Sentence 7

A. wəha...qortəy. This clause is in apposition with the ey of the following wəhəy, the ey of which is the subject of tuseyan.

B. noləyd. The subjunctive of "to be" appears here suffixed to nol.

IV. Question 2

nošəhəy. From nol + təhəy. Nol is one of the verbs which sometimes occurs as a complement to "to be."

V. Question 3

oðen. This form is the infinitive of the verb which appears in Sentence 3 as yɪðahdo and in Question 4 as yɪðahda.

su?alo

1. dəlka somalida wəñ ma la ka qorəy qərnigi tobnad hortis.
2. dəd kale ma ku nolin cırəy wədənka məminka somalida o keliyihə ku noşəhəy.
3. dədka məñə la oðən cırəy.
4. dədka galada la yıdahda həgəy bəy ku nolin cırən.
5. həgəy bəy zunuctuna ku nolin cırən.
6. degmoyinka 9ərəbtuna həgəy bəy ahəyen.
7. qərnigi tobnad həgəy bəy somalidu deganəyd.

dəris 2

1. qərnigi todobəd horti 9ərəb iyo turki aya degey həbta dəlka somalida. 2. dədkasi dinta ıslanqa ayəy somalida u kenen. 3. dədka acnəbiga ah 9ərəbta aya u ku bədnəyd. 4. wəhəy ərisən məgaloyinka zəylə9 iyo berbera o həga woqoyi ah iyo muqdişo iyo brawe iyo mərka o həga konfured ah. 5. məgaloyinkası wəhəy ahəyen melo bayə9 muştarka ka ədehəyəy həbəşida iyo 9ərəbta iyo somalida u muhim ah. 6. dədka acnəbiga ah e bayə9 muştarka ahi wəhəy ibsən cırən holo iyo hərgo iyo foħ. 7. wəhəyna ibin cırən dər iyo timir iyo hub.

kəlmədəha 9usub

todobad	'seventh'
turki	'Turks'
ken	'bring'
acnəbi	'foreign'
məgalo	'town'
bayə9 muştari	'trade, trader'
həbəši	'Ethiopians'
muhim	'important'
ibso	'buy'
ib	'sell'
hərəg	'hide, skin'
foħ	'incense'
dər	'clothes'
timir	'dates'
hub	'weapons'

Notes

I. Sentence 5

muhim. This form, which appears also in Question 5, is one of the few that ends in m. This state of affairs appears at first to contradict the rule that underlying m goes to n before pause. Though the details are properly the subject of a paper, suffice it to say that this apparent contradiction turns out not to be one.

II. Sentence 6

ahi. The final i is an article.

III. Question 1

ayo ba. This combination is pronounced [aya].

IV. Question 3

bədna. From bədən aha.

su?alo

1. qərnigi todobad horti ayo ba dəgəy ḥebəha dəlka somalida.
2. məñey u kenen somalida.
3. dədka acnəbiga ah kuwe ba u bədna.
4. məgaloyinke bəy Ərisen.
5. məñey məgaloyinkasi muhim u aħəyen.
6. dədka acnəbiga e bayəq muštarka ahi məñey məgaloyinka ka ibsən ciren.
7. iyagu se məñey ibin ciren.

dəris 3

zəylə9

1. məgaloyinka həbta ku yala e həga woqoyi e la ka bayə9 muştrayn cırəy beryihi hore wəñha u ku muhimşenəyd zəylə9.
2. bayə9 muştarka Əulka 9ərəbta iyo Əulka həbəşida ka Əəhəyəy bədənkisu həlkan ayu so məri cırəy. 3. somalidu wəñyaləha ay dəbeda u dırtana bədənkoda həlkan ayəy ka dırı cıren.
4. zəylə9 wəñey 9asiməd u ahəyd dəwlədi muslinka ahəyd e 9ədəl la oðən cırəy. 5. dədka degənina wəñey u bədnəyen 9ərəb iyo somali iyo dənakil.
6. berigi dəmbe ticarədi həlka ka soğotəy cəbuti ba la wəregtəy. 7. fərensiska aya deked wənagsən ka Əisəy.
8. təreyn aya u ka la soğda cəbuti iyo itobriya gudəheda.
9. kolki cəbuti la furey ayəy zəylə9 hos u Əa9dəy.
10. manta zəylə9 wa məgalo yər o an miñna ada ləhəyn.

kəlmədəha 9usub

zəylə9	'Zeila' (town)	deked	'port'
beri	'time'	təreyn	'train'
dəñey	'be between'	gude	'inside'
mər	'pass'	fur	'open'
9asiməd	'capital' (Arabic loan)	da9	'fall'
9ədəl	'Adal' (proper name)	manta	'today'
oðən	'to call, say'	mi9m	'importance'
dənakil	'Danakil' (tribe)	ad	'much, very' (noun)
ticarəd	'trade'	səbəb	'reason, cause'
cəbuti	'Jibouti' (town)	dəl	'country'
wəreg	'change'		

su?alo

1. te ba u ku muhimsəneyd məgaloyinka ḥebta
woqoyi ku yaleý.
2. məñey muhim u ahəyd.
3. məgaloda zəylə9 ḥəge bəy 9asiməd u ahəyd.
4. dədka dəgana zəylə9 ayəy u bədnəyen.
5. berigi dəmbe ḥəge la wəregtəy ticarədi zəylə9.
6. gorməy sidasi da9dəy.
7. məñha u səbəb aha.
8. cəbuti iyo dəlka ḥəbəšida məñha u ka la so9da.
9. mərki dəkeda cəbuti la furəy məñha ku da9əy zəylə9.
10. manta zəylə9 wa side.

dəris 4

kolkəy somalidu hos u so guren

1. qərnigi laba iyo tobnad ayəy somalidu bılowdəy guris əy
hos u so guren. 2. laba siyod ayəy somalidu u so guren. 3. midi
wəħəy ahəyd toga šəbele agtisa. 4. ta kalena wəħəy ahəyd 9ələša
ħebta bəd weynta həndiya ku ħiðiðsən.

5. galada wəħə la u riħəy konfur iyo gəlbed. 6. kolkasəy
itobriya u qəħen qərnigi lih iyo tobnad. 7. dədka zinciga la
yidahdana konfur aya la u keħeyəy.

8. dədka somalida guristodu wəħəy so 9otəy Əawr qərni.
9. wəħəy cogsetəy guristasi kolkəy somalidu so gadəy toga tana
e kinriya ah.

kəlmədəha 9usub

bilow	'begin'	qaba?il	'tribes'
guris	'moving' (noun)	bəħtəmi	'the middle'
gur	'move' (verb)	ħaġ	'befall'
si	'way'	same	'do'
9el	'well'	kaġ	'stand'
riħ	'push'		
qəħ	'move out'		
keħe	'drive, push'		
Əawr	'few'		
cogso	'stop'		
gad	'reach'		
so gad	'arrive'		

su?alo

1. məñey bılaben qaba?ilka somalidu qərnigi laba
iyo tobnad
2. həge la u gurəyey.
3. imisa siyod ba la u gurəy.
4. məñey ahayen.
5. galada məña ku Əa9əy.
6. məñey sameyen qərnigi liñ iyo tobnad.
7. dədki zınciga la oðən cirəy məñey ba ku Əa9əy.
8. gurista dədka somalidu intəy so9otəy.
9. ıla həlke ayəy dədka somalidu konfur u ka9ən.

dəris 5

kolku ingrisku yimid

1. qərnigi sagal iyo tobnad bədtəməhisi dəwlədo bədən aya
dəm9əy məy wədənka somalida qəbsədan. 2. dəwlədi u horeysəy
e həbta woqoyi timid wəhəy ahəyd ta misr. 3. wəhəy ku kaliftəy
dəwləda misr məy ka təgto wədənka somalida si əy u cebiso mahdigi
sodan. 4. mərkasa dəwləda ingrıs timid. 5. dəwləda ingrıs aya
dəbədəd hər la əigətəy qaba?ilki somalida e əulka degona o tiði
wanu idin ılinayna. 6. qəsidigədu sə məy dədka somalida
9ədow ka ılaliso ma u ahəyn e wəhəu aha məgalada 9əden o mərka
əy həysətəy məy hılıb u heşo. 7. ingrisku wəhəu həystəy somaliya
həgeda woqoyi ıla əy ıstıqlal heşəy kun iyo sagal boqol iyo liñdənki.

kəlmədəha 9usub

sagal	'nine'	ılali	'look after'
dəm9əy	'desire'	qəsidi	'aim, intention'
qəbso	'take, hold, seize'	9ədow	'enemies'
kalif-	'force'	hılıb	'meat'
cebiso	'defeat'	hel	'obtain'
mahdi	'Mahdi'	ıla	'until'
sodan	'sudan'	ıstıqlal	'independence'
hər	'agreement'	kun	'thousand'
əigo	'make (an agreement)'	liñdən	'sixty'
ıdin	'you (plural)'	u noqo	'to go back from'

Notes

I. Sentence 1

bədtəmihisi. The word bəd means 'half,' while the form bədtən means 'center.' The form used here is evidently a plural of bədtən plus a gender marker followed by, first, the third masculine singular possessive and, second, an article, -i.

II. Sentence 2

- A. dəwlədi...horeysey e...timid. Both verbs depend in parallel on dəwlədi, but they will not translate that way, partly because of the interlocking of the two clauses, wherein the second is the object in part of the preposition u in the first. There is no English rendering that preserves the internal structure of the Somali of this part of the sentence. We must be content with something like "The government that was first to come to the northern coast..."
- B. mistr. This spelling is typical of Roman transliterations of the Arabic. The name, mistr, is the plural for 'water' and appears in Hebrew as misrayyim which means either 'water' or 'Egypt.' The obvious contradiction of naming a desert country 'water' turns out not to be such a contradiction when one remembers that the Lower Egypt of ancient times was the Nile delta, a large swampy area. Perhaps we have here a clue regarding the "original" location, or Heimat, if pedantry is one's bag, of the people who came to exercise the greatest political control in the Nile valley.

III. Sentence 3

- A. si. This is the first use of si to mean 'in order to.' It takes the subjunctive.
- B. cebiso. The form cebi means 'break,' cebiso to 'break for oneself,' i.e., 'defeat.' A neat semantic shift, one which is sometimes used in English - "to break them to the rod" - but for which we have another label as well, which label, among countless others, stands as a monument to 1066 and what happened thereafter.

IV. Sentence 4

mərkasa. If any single vocabulary item is characteristic of Somali narrative prose, this is it. Technically rendered as '[at] that time,' it introduces each new action in a story.

V. Sentence 5

her. 'Agreements,' made or set down in accordance with traditional Somali legal custom. While it is difficult to reflect in a reader of this sort, the student should become aware of the high regard in which law is held. The necessity of upholding agreements made by due process - which means that every possible shade of opinion is heard and weighed - is not lost on the Somali whose very life depends on someone else in more situations than, independent as he is (or we are), one would like to admit.

VI. Sentence 6

This sentence is a delight. It follows the rules of style rather than those of pedestrian prose, though there are better in the language, be assured.

- A. se. This particle sets up the reader/hearer to know that what is coming is a "not X but Y" construction.
- B. mey...ahayn. From an English point of view, this string is backwards. We would say, "Her aim, however, was not (shake finger here) to protect..." The Somali says, "Her aim, however, that she should protect...it was not." (Have a glass tea.)
- C. e...hešo. '[Rather] what it was [was]' and we return to the backwards syntax with '[for] the city [of] Aden which then they held' and finally to the point (shouted) 'that they might obtain meat.' Obviously Somali diaphragms are built to react differently from those of Americans. A speech full of sentences like this would leave an audience of dead and dying from overemphasis of the breathlessness.

VII. Question 3

u ka noqo. 'To go [as opposed to "come"] to [there] from [here]'
su?alo

1. qərnigi saqal iyo tobnad bəðtəmihisi məħa da9ey.
2. dəwlədi u horəysey e timid ḥebta woqoyi te bəy ahəyd.
3. dəwləda misr məħey somalida əulkeda u ka ncqotey.
4. dəwləda misr dəbəded aya yimid.
5. ingrisku ay her la ðigətəy.
6. məħu ingriska qəsidigisu aha.
7. ila hədma ayu ingrisku həystey somaliya ḥəgeda woqoyi.

dəris 6

kolku təlyanigu yimid

1. kəmbəni ingris ah aya ka kireyey həga benadir kəmbəni təlyani ah. 2. laba boqor o somalia o həga konfured cogəy o la odən cırəy yusuf 9ali iyo 9usman muhamud aya iyana təlyaniga hər la ərgətəy si u u ka 9eliyo qaba?ilka kale. 3. kolki hore wəha hukumi cırəy arlida kəmbəniga təlyaniga. 4. lakin kolku kəmbənigasi ka9əy ayəy dəwləda təlyanigu əulka la wəregtəy. 5. somaliya həgeda konfured wəhəy ıstıqlalkedi həşəy kun iyo sagal boqol iyo lihədənki.

kəlmədəha 9usub

kəmbəni	'company'	arli	'country'
kir	'lease (to someone)'	wəreg	'turn'
boqor	'king, sultan, chief'	u əib	'give away'
iya	'they'	kireyso	'rent' (to take a lease from someone)
ka 9eli	'protect'	gorma	'when?'
hukumi	'govern'		

Notes

- I. The student will note from the great wealth of detail provided that the informant who wrote this text is well acquainted with the history of southern Somalia. Even after being prompted with some serious reading, this was the best he could do. Suffice it to say that what this text lacks in content, it makes up for in the second sentence. Fortunately, the authors do not claim to be providing a course in Somali history.
- II. Sentence 1
benadir. The southern part of the Indian Ocean coast, especially that around Mogadiscio, has long been known as the Benadir coast. Various etymologies for benadir compete, none really winning.
- III. Sentence 2
  - A. konfured. Somalis regularly refer to any part of ex-Italian Somalia as the South, even though the particular part thereof may be east or north of their own location.

B. laba...muñamud. This string can be translated only by beginning with "There were..." That state of affairs is signalled in part by the fact that the verb phrase introducer, ay-a, has no verb phrase to introduce.

C. si u u ka 9eliyo. It is strings of particles like this one that remind one of how little of the target language he really knows. But the stuff is in reality decipherable. The first u is the subject marker which would ordinarily be suffixed to a verb phrase introducer, but there isn't one, unless we shall count si thereas. In any case the u is third masculine singular, referring to kembəni which is not otherwise here.

The second u is a preposition functioning here almost as a benefactive case marker. The benefit is to or for the gentlemen named in the preceding clause.

The ka is also a preposition, 'from,' the "object" of which is qaba?illa kale.

Ordinarily u ka is pronounced uga. The rationale for the separate writing is the same as that expounded earlier.

IV. Sentence 4

ka9ey. Indeed, the question is getting from 'stand up' to 'go bankrupt.' Welcome to metaphor, and to one that is apparently quite clear.

su?alo

1. aya somaliya həgeda konfured la u ðibəy.
2. aya la ka kireystəy.
3. kembənigi təlyaniga aha ayu her la ðigey.
4. kembənigasi məña ku ða9ey.
5. mərki u kembənigi təlyanigi aha ka9ey aya ðulka
la wəregəy.
6. somaliya həgedani gorməy istiqqlalkeda hešey.

dəris 7

her

1. kun iyo s̄ided boqol iyo todoba iyo sagašanki ayəy
həbəšidu ku cebisəy 9ol təlyani ah 9adowa. 2. dəwləda ingriska
iyo ta fərensiska iyo ta təlyaniga ayəy ku kaliftəy məy her la
dīgtan dəwləda həbəšida o əy siyan əul əy somalidu ledəhəy.
3. təlyanigu wəku siyəy həbəšida əulka ogaden. 4. lakin se
hədka u dañeyəy həbəšida iyo əulka təlyanigu həystəy si 9adan
ah la u ma Əaməyn. 5. hədədka somali ah iyo həbəšida ka la
qeybiša rabşad aya ka tagan ıla minka. 6. kun iyo sagal
boqol iyo řən iyo labatanki ayu ingrisku əulka cuba iyo marsada
kismayo siyəy təlyaniga.

kəlmədəha 9usub

s̄ided	'eight'	qeybiš	'cut' (noun)
todoba	'seven'	rabşad	'trouble'
sagašan	'ninety'	labatan	'twenty'
həbəši	'Ethiopia, Ethiopian'	marsa	'port'
9ol	'army'	kismayo	name of a town
9adowa	name of a place	sənəd	'year'
ogaden	name of a part of Ethiopia	kiři	'stand up; happen'
həd	'boundary'		
dañ	'pass'		
9adan	'clear'		
Əaməy	'be complete'		

I. This text purports to explain how Ethiopia obtained the Ogaden. Its accuracy is questionable, since the most widely accepted view is that Britain, not Italy, ceded the Ogaden to Ethiopia. It is the case, however, that borders were not carefully or clearly drawn, with border disputes resulting.

II. Sentence 1

ayey ከበሻ. The last few texts have had a large number of these reversals - verb phrase introducer with a suffixed subject marker followed by the noun. Ordinarily the subject noun precedes the VPI.

su?alo

1. aya təlyaniga cebiyəy mərki u sənədku aha kun iyo
sıded boqol iyo todoba iyo sagašanki.
2. ḥəgəy ba la ku cebiyəy.
3. ingriska iyo fərensiska iyo təlyaniga məhəy ku
kaliftəy məy səməyan.
4. təlyanigu əulke ayu ከበሻida siyəy.
5. rəminka məhə rabşada somalida iyo ከበሻida ka əah tagəy.
6. rabşada məhə kırıyəy.
7. ingrisku məhəy ay u təlyaniga siyey.
8. gorma.

dəris 8

isu imašohi

1. kun iyo sagal boqol iyo afərtənki kolku dəgalki dunida
e ləbad bılabməy dəbədisi ayu təlyanigu qəbsədəy somaliya həged
woqoyi mudu ka yər sənəd. 2. lakin kun iyo sagal boqol iyo kow
iyo afərtənki ayu hədəna somaliya o Ən ingrisku qəbsədəy.
3. ingrisku wəhū hukuməyəy somalia o Ən, həga woqoyi iyo həga
konfured iyo ogadən, mudu sagal sənədoda. 4. isu imaşaha dədka
somalida tasi wəy 9awisəy. 5. kun iyo sagal boqol iyo sıded
iyo afərtənki ayəy cam9iyada guruməha midobəy somaliya həgedə
konfured ingriska ka la wəregtəy. 6. kun iyo sagal boqol iyo
kontonki ayəy cam9iyadasi somaliya həgedə konfured mər labad
təlyaniga u Əibtəy. 7. kun iyo sagal boqol iyo lihədənki labada
Əina9 e somaliya ba həriyədədi ayəy qaten. 8. intəy isu təgen
ayəy cəmhuriyada somalida səməysen.

kəlmədəha 9usub

isu	'self'	kow	'one'
imašo	'coming (verbal noun)'	hədəna	'again'
afərtən	'forty'	cam9iyada	'council, legislature'
dəgal	'war, battle'	guruməha midobəy	'United Nations'
duni	'world'	mər	'time'
labad	'second'	Əina9	'side'
dəbəd	'after'	həriyəd	'freedom'
mudu	'approximate period of time'	ogoladəy	'permitted'

Notes

- I. This text sounds very English, but it does so because of content and the occasional bending of Somali grammar, e.g., dəgalki dunida e ləbad 'World War II,' to deal with certain vocabulary constructions, but the English sound is at least in part illusionary.
- II. Sentence 5
quruməha midobəy. qurun 'nation,' midow 'be one.'
- III. The text is again short on real detail but the writer's attitude is quite clear.

su?alo

1. gorma təlyanigu somaliya ḥegeda woqoyi qəbsədəy.
2. intəy ayu həystəy.
3. gormu se ingrisku so noqodəy.
4. məħu ingrisku səməyəy mərki u so noqodəy.
5. mərka aya ḥukuməy wədənka ḥəgisa woqoyi iyo ḥəgisa konfured ba.
6. mudu inta.
7. gorma ayu təlyanigu so noqodəy.
8. aya u ogoladəy inu so noqdo.
9. mərki sənədku aha kun iyo sagal boqol iyo liħdənki məħa da9ey.
10. mərki wədənka ḥəgisa konfured iyo ḥəgisa woqoyi ey istiqlalkodu helen məħey səməyen.

dəris 9

səyid muhaməd abdula ḥasən

1. səyid muhaməd abdula ḥasən wəñu dəşəy kun iyo sıded boqol iyo afər iyo lıñdənki. 2. wəñu ku dəşəy mel la yıldaho kirið o u ðow 9inabo. 3. quranka baraşdisa wəñu bilobey kolka u todoba cir aha. 4. kolku noqodəy şən iyo tobən cir ayu təgəy sodan iyo nayrobi si u 9ılma din ıslamka u si korodəsədo. 5. wəñu wədənka somalida ku so noqodəy kun iyo sıded boqol iyo kow iyo sagaşanki. 6. mər kale ayu hədəna melo kale təgəy. 7. wəñu təgəy məka iyo ḥicaz iyo falastin. 8. məka ayu ku la kulməy şex muhaməd saləñ o dəriqəda salihiyyəda u mədəñ ah. 9. mərkə somaliya ku so noqodəy ayu doney inu dəriqəda fafiyə.

kəlmədəha 9usub

səyid	See Note II	koroðso	'increase'
ðəl	'be born'	məka	Mecca
kirið	place name	ḥicaz	Hejaz
ðow	'nearð'	falastin	Palestine
9inabo	place name	la kulm	'meet'
baraş	'learning' (verbal noun)	dəriqo	'order' See Note IV A
cir	'years old'	salihiyya	See Note IV B
nayrobi	Nairobi	mədəñ	'head'
9ılma	'knowledge'	fafiy	'disseminate'
din	'religion'		

Notes

I. Mohammed Abdulla Hassan is the major hero of Somali history. He had all the right traits: brains, as is evidenced by the thoroughness of his knowledge of the Quran, travel to provide perspective, a deep religious commitment, and a strong, fierce pride in being Somali. The British helped his image by attacking him, thus bringing him to the attention of anyone who may have overlooked M.A.H. The British called him the mad mullah as a reflection of their awe of him and as part of their effort to discredit him.

II. Sentence 1

səyid. This form is a Somali variant of an Arabic term of address. It is respectful.

III. Sentence 4

- A. There is some question about the Sayyid's visit to the Sudan or to Nairobi. How a visit to Nairobi could have been useful in terms of his knowledge is not altogether clear, since Nairobi was a tiny village until the railroad to Kanepola was built from there early in the twentieth century.
- B. koroðsədo. The form koroð means 'increase,' while koroðso means 'increase for oneself.'

IV. Sentence 5

- A. dəriqo. Varieties of Islam have subgroups organized around some principle. Some of the subgroups of Sufi-ism are known as dəriqo, which is very roughly translated as 'order.'
- B. salihiyya. One of the subgroups of Sufic Islam.

su?alo

1. səyid muñaməd abdula ḥasən gormu dəšəy.
2. halke ku dəšəy.
3. imisa cır bu aha kolku guranka baraðdisa bılabəy.
4. həlku təgəy kolka mudu šən iyo tobən cır aha.
5. muñu həlka u təgəy.
6. gormu somaliya ka noqodəy.
7. mərka ka dəmbe həlku təgəy.
8. ayu mərka ku la kulməy.
9. ayu šex muñaməd saləñ mədəñ u aha.

dəris 10

1. muñamed abdula ñasen kolku somaliya ku so noqodey ayu arkay iskulo ey badarigu furey o dinta kristanka la ku ðigo.
2. ta ayu ad u ku ñumədəy. 3. wəñha kale u ogadəy iney dəwləda ingrisku 9awinəyso iskuloda badariga. 4. kolkasəy, 9ilaqadiki isəga iyo dəwləda ingriska ka ðeñeyəy ad u ñumaden. 5. mərkasu inta u 9ol urursədəy ku gostey inu ingriska wədənka ka saro.
6. wəñhu ingriska la dəgaləməyəy labatan sənədod min kun iyo sagal boqol ila kun iyo sagal boqol iyo labatanki. 7. kun iyo sagal boqol iyo labatanki ayu ingrisku dayurədo ku so ki9iyəy taleñ səyidka 9olkisi kolkasa la cəbiyəy. 8. wəñhu u bañsədəy gəlbed konfured. 9. dumu aya ku dişəy iməy disəmbər kow iyo labatankedi kun iyo sagal boqol iyo labatanki.

kəlmədəha 9usub

badari	'Christian priest, missionary'	dəgaləmo	'fight'
ñuməy	'be/become bad'	min...ila	'from...to...'
ogo	'find out'	dayurədo	'planes'
9awi	'help, support'	taleñ	town of Taleh
9ilaqadi	'relations' (Arabic loan)	bañso	'leave'
isəga	'he'	dumu	'malaria'
urur	'assemble'	dil	'kill'
goh	'decide'	iməy	town of Imi
sar	'depart'	ðimo	'die'

su?alo

1. mərku səyidku somaliya ku so noqodəy məhu arkəy.
2. ıskuloda aya furey.
3. həlka məhə la ku Əigəyəy.
4. ıskuloda badariga aya 9awinəyəy.
5. 9ilaqadiki ısega iyo ingriska ka Əəhəyəy mərka
məhə ku Əa9əy.
6. səyidku mərka məhə səməyəy.
7. wayo.
8. ingriska inta la u dəgaləməyəy.
9. məhə səməyəy ingrisku kum iyo sagal boqol iyo
labatanki.
10. səyidka məhə ku Əa9əy.
11. mərka məhə səməyəy.
12. gormu Əintəy.
13. həlku ku Əintəy.

UNIT SIX:

ñukunka

171/172

A. her

dəris 1

1. wagi hore somalidu ma ləhəyn dəwləd ka əħħəysa.
2. qabiloyin bədən bəy u qeybsənəyd. 3. qabilo waliba wəħħəy u qeybsənəyd cilib iyo reru. 4. cilib wəl ba ama rer wəl ba wəħħa u talin cırəy duqowdeda iyo weħi wəħħ garada. 5. mərka tal u timado rəga o ədən ba šir isugu iman cırəy. 6. qof wəl ba wa ka qeyb gəli cırəy talada goynteda. 7. bədəna ba wəħħa la ku gudunsən cırəy talada la u bədən yəħəy. 8. mərka la gudumo qof wəl ba ħiġa kuwi ka Ədinaħha mərki hore wəħħa 9adadu ahəyd inay u hogansənədan.

kəlmədəha 9usub

ħukun	'government'	timado	'if it (f.) should come'
wa	'time'	rəg	'men'
ləhəyn	'have (negative)'	šir	'meeting, assembly'
qeyb	'divide'	isu	'together'
waliba	'each'	qof	'person'
cilib	part of a tribe	gəl	'to enter'
rer	part of a tribe	goyn	'cut'
wəl ba	'every'	gudun	'approve'
u tal	'control'	ħiġa	'even' (Arabic loan)
tala	'decision, matter, problem'	9ad	'custom' (plural: 9adad)
duqow	'elders' (singular: duq)	hogan	'halter'
garad	'intelligence'		

Notes

I. Sentence 2

- A. qabiloyn. In previous lessons we have seen an internal plural of this form: qaba?il. The form used here is Somali in plural.
- B. qeybsəneyd. This form is a kind of compound: qeyb 'divide,' sən- adjective, eyd 'be' in its suffixed form.

II. Sentence 3

cilib, rer. There is no way to define these terms apart from a relatively full ethnographic description of Somali kinship and its relation to larger social organization.

III. Sentence 4

- A. weñi. Yes, we have another informant, this time a Mudug speaker. This form has appeared before as wəñyal and wəñyoyin. Here, the form is wəñy. The final y becomes i, and the preceding vowel umlauts, becoming the front counterpart of e, namely e. The process is not mysterious, though it can cause some odd looking forms to appear in the texts. Most such have been edited out to preserve the generally Isaq-like appearance of the Somali.
- B. wəñ garada. '[Someone who] knows something.'

IV. Sentence 6

talada goynteda. In Somali decisions are cut.

V. Sentence 8

- A. ka ðina?ha. 'against,' 'on the side from.'
- B. hogansənədan. Internal structure: hogan-sən-əd-an. Third plural subjunctive of a verb formed by suffixing əd to an adjective which in turn was formed by suffixing sən to a noun. This form's meaning presents an interesting picture. A hogan is a halter. What happens is that as a result of the majority decision all the people involved, who are wearing halters, are now led in the way of the decision by the halter rope just as camels are led by the ropes of their halters. The image is a powerful one, giving evidence again of the authority given law determined by the traditional method of hashing everything out.

su?alo

1. somalidu dəwləd ma ləhəyd wagi hore.
2. məñey somalidu u qəybsənəyd.
3. qabilu wəl ba məñey u qəybsənəyd.
4. ya u talin cırəy.
5. hədəy talu timado aya ısu iman cırəy.
6. qof wəl ba məñu səməyn cırəy.
7. aya isku rağı cırəy talada.
8. aya u hogansaman cırəy gudunka.

dəris 2

Širkə

1. rer miyigu wali arimohoda širkə bəy ku Əməystan.
2. širkə gor kəsta wa la qaban kəra. 3. širkə arin kəsta wa u goyn kəra ana mel la u gurayo ha ahato ama se gər la qadayo ha ahato e. 4. širkə wəhi kale o u goyn kəra arimoha dəwləda la donəyo inəy ogato. 5. rəga qud ah wəhi Šən iyo tobən cır ka weyn aya širkə ka qəyb geli kəra. 6. sida 9adado təhəy ged hosti aya laysuso hor fədista. 7. mərarka qarkod maxayəd məgaloda ah aya la ku šira. 8. mərka u nın doneyo inu hədlo wa u ka9a. 9. inkəsta u la asarar tamo hədəna nın kəsta ixtiram aya la ka filə. 10. ninka mel ka Əa9a ńal ba la sara.

kəlmədəha 9usub

šir	'council'	hos	'below'
miyi	'Bush'	laysuso	See Note II
arin	'affair' (plural: arimo)	fədiso	'sit down'
əməyso	'settle' (from <u>ən</u> complete)	maxayəd	'coffeeshop'
kəsta	'any'	inkəsta	'although'
qab	'take, catch' See Note I	asarar	'argument'
		tamo	See Note IV
kər	'be able'	ihtiram	'respect' (Arabic loan)
ahato	'be' 3rd. masc. sing. subjunctive	fil	'expect'
gər	'dispute'	Əa9	See Note I
qad	'take hold' See Note I	ńal	'fine'
qud	'act of being alone'	sar	'levy'
ged	'tree'	gud	'inside, interior'

Notes

I. This text is full of idioms:

- Sentence 1: arimo...dəməystan. Affairs are settled.
Sentence 2: širkə...qaba. The Council meets.
Sentence 3: arin...goyna. Affairs are discussed.
Sentence 3: gər...qada. Disputes are settled.
Sentence 5: ka qeyb gela. Enter a share, i.e., participate.
Sentence 6: sida 9adado təhey. Customarily.
Sentence 10: mel ka əa9a. Fall over a place, i.e., become offensive.

II. Sentence 6

laysuso. la + isu + so.

III. Sentence 7

šira. The root šir here appears as a verb.

IV. Sentence 9

asarar tamo. 'Arguments' plus the verb tan which appears only as a compound with nouns.

su?alo

1. arimoha gudi ah aya goya.
2. širkə aya qaban kəra.
3. širkə arimohe ayu goyn kəra.
4. məħu kale ayu ka hədli kəra.
5. aya širkə ka qeyb geli kəra.
6. nəge širkə la ku qabta.
7. mərka u nın donəyo inu hədlo məħey ayu səməya.
8. nıñka kəsta məħa la ka fila.
9. nıñka mel ka əa9a məħa həla.

dəris 3

1. ninka mədəñ weyn ah qabiloda ah wəña la yıdahda
suldan ama boqor ama ugas ama garad. 2. məgəñyodas o ðəmi wa
is ku mid. 3. suldanka rəga qabiloda o ðən aya dorta. 4. mərka
u suldanku ðıntona šır aya la qəbta. 5. širkasi aya suldan
9usub la ka dorta. 6. wəñana la ka dorta suldanka ðıntey inamodisa.
7. sida 9adadu təhəy suldanka inamodisa ka u ku weyn aya la dorta;
lakinse hadi kasi u san u qalmin 9alemosarka kuwa kale aya midkod
la dorta. 8. suldanimədu wa dərecada ḥukunka qabiloyinka somalida
u ku sareysa. 9. lakinse suldanku wəña u doneyo ba ma səməyo.
10. šırka weye meša arimoha qabiloda la ku goya.

kəlmədəha 9usub

doro	'choose, elect'
inan	'son'
qal	'to quarter (a slaughtered animal)'
qalmo	'be quartered' See Note III
9alemosar	'coronation' See Note III
suldaniməd	'sultanship'
dereco	'rank'
sarey	'be on top'

Notes

I. Sentence 1

mədəñ weyn. This phrase refers here not to the size of anyone's head but rather to a position of power.

II. Sentence 7

9əlemosar. 9əlemo are'leaves!. A "crowning" entailed putting green leaves on the head of the new sultan and anointing him with camel's milk, indicating that green pastures and abundant milk were wished for the reign of the new sultan.

III. Sentence 7

u san u qalmin. The verb qal means 'to carve up' or 'quarter' a slaughtered animal. The passive, qalmo, has also a metaphorical meaning. It comes about as follows.

When guests come, the host is expected to slay the fatted calf, or camel, or whatever. However, some fatted calves are too fine to be given over to either (1) too small a group of guests (the meat would spoil, since there is no refrigeration), or (2) to guests whose own fineness is exceeded by that of the calf. On the other hand the fineness of some guests exceeds that of the host's best animal. Then it may be said that the animal is u san u qalmin, not worthy to be quartered for the guests.

Metaphorically, almost analogously, the post of sultan is the guest who is too fine for the eldest son's quartering. That is, if the eldest son is not worthy of the position,....

su?alo

1. ninka qabiloda o mədəñ ah məña la yıðahda.
2. side ba la u dorta.
3. məña ða9a mərka u suldanku ðinto.
4. aya suldanka 9usub la ka dorta.
5. ninke ba bədəñ ah la dorta.
6. hukunka qabiloyinka derecode u ku weyn.
7. suldanku wəñha u' dono ba ma səməya.
8. aya arimoha o ðən goyn kəra.

dəris 4

1. qabiloyinka wəñey u ka la bañan qeybo yəryər o cilibyo
la u yaqan. 2. cilib kəsti ninka u mədəñ ah e 9aqilka la yıðahdo
iyəga dorta. 3. suldaniməda o kale ma aha e dorošoda 9aqilka wa
məy dəwləda aqbaša.

4. wadadodu ūukunka rasmiga ah ku ma leha. 5. dintə ıslamka
bəy yaqanın. 6. dədkuna ad bəy u iħtiraman. 7. sida awaded ńəga
siyasada ńog bəy ku lehyiħin. 8. qadigu šari9ada ıslamka ayu yaqan
o dəwləda ayu mušaharo u ku šəqeya. 9. gurka iyo furninka iyo
gəroha yəryər ayu qada.

kəlmədəha 9usub

ka bañ	'divide'	siyasad	'politics'
aqan	'know'	ńog	'strength'
dorošod	'choice'	šari9ad	'law'
aqbal	'approve'	mušaharo	'wages'
wadad	'religious man/leader'	ku šəqey	'work for'
rasin	'actual'	gur	'marriage'
awaded	See Note II	furnin	'divorce'

Notes

- I. Sentence 4
ku...leha. 'have a part in' or 'have some X.'
- II. Sentence 7
sida awaded. 'For this/that reason.'

su?alo

1. qabiloyinku məñey u ka la bañan.
2. sida ba cilib kesta ninka u mədəñ ah la u dorta.
3. məña la yıdahda.
4. dorošodisa aya aqbala.
5. wadadodu hukunka wəñ ma ku leyihin.
6. siyasada hog ma ku leyihin.
7. wayo.
8. qadigu wa məñey.
9. ayu u šəgeya.
10. məñey ayu qabta.

B. dəwləda hukunkeda

dəris l

1. cəmhuriyada somalida sida wəňa mminka la u ḥukumo distorkubey la ḥigey kun sagal boqol iyo lihdenki. 2. ḥukunku wəňu ku ḥisən yəhəy barlimanka. 3. barlimanka ama macliska umada wəňa ku cira boqol iyo sədəň iyo labatan ḥebutati. 4. ḥebutatiyoda dədka o ḥən wəňi səded iyo tobən cir ka weyn aya dorta. 5. wəňana la u dorta wəxti ſən sənədod ah. 6. barlimanku wəňa u kulma sənədki laba cir o bışa abril iyo ogtobər. 7. wəxtiyo kalena wa u kulmi kəra si u arimoha degdeg wəňa u ka qabto.

kəlmədəha 9usub

distor	'constitution'
ḥis	'build'
barliman	'parliament'
maclis	'seat' See Note
umad	'nation'
ḥebutati	'deputy' (Italian loan)
kulm-	'meet'
degdeg	'quickly'

Notes

Sentence 3: macliska umada. The maclis is the place near the Mosque where traditionally the men meet to deal with matters of importance. The form umad means 'nation.' Thus, 'seat of the nation' comes to mean National Assembly.

Questions

1. gorma ba dæwlæda somalida la səmeyəy.
2. ſari9ge ba la ku Əisəy.
3. dæwlæd side ah weye.
4. imisa Əebutati ba barlimanka ku cira.
5. side ba la u so dorta.
6. mudo imisa ah aya la u so dorta.
7. intə cir aya barlimanku kulma.
8. gorma aya u kulma.

dəris 2

1. barlimanku wə̄ha u ku doda o u sod ku qada arimoha la u keno. 2. arimohas wə̄ha keni kera ədebutati ama ra?isal wizaraha ama tobən kun o qof o ša9biga ka mid ah. 3. arinta u barlimanku goyo wə̄ha la u geya ra?isal cəmhuriyaha. 4. hədi u dido wə̄ha la ku 9eliya barlimanka. 5. hədi labo dalolkod ədebutatiyoda hədəna əy arinta isku ra9an wa əy so9ota. 6. barlimanku wə̄ha kale u səməyn kəro wə̄ha ka mid ah mu9ahadoyinka əewlədoha la la qorta ayu aqbala, dəgalkana wa u sara.

kəlmədəha 9usub

dod	'debate'	did	'refuse'
sod	'vote' (noun)	9eli	'return'
ken	'bring'	dalol	'fraction'
ra?isal	'head' (adj. Arabic loan)	isku ra9an	'together agree'
wizara	'minister' (Arabic loan)	mu9ahad	'treaty'
ša9bi	'citizenry' (Arabic loan)	qorta	'write'
gey	'send, lead'		

Notes

I. Sentence 1

la u keno. This clause is in the subjunctive but translates with a past participle: 'matters brought to it.' Such subordinate clauses regularly appear in the subjunctive.

II. Sentence 2

ka mid ah. 'As a group.'

III. Sentence 5

ra9an. This form is in the subjunctive, though superficially it is homophonous with the indicative.

su?alo

1. arimoha barlimanka la u keno məñha ku ða9a.
2. arimoha aya keni kera.
3. arimoha u barlimanku isku ra9o məñha ku ða9a.
4. ra?isal cəmhuriyada arimoha u dido ñəge la u dira.
5. arinta u ra?isal cəmhuriyada dido məñey ayu
barlimanku ku səməya kera.
6. məñu kale aya u barlimanku səməyn kera.

dəris 3

ra?isal cəmhuriyada

1. barlimanku ra?isal cəmhuriyada iyaga Əehdoda ka dorta.
2. mudo liñ sənədod ah ba la u dorta. 3. labo mudo o quð ah ayuna mešisa həyn kəra. 4. ra?isal cəmhuriyadu wa inu muslin ahada o əy abihis iyo hoyodisna somali ahadan. 5. inta u ra?isnimada həyona wa inanu nag an somali ahəyn gursan.
6. Şəqoyin kalena wa inanu qaban. 7. nn̄ ra?isal cəmhuriyada ku hıga ma ciro. 8. hədi u Əintona ra?iska barlimanka aya mešisa si qabta. 9. sagaşan 9ašo ayana ra?isal cəmhuriyada 9usub la ku dorta.

kəlmədəha 9usub

Əeh	'midst'	nag	'woman'
həyn	See Note I	gur	'marry'
abe	'father'	Şəqoyin	'work, business, job'
hoyo	'mother'	hıg	'be next to'
ra?isnimad	'headship/presidency'	9ašo	'day'

Notes

I. Sentence 3
həyn. Infinitive of 'have.'

II. Sentence 5
inunan. A Mudug variant of this form is inusan.

su?alo

1. side ba ra?isal cəmhuriyada la u dorta.
2. mudo mte ah aya la u dorta.
3. imisa cir aya u meša qabən kəra.
4. inta u meša həyo ayo gursanka.
5. ra?isal cəmhuriyada šəqo kale ma geli kəra.
6. ra?isal cəmhuriyada nın ku hıga ma cira.
7. ra?isal cəmhuriyada hədi u Əminto aya mešisa si qabta.
8. gorma dəbəded ra?isal cəmhuriyada 9usub la dorta.

dəris 4

1. ra?isal cəmhuriyada aya nin hizbiga barlimanka u ku bəden dəwləd inu səməyo u dorta. 2. ra?isal wizaraha aya dəbədedna waziradana hizbigisa ka dorta. 3. iminka todoba iyo tobən wazir aya cıra. 4. barlimanka aya dədədedna ama aqbala ama dida dəwləd. 5. hədi ey dəwlədu sod kalsoni ah wəydo wəy əa9da. 6. ra?isal wizar e kale mərka wa in la məg9aba. 7. sodka kalsonida wəhə u yidi kəra tobən debutati gorti la dono.

kəlmədəha 9usub

hizbi 'party'

wəyo 'fail'

kalsoni 'confidence'

məg9aw 'to name'

Notes

I. The skeleton of Sentence 1 is r.c. aya nin...u dorta.

II. wazir. The Somali whose Arabic is less than good will, of course, not produce [z] but rather [s].

su?aJ{o

1. ra?isal wizaraha aya dorta.
2. hizbigə aya u ku cıra.
3. wazirada e kale aya dorta.
4. imisa wazir aya iminka cıra.
5. dəwləda aya aqbali kəra ama didi kəra.
6. hədi ey dəwlədu sod kalsoni ah wəydo məhəy ba ku əa9a.
7. dəbədedna aya la dorta.
8. sodka kalsonida aya doni kəra.

dəris 5

1. cəmhuriyada somalidu wəñey u qəybsəntəhəy sıded gobol.
2. gobolodana wəñey u si ka la qəybsənyihiin todobo iyo afərtən degmo.
3. ninka hukuma gobolka wəñha la yiðahda bədasab ama gobernatore.
4. degmoda wəñha hukuma D.C. ama komisaryo.
5. wizarada gudiha aya gobolka ku ſuqul leh.
6. bədasabyodu iyo D.C.-yodu wəñey ka tirsənyihiin dəwləda kore.
7. mas?uliyadoduna wa ſari9ga fulintisa iyo arimoha siyasəd ah.
8. bədasabyadu wəñey hukuman bələyska a əy dəwləda kore u ka mas?ulyihiin.

kəlmədəhə 9usub

gobol	'region'
ka tir	'represent'
kore	'higher'
mas?ul	'responsibility'
fulin	'mount, ride'
bələys	'police'

Notes

- I. The term bədasab is considered a loan from Hindi.
- II. The terms gobernatore and comisario are obviously Italian words.
- III. D.C. is a District Commissioner.

su?alo

1. imisa gobol ayey cəmhuriyadu somalidu u qeybsəntəhəy.
2. gobolodu məñey u si ka la qeybsənyihiin.
3. imisa degma aya cira.
4. ninka gobolka hukuma məñha la yıdahda.
5. aya ku šuqul leh gobolka.
6. ninka degmoda hukuma məñha la yıdahda.
7. bədəsabyodu ayey ka tirsənyihiin.
8. bədəsabyodu mas?üliyadodu wa məñey.
9. bələyska aya hukuma.

dəris 6

1. degmo kasti cəmhuriyada somalida wəħa u si ka la qeybsenyəhəy melo yəryər o dorašadu ka daqdo. 2. melohas o dəmi wəħəy ho s yimadan lokəl gəbərmənka. 3. lokəl gəbərmənku ašurta ayu qada məgalodana wa ka šeqəya. 4. wəħəna šeqododa fuliya ururkoda. 5. dədka ayana iyaga u so dorta mudo ah afer sənədod. 6. məyər ayəy dəbədəd iska dortan iyo nın ku ḥıga. 7. məyərku iyo ninka ku ḥıga wəħəy məšoda həyan labo sənədod.

kəlmədəha 9usub

lokəl gəbərmən	'local government'
ašur	'taxes'
fuli	'perform'
urur	'council'
məyər	'mayor'

Notes

I. Terms like lokəl gəbərmən and məyər are obviously borrowed from English. In the south the terms are borrowed from Italian. The broadcasting services of Radio Mogadiscio and Radio Hargeisa reflect the effort at producing the relevant Somali terms. At the time of this writing, however, the effort is at the stage of coining new terms, but there are no such terms that are immediately recognized by the majority of Somali speakers as the obviously correct terms.

II. nın ku ḥıga. 'The man [who] to [him] nexts,' i.e., a deputy mayor.

III. melo o dorašadu ka daqdo. "A place where elections are held," this term is usually translated as 'constituency' or 'borough' in the British sense.

su?alo

1. degmodu məñey ayu u qəybsəntəhəy.
2. melohasi ayəy hos yımadan.
3. lokəl gəbərmən kasti ma mel quð ah aya
u ku šuqul leyəhəy.
4. lokəl gəbərmənku məñey u səməya.
5. şəqoda aya fuliya.
6. side ba ururkoda la u so dorta.
7. mudo intə ah aya la u so dorta.
8. iyagu ayəy iska dortan.
9. məyerka iyo ninka ku hıga intə bəy
meşoda həyn kəran.

dəris 7

mañkamadoha

1. sida iminka ſari9ga cəmhuriyada somalida la u fuliyo wəħna la aburey kun iyo sagal boqol iyo sədəħ iyo liħdenki.
2. wəħna ey u egtəhəy ta təlyaniga.
3. mañkamadoha afər cad aya iminka cira.
4. mañkamad kasti kriminəl sekšən iyo sivil sekšən bəy u qəybəntəhəy.
5. mañkamada u ku sareysa wəħna weye subrim koðka.
6. mañkamada sare wəħəy ledəħəy ra?is iyo ra?is ku ħiġe iyo afər cuc.
7. mañkamada sare wəħna ka hosəya mañkamadoha ambil la u qato.
8. mañkamadhasi laba weye o midi wəħəy u qəybəntəhəy woqoyi midna ħeġa konfured.

kəlmədəha 9usub

abur	'create'
u egtəhəy	'be similar to'
mañkamad	'court'
cad	'kind(s)'
sarey	'(to) high'
cuc	'judge'
ambil	'appeal'
kursi	'chair, seat'

Notes

I. No matter how you count, there are not four kinds of courts cited in this text. The other two are in the next lesson.

II. kriminəl sekšən, etc. We didn't believe it either. But even after considerable psychological battering and pummelling three informants assert that these are the terms used. Efforts to elicit Arabic terms yielded blank stares, as if the thought of using Arabic terms for the court system were some kind of madness. We can report, however, that like other political terms, these are being Somalized. Perhaps by the time you are studying this unit honest Somali terms will have been developed. Meanwhile, we all wince together.

III. The informant who wrote this text is certain that the model for the Somali court system was Italian. A more careful analysis might demonstrate that the current system is an amalgam of several systems.

IV. Sentence 5

u ku sareysa. In the Literal this form is translated as 'highests,' since it is indeed a verb and a superlative. Should the student wish to generate other translations, he should feel cordially invited so to do.

su?alo

1. mañkamada somalidu sida əy u ərisənyrhin
gormana la aburey.
2. ayo bəy u egyptin.
3. mañkamadolu rmisa cad bəy leyihin.
4. mañkamad kasti rmisa bəy u si ka la qeybsəntəhəy.
5. mañkamade ba u ku sareysa.
6. rmisa kursi bəy ledəhəy.
7. mañkamade ba ka hoseysa.
8. rmisa ambil kod ba cira.

dəris 8

1. ambil koðyoda wəħha ka hosəya sıdeda gobol mañkamadohoda.
2. wəħħena u ku wada hosəya labo iyo afertənka degmo mañkamadohoda.
3. degmoda mañkamadədu sədəħ kün o šilin taxesir ka bədən ama ħabsi sədəħ sənədod ka ðer 9id ma sari kerto.
4. danbiyoda inta ka weyn wəħha qada gobolka mañkamadisa.
5. gobolka mañkamadi.su wəħħey ħukumi kerta daldalada.

kəlmədəha 9usub

wada	'together'	ðer	'long'
šilm	'shillings'	9id	'person'
taxsir	'fine'	danbi	'charge'
ħabsi	'imprisonment'	daldalad	'hanging'

su?alo

1. mañkamadohe ba ambil koðka ka hosəya.
2. imisa mañkamadod ayey gobolodu leyihin.
3. mañkamadoha kuwa u ku hosəya məħha la yidahda.
4. kuwasi wa imisa.
5. taxesirta u ku weyn e aya degmoda mañkamadədu 9id sari kerta wa məħħey.
6. danbiyoda wa weyn mañkamade qada.
7. daldalada mañkamade ħukunta.

UNIT SEVEN:

gurka

200 / 201

dəris l

1. dumərka somálida wəħa la gursoda mərka ey šən iyo tobən ıla labatan cir yihin.
2. rəguna wəħa ey gursodan mərkəy sıded iyo tobən ıla šən iyo labatan yihin.
3. gurku arin šəxsi ma aha e wəħa u ısu kena rerka gəbəða iyo rerka wilka gurdonka ah.
4. sida awədəd aya walidku iyo rerku af ad ah ayəy gurka ku leyihin.
5. məgə9a iyo holo. rerka ad bəy muhim u ahan kəran mərka gurka la goynəyo.
6. mərərka qarkod mərka rerku didsənyəhəy wilka iyo gəbəðu wəy is la təgi kəran o is gursən kəran.
7. sida šari9ga islamku Ərigo nın kasti afər nagod ayu gursən kəra.
8. rəga inta bədənise nag quð ah ayəy leyihin.
8. hədi u nın nag wəħa ka bədən leyəhəy wa inanu u ka la eħan.

kəlmədəha 9usub

dumər	'women'	walid	'parents' (Arabic loan)
gurso	'be married'	məgə9	'name, prestige'
gur	'marry (verb); marriage (noun)'	holo	'animals, wealth'
šəxsi	'personal'	goynəy	'arrange'
gəbəð	'daughter, girl, maiden'	is təg	'go away'
wil	'boy, son'	eħ	'be partial'
gurdon	'courting'	sabsən	'refer(s) to'

Notes

I. Sentence 3

e. The import of this form here is 'because.'

II. Sentence 4

- A. walid. This form is the present active participle of the verb wld 'to bear' or 'give birth to.' It has been borrowed as such into Somali.
- B. af. While literally 'mouth,' it can also mean by extension "influence."

su?alo

1. inta cir bey dumarka squalidu ku gursodan.
2. nimaankuse inta cir bey ku gursodan.
3. gurku ma arin ſexxi ah ba.
4. mænay u ahayn.
5. aya af ad ah ku leh märka gurka la goynayo.
6. wa mænay arimoha muhimka ah e gurka ku sabseni.
7. hædi walidku dido mænay gæbæda iyo wilku sæmeyn keraan.
8. ſariqga islamka inta nagod aya ninku gursen kera.
9. imisa nagod aya ræga somalida bædænkodu qaban.

dəris 2

1. mərka u ninku helo gəbəd u donəyo inu gursodo odəyoda ḥıgtodisa ah midkod aya nagta rerkeda u wəydiya.
2. hədi ey rerkedu aqbalan ninku gurdonka ah aya rerkisu qəbatı holo ama lə9əg ah bı̄riya.
3. yaradkana mərkasa dəbədəd la ku hešiya.
4. yaradkə bədən ah wəħa la ku bı̄riya holo.
5. arosəda rerkedu wəħa u kena dibəd inta bədən alabta guriġa ah.
6. labada qof wəħana is u meheriya qadi.
7. meherka dəbədi aroska dəmašəd aya la u səməya.
8. todobo 9ašo ayu dəmašədkasi so9da.

kəlmədəha 9usub

odəy	'old man'	dibəd	'dowry'
ḥıgtə	'kin'	alab	'stuff, things'
u wəydi	'make a request'	guri	'house'
gəbati	'initial payment' See Note	meheri	'act of marrying'
bı̄hi	'give, pay'	aros	'wedding'
yarad	'bride price'	dəmašəd	'celebration'
arosəd	'bride'	so9o	'go, move, proceed'

Notes

There are three functioning units relating to a marriage: the yarad, the meher, and the dibəd.

The yarad is the bride price, the amount paid by the groom and his family to the bride's family. The gəbati is a kind of "down payment" on the yarad. The gəbati indicates the groom's seriousness and begins the process of welding the two families together into the net of reciprocal relationships that is Somali society.

The meher is divorce insurance. It is negotiated at the time of the wedding and constitutes the amount the groom contracts to pay his wife if and when he should divorce her. The meher is usually a number of camels.

The đibəd is the dowry given the bride by her own family.

su?alo

1. gəbəða la donəyo aya rerkeda wəydista.
2. hədi gəbəða rerkedu agbalo wilka rerkisu
məñey səməyan.
3. mərka gəbatiga la bıñiyo dəbəded məñha la
səməya.
4. yaradka side la u bıñiya.
5. arosəda rerkedu məñey siyan.
6. đibədu wa məñey.
7. labada qof aya is u meheriya.
8. məherka dəbədi məñha ða9a.
9. dəmašədka aroska ḥege la ku səməya.*
10. intə bəy so9ota.

---

*The answer is not in the text; elicit it from the informant.

dəris 3

furinka

1. dinta muslinka wey bənanəysa furinka. 2. ninka nagtisa furəya wa inu qadiga u tega. 3. qadiga aya kolka ninka nagta ka fura o wərqəd sida tuseysa so siya. 4. ninka dəbəded nagta wərqəda isna siya.

5. sədəñ cir ba ninka iyo nagtu ka la təgi kəran. 6. labada cir e hore wey isku noqon kəran. 7. mər sədəñadkase isku ma noqon kəran. 8. nrnku sədəñ dəlqadod bu mər nagta wada furi kəra. 9. hədi u sida səməyo nagta mər dəmbe ku ma u noqon kero.

kəlmədəha 9usub

furin	'divorce' (noun)	sədəñad	'third'
bənan	'permit' See Note	dəlqad	'bond'
wərqəd	'paper'	dəmbe	'next'
tus	'show'		

Notes

The form bənan means 'to level.' Metaphorically, to level the ground at the approach of someone is to permit him to approach, or whatever. The general occurrence of the image of leveling in the Afro-Asiatic speaking areas is witnessed in part by Isaiah 40:3-5 (RSV)

(3) A voice cries:

"In the wilderness prepare
the way of the Lord,
make straight in the desert
a highway for our God.

(4) Every valley shall be lifted up,
and every mountain and hill be made low;
the uneven ground shall become level,
and the rough places a plain.

(5) And the glory of the Lord shall be revealed...

Questions

1. Šari9du ma bənəysa furinka.
2. ayi u təga ninku si u furu nagtisa.
3. aya ka la fura labada qof.
4. məñu qadigu siya ninku.
5. ninku ayo wərqəda siya.
6. imisa cir ba nın iyo nagtisu is furi kəran.
7. məñey səməyan kəran labada cir e hore.
8. ma is gursan kəran mər sədəñadka.
9. imisa cir bu ninku furi kəra nagtisa mər quð ah.
10. mər dəmbe gursan kəra.

dəris 4

1. mərka ninku iyo nagtu ey ka la təgan nagta meherkeda ba la siya. 2. meherku wa holo ama lə9əg la ku hešiyo mərka la is gursənəyo. 3. wəhna la bı̄riya hədi la ka la təgo o qud ah. 4. nagtu wəy heša meherka hı̄ta hədi ey iyadu ninka dido. 5. mərmər nagtu ninkeda wəy ka təgi kərtə. 6. lakinse sidasi wəy adəgtəhəy wəyna yərtəhəy. 7. mərmər qarkod qadigu wu dida inu nagta ninka ka furo. 8. wəhnu ku dadala inu nagta ninkeda ku 9eliyo. 9. həse ahate qadi wəh yər bu ninka inu nagtisa furo u dida.

kəlmədəha 9usub

ka la təg	'separate'	adəg	'difficult'
heša	'get' (from hel-t-a)	dadal	'strive'
hı̄ta	'even'	ku 9eli	'return'
iyadu	'she'	həse ahate	'however'

Notes

- I. Sentence 4
iyadu. 'She.' The form is used here redundantly and therefore emphatically: 'she herself...'
- II. Sentence 6
yər. While this item means 'small' in size, it may also refer to smallness in frequency of occurrence; hence, here it may mean 'rare.' The same for yər in Sentence 9.

III. Whenever an American asks Somalis about Somali marriages, the reply consists of a few words about marriage and several closely typed pages about divorce. The ethnographic ears in the audience perk up and their owner begins to mutter quietly about preoccupation with divorce, about unstable marriages, etc. It turns out that Somalis tell Americans about Somali divorces because Somalis think, judging from what they read about the U.S.A., that Americans are preoccupied with divorce. Also with polygamy since Americans are so proficient at it, albeit discreet.

Going on from here, maybe there is some truth to the notion that the Indians discovered the Old World, from a European error, rather than the other way round.

su?alo

1. nagtu məñey heša hədi ey ninkeda ka la təgo.
2. meherka wa məñey.
3. meherka gorma ba la u ku hešiya.
4. nagta meherkeda ma la siya hədi ey iyadu in la furo donto.
5. dumərku nı̄manka mər qarkod ba ma furan.
6. hədi nagtu donəyo iney ninkeda furo miyey adəgtəhəy.
7. wayo.
8. ma mər bədən ba aya qadigu dida ninka furinka donəya dəlabkisa.

UNIT EIGHT:

qabilo

dəris l

tolka

1. somalida intoda bədən iney qabilo iyo rer ku tirsənadan ad bəy u la wəyntəhəy. 2. nın wəl bi sida u u ka qəyb gelə siyasada iyo ńididəka u kuwa kale leyəhəy wəhəy ku ńidəntəhəy tolkisa.

3. somalida ńəga abəha bəy ku abtirsəta. 4. ılmohi kasta o somali ahi wa inu abtirsəniyahisa qəyba.

5. mərka u nrn rer miyi ahi mid kale la kulmo wəhə u ku horəysa e u wəydiya wəhə weye qolədisa. 6. sida u ka kale u la mə9amila wəhə ad u ku ńidəntəhəy mərba inta əy is u ciran.

7. həse ahate məgaloyinka qəbəliyədu wəy ku yərənəysa.

8. rer məgalahu manta somaliniməda bəy ka ńogəyan qəbəliyəda.

9. sida runta ah wa 9eb inu qofku rərka u ka daşəy muhim ka əigo.

kəlmədəha 9usub

qabil	'clan'	wəydi	'ask'
tol	'kin'	wəydiso	'ask'
ku tirsənad	'be numbered among'	qoləd	'cubicle, branch, line'
gel	'enter'	mə9amil	'relate to, treat'
ńididə	'relations'	qəbəliyəd	'clanism'
abe	'father'	yərəni	'diminish'
abtirso	'relate one's geneology'	manta	'today'
ılmə	'children'	somaliniyəd	'Somalism'
abtirsən	'geneology'	ńogi	'strengthen, become strong'
qəyba	'learn, memorize'	run	'truth' See Note II
		9eb	'bad taste, shame, scandal'

Notes

I. The form tir means '(to) count.' The other forms in this text which are derived from or compounded with tir make rather clear sense:

- A. ku tirsenac. Sentence 1: 'to be numbered among.' We have seen before forms like this one: tir, sən adjective, ad verbalizer.
- B. abtirso. Sentence 3: ab 'father,' tir 'count,' so benefactive.
- C. abtirsəniya. Sentence 4: abtir, sən, iya nominalizer.

II. Sentence 9

sida runta ah. 'in fact' from "the way [which] the truth is."

III. Quite obviously this text was written by an urbanized Somali whose feelings are expressed in the last line. Those who continue the nomadic life, however, participate in the reciprocal relationships based on kinship since it is the only social security there is. Interestingly, once a Somali gives up pastoralism and takes up residence in the city, the ties to kin rapidly become less important as he finds both economic and emotional support from persons who are not his kin.

This state of affairs is well attested in a variety of societies. It is referred to as the breakdown of traditional X(s), where X may be kinship ties; authority political or judicial; economic bases, etc. The scholarly literature is replete with papers showing that the values and systems of social control and support which characterize an agricultural or nomadic society are different from those of an urban society. The papers dealing with African situations attempt to detail those aspects of traditional, i.e., non-urban, society that are eliminated or distorted when people become citified. While there is the rare scholar who attempts to develop a theory of the kinds of changes to be expected, most students belabor the obvious, as does the informant who wrote the text of this lesson.

su?alo

1. somalida intoda bədən məħa u ku muhimsən.
2. ninka tolkisa məħa ku dīsən.
3. somalidu side bəy u abtirsəta.
4. ılmohi kasta o somali ahi məħu qəyba.
5. merka u nɪn rer miyi ahi mid kale la kulmo wa məħey wəħa u ku horəysa e u wəydiya.
6. wayo.
7. qəbəliyədu ḥege bəy ku yərənəysa.
8. ḥege somaliniməda bəy ka ḥogəysa qəbəliyəda.

dəris 2

orur

1. somālidu lih orur o waweyn bəy u qəybsəntəhəy. 2. kuwasi wa dir iyo darod iyo isaq iyo hawiye iyo digil iyo raħanwəyn.
3. dirku iyo darodku iyo isaqu iyo hawiyeħu wa rer gura.
4. dirku wəħəy dəgan cəmhuriyada ħəga u ku woqoyi gəlbedsən iyo melo itobriya ah iyo Əulka somalida e fərensisku həysto. 5. isaqu wəħəy degan woqoyi inta dirka bəri ka ħigta məgaloda erigabona gelbed ka ħigta. 6. darodku cəmhuriyada inteda deħe iyo inta u ku woqoyi bərisən bəy degan. 7. itobriya inteda ogadəniya la yidahdona wəy cogan. 8. hawiyeħu toga šəbele bəy ku ħersənyihin. 9. darodka iyo hawiyeħha qarkod wəħəy kale o ku nolyihin ħəga konfur toga cuba ka ħigta iyo kiniya ħəged woqoyi. 10. digilka iyo raħanwəynta wəħa la ka hela inta cuba iyo šəbele u deħəysa. 11. darodka iyo hawiyeħha konfured rer gura ma aha. 12. lo? iyo bero bəy leyihin. 13 digilka iyo raħanwəynta bədən ah wa berətq.

kəlmədəha 9usub

orur	'groups'	ku ħer	'surround'
bero	'crops'	deqo	'raise, rear'
berətq	'farmers'		

Notes

orur. Although the usual meaning of this word is 'groups,' in the context of this lesson it clearly refers to 'clans' and has been so translated in the English section.

1. imisa orur o waweyn bəy somalidu u qeybsəntəhey.
2. qeyboha məňa la yıdahda.
3. kuwe ba bədəna rer gura ah.
4. Nəge ba _____ dəgan.
  - a. dirku
  - b. isaqu
  - c. darodku
  - d. hawiyehu
5. Nəge kale bəy darodka iyo hawiyeha qarkod degan.
6. digilka iyo rañanwəyntu Nəge bəy ku nolyihin.
7. hawiyeha iyo darodka konfured ma rer miyi ba.
8. məňəy dəqdan.
9. digilka iyo rañanwəyntu ma rer gura ba.
10. məňəy yihin.

dəris 3

səb

1. cəmhuriyada həgəda woqoyi wəñə cıra sədəñ qabilo o yəryər
o səb la u yaqan. 2. kuwasi wəñey yırhin mirdgan iyo tumal iyo
yibir. 3. səbtu ma aha rer gura holo leh ama berəto. 4. ama
san9oda gə9əntə bəy ku nolyıhin ama wəy ugadtan. 5. birta bəy
tuman kəbohana wəy səməyan timohana wəy caran. 6. tumalodu
birta bəy tuman mirdganoduna kəboha wəy səməyan. 7. Şəqododası
ey qabtani wa mid ey somalida kale nə9əbtəhəy. 8. səbtu dəñoba
rer miyiga o Şəqododa u bahən bəy ra9an. 9. məgaloyrinkana.
dukamo bəy ku həystan. 10. qarkod lə9əg bədən bəy helan.

kəlmədəha 9usub

san9o	'craft'
gə9ən	'hand'
ugادо	'(to) hunt'
bır	'iron'
tum	'hammer, beat'
kəbo	'shoes'
timo	'hair'
car	'cut'
nə9əb	'dislike'
dəñoba	'often'
ra9	'accompany'
dukan	'shop, store'
u eg	'be like, seem like'

su?alo

1. amisa qabilo o səb ah ba cirra.
2. miyey waweynyihin mise wey yeryeryihin.
3. hæge bæy degan.
4. mæħha la yidahda.
5. šeqo mæħey ah bæy qabtan.
6. mirdganoħa mæħha la ku yaqan.
7. tumaloda mæħha la ku yaqan.
8. somalidu side bæy u egħta šeqeda səbtu qabato.
9. səbtu ma guran.
10. ayey raġan.
11. səbta qarkod mæħey mægħolymka ka qabtan.
12. qarkod ma lə9eg bədən bæy helan.

dəris 4

səb

1. səbtu iyaga ba is ra9a iyagana is la dəga. 2. iyaga iyo somalida kale šeqoda o qud ah ba is u kenta. 3. qabiloyinka səbta mid kasti afkeda bəy ledəhəy. 4. afafkasi af somaliga wəy ku dəwyiñin lakinse ad bəy u ka duwənyiñin. 5. somalida kale afaf səbta ma taqan, səbtuse af somaliga wəy wada yaqanin. 6. səbta mirdgancha aya u ku bədən. 7. qabiloda səbta u ku yərina wa yibroha.

kəlmədəha 9usub

af	'language'	ka duwən	'different (from)'
dəw	'near'	hədəl	'speak'

Notes

I. Sentence 1

iyaga. The pronoun is here used for emphasizing is.

II. Sentence 2

somalida kale. The use of kale is in the interest of national unity. In the past the Sab have been the second class citizens in Somali society, with a clear distinction drawn between Sab and Somali. Though two wrongs do not make things right, it is the case that the U.S. is not the only country with a part of its population systematically oppressed and the object of wild eyed, not to say red necked, prejudices.

III. Sentences 3 and 4

There is some question about the so-called languages of the Sab. Apparently there is a "secret language," something akin to pig latin, that the Sab use among themselves when they wish not to be understood by Somalis. Whether it is this state of affairs that accounts for the opinion, widely held by Somalis, that the Sab speak languages different from Somali remains to be seen.

su?alo

1. səbtu somalida kale ma ra9da.
2. ayey la degan.
3. səbta iyo somalida kale məħa is u kena.
4. afke bəy səbtu ku hədlan.
5. afafkasi ka somalida ma ku Əowyihin.
6. somalida kale afafka səbta ma yaqanin.
7. afke kale bəy səbta o Əəmi taqan.
8. səbta kuwe u ku bədən.
9. kuwe u ku yər.

dəris 5

yibir

1. yibrohu ma šeqeystan. 2. mər nagi urəysəto moyi e wəñ
yər ba somalida kale yibroha aragta. 3. yobrohu həd iyo cer wey
ogadan mərka əy nagi urəysəto o midkod ba u ymmada o ləqəg wəydista.
4. nagtu wəñha əy kəri kəreyso bəy sisa. 5. wəñasi la siyo samanyo
ba la yıdahda. 6. mərka u yibirku samanyoha qato 9alaməd bu ka
təga. 7. tasi ba yibroha kale tusta inəy nagtu samanyəhəy bıhrəsey.
8. yibirkə 9idina samanyoha u ma dido. 9. dədku wəñey modan inu
yibirku wəñ 9awryo. 10. wəñey ka bəqan inu ilmohu Əinto hədi
yibirkə an wəñ la sin.

kəlmədəha 9usub

šeqey	'(to) work'	9alaməd	'sign, token'
ureyso	'become pregnant'	9id	'person, someone'
moyi	'except'	mod	'think, believe'
arag	'(to) see'	9awr	'(to) wound' See Note II
həd iyo cer	'always'	bəq	'(to) fear'
sisa	'gives'	urka lehi	'to have the stomach; i.e., 'be pregnant.'
samanyo	'fee paid to the Yibir'		

Notes

I. Sentence 3

həd iyo cer. The Yibir always find out when a woman becomes pregnant. Hmpf. One might guess that perhaps one way a woman decides she is pregnant is by the appearance of a Yibir. Indeed, of any sample of married Somali women at any given time some percentage will have just produced a baby, others will be obviously pregnant, while others will be hoping they are. But, the senior author's wife reminds him, it is only because of one's American male status in a world run by advertising agencies that there is such cynicism. A proper respect for magic will yield an analysis more accepting than one that hints that the Yibirs have a fine a ket going for them.

II. Sentence 9

wəħ 9awryo. 'Hurt' or 'wound something.' The term 9awred means someone who squints and is therefore a possessor of the evil eye. While Americans accustomed to a world which operates on principles either known or knowable find it difficult to take seriously such things as evil eyes, much of the world's population is quite serious about them and can be terror struck thereby. Though while in the lab we may say "science is hell," in fact it is wonderful. Knowledge, i.e., science, dispels the fear that paralyzes lives or leads to meaningless tragedy. That there is mystery in the universe is without question, but that mystery is not malevolent.

su?alo

1. yibirku ma šeqeysta.
2. somalida kale yibirka ma arakta.
3. gorma ba la arka.
4. yibirku məħnu u ku yrmada nagta ureyseta.
5. nagta urka lehi imisa bəy yibirka sisa.
6. wəħa la siyo məħha la yiðahda..
7. yibirku məħnu ka təga.
8. wayo.
9. dumerku mermər ma didan iney samanyoha bħiyan.
10. dədku məħey yibir modan.
11. hədi yibirka wəħ la sin məħha ilmoha deša ku daq'a.

dəris 6

yibir

1. wəħa cirta šeko šarħeysa wəħa yibirka acuroda la u ka siyo mərka u wil dəša ba. 2. yibroha awowgod muħamēd ħanif wəħu ah falalow. 3. malin bu šex barxadle o duq somaliah o ad la u yaqan ah la kulmey. 4. muħamēd ħanif ba šexa la doday si la u arko ka təbo bədən šexina wu aqbalej. 5. mərkasa muħamēd ħanif bur ka la ceħej iyo ka dusay. 6. labo cir bu burtas ka dusay. 7. mərku mər sədəħedki burti gələy ba šex barxadle burti ku awdəy. 8. yibrohi ba mərkas šex barxadle məgti mədəħwəynahoda wəydistəy. 9. šexi ba labo ka la dorənsiyəy. 10. wəħa la ka dorənsiyəy inay boqol həlad qatan iyo inay wilki dəša ba samanyo ka qatan. 11. wəħej dorten samanyo ah.

kəlmədəha 9usub

šeħko	'story'	təb	'power, skill'
šaraħ	'explain' (Arabic loan)	ceħ	'rend'
acuro	'fee'	ka la ceħ	'sunder'
awow	'grandfather, ancestor'	ka dus	'pass through'
falalow	'magician'	awd	'block, barricade'
malin	'day'	məg	'blood-price'
duq	'old [man]'	dorənsi	'let [someone] choose [between]'
la dod	'challenge, argue, compete'	ħel	'camel'
dod	'assert'	amr	'(to) command'
arko	'see' (3 masc. singular subj. pres.)		

Notes

I. The preceding lesson explains that a special fee, the samanyo, is paid to a Yibir when a woman becomes pregnant. This lesson, in contrast, points out that the samanyo is paid only on the birth of a son.

The circumstances under which these lessons were produced and the resulting conflict may well prove instructive. Both lessons were written in the summer of 1968 by a young man completing his master's degree in public administration. His command of English is remarkable, and he is highly urbanized. In the summer of 1969, a second Somali man of about the same age, status, and skill in English read the lessons and suggested some minor changes in the vocabulary and grammar of lesson VIII 5. He commented, however, that the content was fine and needed no changing.

Upon coming to this lesson, however, he explained that paying the samanyo at conception was utter nonsense; it would be paid only at the birth of a child, and only for a son, since no one in his right mind would pay anything for a daughter. He then changed some of the sentences to accord with the views expressed. The content of VIII 5, however, still required no change.

While it is possible to generate several hypotheses to account for the conflict (both informants are men, both are urbanized, therefore neither really know what the facts are; etc.), verification requires field work in the Somali Republic. The kind of field work technique is obviously important. The senior author's experience suggests that asking people for the reasons for or for descriptions of a certain custom will yield a set of answers that vary in their literary quality, their wit, and their accuracy. The best ethnographic tool remains the eyeball. It functions best when the investigator's mouth is shut and when his behavior is designed to make him as inconspicuous as possible. With data derived both from watching and listening on the one hand and from interviews on the other one may be able to determine whether either of the explanations in these two lessons is correct and to what extent. For further advice on conducting ethnographic field work check with your local anthropology department.

II. Sentence 2

falallow. The verb fal means 'to plan.' One who plans, then, is a magician, someone who can deceive others and who has power. How much an American should make of the connection between magic and planning can not be determined from this datum alone.

III. Sentence 3

- A. duq. While this term refers to an elder or to an old man, it also includes the notion of sagacity because in Somali eyes age correlates closely with wisdom. Consequently duq may sometimes be translated as 'sage.'
- B. o ad la u yaqan ah. Here we have the last example of the construction ad u 'very' used with a verb instead of with an "adjective," like bədən.

su?alo

1. yibroha awowgodu kuma bu aha.
2. mə̄hu aha.
3. muñaməd ḥanif ayu kulməy malin.
4. ayu aha šex barxadle.
5. muñaməd ḥanif mə̄hu šexa ku la dədəy.
6. wayo.
7. muñaməd ḥanif mə̄hu ku amrəy burti inəy səməyso.
8. mə̄hu mərkə səməyəy.
9. imisa cir bu burta ka dusey.
10. mərkə mər sədəñədki gələy mə̄hu šex barxadle səməyəy.
11. mə̄ha ku daqəy muñaməd ḥanif.
12. yibrohu mə̄həy wəydisten šexa.
13. mə̄hu šexu səməy.
14. mə̄hu ka la dorənsiyəy.
15. yibrohu mə̄həy dorten.